

Matica

broj
no.

7-8

srpanj/kolovoz
july/august

2026.

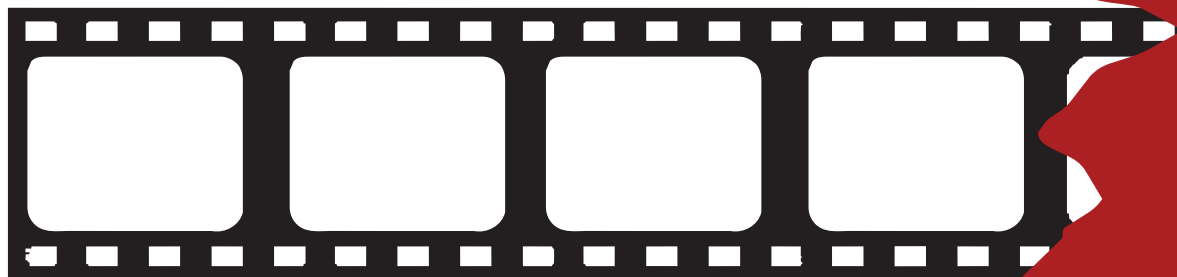

**Sto godina Hrvatske
franjevačke kustodije
Svete Obitelji u Americi**

D | H | F

DANI HRVATSKOG FILMA
IVO GREGUREVIĆ

31. Dani hrvatskog filma

Ivo Gregurević

U sklopu 31. Filmskog festivala Dani hrvatskog filma "Ivo Gregurević", Hrvatska matica iseljenika i Udruga Filmski festival – Ivo Gregurević organiziraju Filmsku radionicu, koja će se održati u Orašju od 25. kolovoza do 2. rujna 2026. godine.

D | H | F
DANI HRVATSKOG FILMA
IVO GREGUREVIĆ

75
GODINA

Drage Hrvatice i Hrvati!

Ljetni broj Matice donosi pregled ključnih programa, događaja i susreta koji pokazuju širinu djelovanja Hrvatske matice iseljenika. Prošla je prva godina moga mandata, godina u kojoj smo nastavili razvijati programe koji već desetljećima povezuju Hrvate izvan Republike Hrvatske, ali i otvorili prostor za nove sadržaje.

Ljetni mjeseci za Maticu tradicionalno su najaktivnije razdoblje. Dese-tak istaknutih programa okuplja mlade i djecu hrvatskoga podrijetla koji dolaze u Hrvatsku upoznati hrvatski jezik, kulturu, baštinu i tradiciju. No jednako je važno ono što se događa izvan službenoga programa: nova prijateljstva, osjećaj pripadnosti i osobna povezanost s domovinom. Mnogima je upravo takvo iskustvo bilo poticaj da nastave učiti hrvatski jezik, uključe se u rad hrvatskih zajednica, a neki su svoj životni put odlučili nastaviti u Hrvatskoj. Naše podružnice organiziraju brojne događaje i susrete s iseljenicima.

Ove godine posebno izdvajamo dva nova programa. Sportski rukometni kamp u Prelogu okupio je srednjoškolce i pokazao koliko sport

može biti snažan poticaj za povezivanje. Obnovljen je i Seminar stvaranja kazališta, koji je održan u samostanu u Gučoj Gori, u duhovnom središtu Lašvanske doline, u Bosni i Hercegovini.

U ovom broju razgovaramo s Jasnom Vojnić, izrazito uspješnom predsjednicom Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Srbiji, o položaju hrvatske zajednice i izazovima očuvanja njezina identiteta. Donosimo i zapise iz hrvatskih zajednica u Chicagu, Pittsburghu i Clevelandu, gdje se i danas snažno osjeća povezanost s domovinom. Izdvajamo stoljeće predanog djelovanja Hrvatske franjevačke kustodije u Chicagu.

Svi susreti, kao i brojni programi koje provodimo tijekom godine, podsjećaju nas da je najveća vrijednost Matice u ljudima, onima koji dolaze, onima koji se vraćaju i onima koji svojim radom čuvaju hrvatsku svijest i globalno zajedništvo.

U tome vidimo i svoju trajnu zadaću.

Zdeslav Milas, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika

Dear Croats,

Matica's summer issue brings an overview of key programs, events and meetings that showcase the Croatian Heritage Foundation's breadth of activities. The first year of my term in office has passed, a year in which we continued to develop programs that have been connecting Croats abroad for decades, but also opened up space for new content.

The summer months are traditionally the most active period for Matica. A dozen or so prominent programs bring together young people and children of Croatian descent, who come to Croatia to learn more about the Croatian language, culture, heritage and tradition. However, equally important is what takes place outside the official program: new friendships, a sense of belonging, and a personal connection to the homeland. For many, such an experience was an incentive to continue learning Croatian, become involved in Croatian community activities, and, for some, even to continue their life path in Croatia. Our branch offices organize numerous events and meetings with emigrants.

This year, we would like to highlight two new programs. The Matis Handball Camp in Prelog brought together secondary school students and demonstrated how strong an incentive sports can be for connecting. Furthermore, the Creating Theater Seminar was renewed and held at the Guča Gora Monastery, the spiritual center of the Lašva Valley in Bosnia and Herzegovina.

In this issue, we speak with Jasna Vojnić, the highly successful President of the Croatian National Council in Serbia, about the position of the Croatian community and the challenges of preserving its identity. We also report on Croatian communities in Chicago, Pittsburgh and Cleveland, where the connection to the homeland is still strongly felt today. Especially worthy of mention is the century of dedicated work of the Croatian Franciscan Custody in Chicago.

All meetings, as well as the numerous programs that we conduct throughout the year, remind us that people are Matica's greatest value - those arriving, those returning, and those preserving Croatian awareness and the global community through their efforts.

In this, we also see our permanent mission.

Zdeslav Milas, CHF Director

- 6** Uz potporu hrvatske Vlade uređen Dom zdravlja u Novom Travniku
- 12** Radni posjet ravnatelja Hrvatske matice iseljenika SAD-u
- 20** Kulturno-vjerska baština Hrvata BiH - Vratimo nadu zavičaju u Stocu
- 24** Intervju s Jasnom Vojnić
- 36** Oluja na stranicama časopisa Matica 1995. godine
- 42** Vukovar kao mjesto susreta domovinske i iseljene Hrvatske
- 50** Intervju s akademkinjom Ivom Tolić
- 56** Mjesec dana hrvatskoga jezika, kulture i novih prijateljstava

30 Tomislavgrad: Vesna Barišić ponijela laskavu titulu

Kolumne

- 11** Globalna Hrvatska
VESNA KUKAVICA
- 55** Jezični podsjetnik
SANJA VULIĆ
- 69** (S)kretanja
ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ

MJESEČNA REVIIA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA/Monthly magazine of the Croatian Heritage Foundation | **Godište/** Volume **LXXVI** | **Broj/No.** **7-8/2026.** | **Nakladnik/Publisher:**

Hrvatska matica iseljenika/Croatian Heritage Foundation | **Za nakladnika/For Publisher** Ravnatelj/Director **mr. sc. ZDESLAV MILAS** | **Uredništvo/Editorial Board:** Rukovoditeljica Odjela za nakladništvo/Head of Publishing Department **VESNA KUKAVICA** | Glavna Urednica/Editor in Chief **JELENA BADOVINAC DIMITRIJEVIĆ** | **Urednički kolegij/Editorial Council:** **SNJEŽANA RADOŠ, LADA KANAJET ŠIMIĆ, LUCIJA STARČEVIĆ, IVANA RORA, IVANA DVORNEKOVIĆ, ŽELJKA SABLJIĆ ODRLIJIN** | **Lektorica/Lector** **SANDRA ĆUDINA** | **Dizajn i priprema/Layout & Design** **GRAFEMA LAB** | **Tisak/Print** **STEGA TISAK d.o.o.**

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr

“Više smjerova, jedna budućnost”

Na 19. Dubrovnik Forumu razgovaralo se o globalnoj sigurnosti, energetskej stabilnosti, migracijama, digitalnoj transformaciji i budućnosti međunarodne suradnje

Međunarodna konferencija na kojoj su sudjelovali državni i stručnjaci s pet kontinenata

Dubrovnik Forum, međunarodna konferencija koja je ove godine bila posvećena izazovima s kojima se suočavaju Europa i svijet u vremenu sve izraženijih geopolitičkih napetosti okupila je visoke državne dužnosnike, diplomate, stručnjake i kreatore politika iz različitih dijelova svijeta. U središtu rasprava bile su promjene koje donosi sve izraženiji multipolarni svijet, obilježen ratovima, krizama i promjenama globalnog poretka. Sudionici su raspravljali o umjetnoj inteligenciji, energetskej otpornosti Europe, gospodarstvu i trgovini, s posebnim naglaskom na poremećaje u globalnim opskrbnim lancima. Završni dio konferencije bio je posvećen budućnosti za-

padnog Balkana i njegovu odnosu s Europskom unijom.

U sklopu Dubrovnik Forumu na panelu “Doba multipolarnosti: Upravljanje novim stvarnostima” sudjelovao je hrvatski premijer Andrej Plenković koji je tom prilikom istaknuo ključne izazove s kojima je suočen suvremeni međunarodni poredak.

“Novi oblici geopolitičkog nadmetanja – od instrumentalizacije energetike i trgovine do povećanih carina i pritiska na globalno gospodarstvo – stvaraju potrebu za jačanjem konkurentnosti, otpornosti i kohezije te za njegovanjem partnerstava utemeljenih na međunarodnom pravu, suradnji i povjerenju. Rуска agresija na Ukrajinu bila je prekretnica koja je promijenila sigurnosnu

arhitekturu Europe i pokazala potrebu sustavnog jačanja obrambenih kapaciteta. Hrvatska je ispunila cilj izdvajanja 2% BDP-a za obranu te nastavlja s planiranim povećanjima do 2030., uz stabilan gospodarski rast i odgovorno upravljanje javnim financijama koje omogućuje fiskalni prostor za ključne prioritete”, rekao je tom prilikom premijer te naglasio važnost jačanja europske obrambene industrijske i tehnološke baze, pri čemu Hrvatska razvija vlastite kapacitete, a sve više tvrtki uspješno se pozicionira u području modernih obrambenih tehnologija i inovativnih rješenja.

Premijer je dodao i da politika proširenja ostaje važan instrument stabilizacije i sigurnosti europskog prostora te da Hrvatska zagovara vjerodostojan proces temeljen na kriterijima, uz snažnu potporu Bosni i Hercegovini i njezinoj europskej perspektivi, koja nam je od strateške važnosti. Predsjednik Sabora Gordan Jandroković Dubrovnik Forum opisao je kao globalni događaj s vrlo aktualnim temama o svemu onom što danas muči svijet koji se ubrzano mijenja.

U kontekstu hrvatskog predsjedanja skupinom EU MED9 i Inicijativom triju mora posebna tema bila je suradnja na Mediteranu, a obilježila se i 20. obljetnica pokretanja konferencije 2006., tada pod nazivom Croatia Summit. (Izvor i foto: Vlada RH/FB)

Premijer Plenković govorio je na panelu “Doba multipolarnosti: Upravljanje novim stvarnostima”

Potpora mladima i ostanku Hrvata u Bosni i Hercegovini

Na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru 17. i 18. lipnja 2026. održano je potpisivanje i dodjela ugovora o stipendiranju studentima pripadnicima hrvatskoga naroda iz Bosne i Hercegovine za akademsku godinu 2025./2026.

Svečanosti u Mostaru nazočio je državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas te zastupnica u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH Darijana Filipović. Milas je pozdravio okupljene stipendiste istaknuvši kako dodjela stipendija predstav-

lja priznanje radu, uspjehu i odricanju mladih ljudi, ali i potvrdu trajne povezanosti hrvatskoga naroda te je također naglasio nastavak potpore Vlade Republike Hrvatske obrazovanju mladih Hrvata u Bosni i Hercegovini.

Dodjela stipendija u Mostaru dio je šireg programa stipendiranja studena-

ta pripadnika hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske kojima se nastoji olakšati pristup visokom obrazovanju.

Istoga dana Milas je posjetio i Studentski centar Sveučilišta u Mostaru, u kojemu prema riječima uprave boravi više od 450 studenata iz svih županija Bosne i Hercegovine, kao i iz Republike Hrvatske.

“Središnji državni ured i do sada je sudjelovao u različitim vrstama potpore, a nastaviti ćemo i dalje pratiti prioritete koje iskazuju Uprava i Sveučilište. Sve što činimo je zbog mladih ljudi i budućnosti hrvatskoga naroda te cijele Bosne i Hercegovine. Učinit ćemo sve da ovaj standard dobije još veću dimenziju”, izjavio je Milas prilikom posjeta Studentskome centru, gdje je, kako je naglasio, primijetio i potrebu za proširenjem njegovih kapaciteta.

Ravnateljica Studentskoga centra SUM-a Anita Glibić ocijenila je dan posjeta posebnim za cijelu ustanovu te je zahvalila Vladi Republike Hrvatske i svim razinama vlasti na kontinuiranoj potpori. Podsjetila je da je studentski restoran 2023. godine u potpunosti obnovljen sredstvima Središnjega državnog ureda, dodavši da institucija od strateškog značaja za Hrvate u Bosni i Hercegovini može napredovati samo zajedničkim radom i praćenjem potreba na terenu. (Izvor i foto: SDUHIRH/FB)

Marko Odak,
Zvonko Milas,
Darijana Filipović,
Anita Glibić, Mario
Kordić i Zdenko
Klepić

Uređen Dom zdravlja uz potporu hrvatske Vlade

U Novom Travniku otvoren novi dio Doma zdravlja, kojim je osigurano dodatnih 1000 četvornih metara suvremeno uređenog i funkcionalnog prostora

Najveće ulaganje u zdravstvenu infrastrukturu u posljednjih 50 godina na području Novog Travnika

cjenjive važnosti da primarna zdravstvena zaštita funkcionira na najvišoj razini, kako bi građani imali kvalitetnu i dostupnu zdravstvenu uslugu. Vlada Republike Hrvatske nastavlja snažno podupirati sve inicijative koje pridonose unapređenju kvalitete života Hrvata u Bosni i Hercegovini, a otvaranje novog dijela Doma zdravlja u Novom Travniku jedan je od primjera takve potpore u području zdravstvene infrastrukture.

Ovakva ulaganja nose važnu poruku o trajnoj povezanosti i brizi za Hrvate u susjednoj državi. Njihov značaj nadilazi trenutne potrebe jer se odnose na dugoročna pitanja: kako osigurati kvalitetnu zdravstvenu skrb, kako zadržati stanovništvo u vlastitim sredinama te kako održati osjećaj zajedništva i uzajamne potpore. Za građane Novog Travnika i okolnih mjesta nadogradnja Doma zdravlja predstavlja konkretan iskorak u poboljšanju svakodnevnog života. Uz institucije poput Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Vlada Republike Hrvatske provodi niz programa potpore koji su prepoznati kao važan oblik pomoći opstanku i razvoju hrvatske zajednice u Bosni i Hercegovini. (Izvor: SDHUIRH/FB)

Ovom događaju nazočili su brojni visoki dužnosnici i predstavnici institucija, a izgradnja je realizirana uz potporu Vlade Republike Hrvatske i Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ravnateljica Doma zdravlja Novi Travnik prim. dr. Ivanka Mađar-Šimić istaknula je da će novi kapaciteti omogućiti bolje uvjete rada zdravstvenim djelatnicima i učinkovitiju zdravstvenu zaštitu građana. U novoizgrađenom prostoru od otvorenja djeluju Služba za laboratorijsku dijagnostiku, Služba za zdravstvenu zaštitu predškolske i školske djece, Patronažna služba te prateće administrativne i tehničke službe.

Ovo je nakon izgradnje Doma zdravlja prije 54 godine najveće ulaganje u zdravstvenu infrastrukturu na području Novog Travnika. Postojeća zgrada izgrađena je sredinom sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a njezini se kapaciteti od tada nisu značajnije proširivali, iako su potrebe stanovništva i zdravstvenog sustava kontinuirano rasle.

U priopćenju gradske uprave istaknuto je da je za svaku lokalnu zajednicu od nepro-

Dom zdravlja osigurat će kvalitetnu i dostupnu uslugu pacijentima

“Korijeni nas vežu, budućnost nas spaja”

Susret Hrvata iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske u Rugvici istaknuo je važnost zajedništva, očuvanja identiteta i stvaranja uvjeta za ostanak i razvoj Hrvata u BiH

U Rugvici je 18. lipnja 2026. održan susret pod nazivom “Hrvati BiH – korijeni nas vežu, budućnost nas spaja”. Ovaj projekt dio je mnogobrojnih okupljanja koja se u posljednje vrijeme organiziraju u Hrvatskoj s ciljem povezivanja Hrvata iz Bosne i Hercegovine s matičnom domovinom. Uz kulturne, društvene i tematske programe sudionici razgovaraju o izazovima s kojima se suočavaju Hrvati u susjednoj državi, od demografskih pitanja do očuvanja jezičnog i kulturnog identiteta. Posebna pozornost posvećuje se mogućnostima obrazovanja, zapošljavanja i povratka, kao i važnosti suradnje institucija Hrvatske i BiH.

Događaj je obogatio i dolazak članova Kulturno-umjetničkog društva Hrvata BiH iz Rugvice, a okupio je i predstavnike javnog, društvenog i kulturnog života dviju zemalja.

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas naglasio je značaj još čvršćeg povezivanja i zajedništva Hrvata s obje strane granice u stvaranju uvjeta za održivi ostanak Hrvata u Bosni i Hercegovini, kao i njegovanje vrijednosti koje pridonose očuvanju hrvatskoga jezika, kulture, baštine i identiteta. Tom prilikom je istaknuto da su ovakva

okupljanja važna za razmjenu iskustava, jačanje međusobnih veza i promicanje zajedničkih interesa Hrvata koji žive u susjednoj državi.

Ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman poručio je da je hrvatski narod u Bosni i Hercegovini neodvojiv dio hrvatskoga nacionalnog bića. “Korijeni nas vežu, a zajedništvo, odgovornost i briga za buduće naraštaje obvezuju nas na očuvanje hrvatskoga jezika, identiteta, kulture i tradicije. Hrvatska Vlada i dalje će biti pouzdan partner Bosni i Hercegovini, podupirući njezin gospodarski razvoj, euroatlantski put te punu ustavnu i stvarnu

jednakopravnost Hrvata kao jednog od triju konstitutivnih naroda, u skladu s Daytonsko-pariškim mirovnim sporazumom”, istaknuo je.

Lokacija susreta u Rugvici, mjestu s izraženom prisutnošću Hrvata iz Bosne i Hercegovine, nije odabrana slučajno. Upravo u tom zagrebačkom prigradskom naselju živi značajan broj Hrvata iz BiH, koji su tijekom godina uspjeli izgraditi čvrstu zajednicu te očuvati vezu sa zemljom podrijetla. KUD Hrvata BiH iz Rugvice već duže vrijeme radi na organizaciji kulturnih i društvenih događaja, a ovim okupljanjem potvrdio je svoju ulogu značajnog mjesta za povezivanje Hrvata iz različitih dijelova Bosne i Hercegovine koji žive u Hrvatskoj.

Za hrvatsku zajednicu u Bosni i Hercegovini ovakve poruke iz Hrvatske imaju i praktičnu dimenziju. Uz institucije poput Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Vlada Republike Hrvatske provodi niz programa stipendiranja, potpore kulturi, medijima i udrugama, koji su prepoznati kao važan oblik poticaja za opstanak i razvoj Hrvata u susjednoj državi. Susreti poput ovoga u Rugvici služe i kao prilika za izravnu razmjenu informacija o tim programima i mogućnostima koje oni pružaju. (Izvor i foto: SDUHIRH/ FB)

Na putu **diplomatskog** usavršavanja

Polaznici 24. jednogodišnjega stručnoga diplomatskog studija tijekom stručnog putovanja u Beč upoznali su rad hrvatskih diplomatskih predstavništava, međunarodnih organizacija i austrijskih institucija

Budući hrvatski diplomati u posjetu Beču

U sklopu 24. jednogodišnjega stručnoga diplomatskog studija Ministarstva vanjskih i europskih poslova polaznici su sudjelovali na stručnom putovanju u Beč, jednom od najvažnijih bilateralnih i multilateralnih diplomatskih središta Europe.

Tijekom dvodnevnog programa sudionici su posjetili Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Republici Austriji, gdje su se upoznali s radom diplomatsko-konzularnog predstavništva te aktivnostima Republike Hrvatske u Austriji. Poseban naglasak stavljen je na predstavljanje rada Veleposlanstva i konzularnih poslova, kao i djelovanja Stalne misije Republike Hrvatske pri OEES-u, Ujedinjenim narodima i drugim međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Beču.

Program je nastavljen posjetom Diplomatskoj akademiji u Beču, gdje su polaznici imali priliku razmijeniti iskustva te upoznati austrijski model diplomatskog obrazovanja i stručnog usavršavanja. U sklopu posjeta susreli su se i s predstavnicima hrvatske zajednice u Beču i Austriji u Hrvatskom centru u

Schwindgasseu. Zatim su posjetili austrijski Parlament, gdje su razgovarali sa zastupnicom Gudrun Kugler, predsjednicom Hrvatsko-austrijske parlamentarne skupine prijateljstva.

Stručno putovanje zaključeno je posjetom sjedištu Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OEES). Ovakva studijska putovanja važan su dio

diplomatske izobrazbe jer omogućuju neposredan uvid u rad diplomatskih predstavništava i međunarodnih organizacija te pridonose jačanju profesionalnih kompetencija budućih hrvatskih diplomata. (Izvor i foto: Diplomatska akademija Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH/FB)

U sklopu posjeta susreli su se i s predstavnicima hrvatske zajednice

Nobelovac **John M. Martinis** u Splitu primio počasni doktorat

Američki fizičar hrvatskih korijena nagrađen je za doprinos kvantnoj fizici, a u Splitu je istaknuo koliko su na njegov znanstveni uspjeh utjecali dalmatinsko nasljeđe i upornost

Profesoru Johnu M. Martinisu, dobitniku Nobelove nagrade za fiziku 2025., na splitskom sveučilištu dodijeljen je počasni doktorat. Martinis je jedan od najistaknutijih i najutjecajnijih znanstvenika suvremenog doba u području eksperimentalne kvantne fizike i kvantnih tehnologija, a podrijetlom je iz Komiže na otoku Visu gdje trenutačno ljetuje upoznavajući svoje korijene.

“Pokazali su mi izvrstan promotivni video ‘Hrvatska, čujem da je lijepa’, baš me podsjetio i na moje nasljeđe. Pogotovo dio u kojem govore da su Hrvati tvrdoglavi i kažu što im je na pameti, takav sam nekako i ja, što me nekada dovede i u probleme, ali to je izvrsno za znanstvenika - biti uvjeren u svoje stajalište, stalno propitivati i mislim da je ta tvrdoglavost dosta pridonijela mom uspjehu”, izjavio je za medije Martinis.

“Ovo je izniman događaj za naše sveučilište, za našu državu, za Dalmaciju, za Split, za Vis. Prvi je put u povijesti jedan Dalmatinac, podrijetlom s Visa, dobio Nobelovu nagradu, što nas čini ponosnim”, izjavio je prof. dr. sc. Dragan Ljutić, rektor Sveučilišta u Splitu.

Američkog fizičara odlikovao jer je predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović Veleredom kralja Dmitra Zvonimira s lentom i Danicom za izniman doprinos razvoju i promicanju kvantne fizike i tehnologije na globalnoj razini, ponosno isticanje i očuvanje hrvatskog podrijetla te osobite zasluge u prijenosu vrhunskih znanstvenih spoznaja hrvatskoj akademskoj zajednici, čime je značajno pridonio međunarodnom ugledu Republike Hrvatske.

FOTO: IVO CAGAJ / PIXSELL

Prof. dr. sc. John Matthew Martinis i prof. dr. sc. Dragan Ljutić

demskoj zajednici, čime je značajno pridonio međunarodnom ugledu Republike Hrvatske.

Prof. dr. sc. John Matthew Martinis dobio je Nobelovu nagradu za fiziku 2025. godine za zajednički rad s Johnom Clarkeom i Michelom Devoretom na makroskopskim kvantnim fenomenima u supravodičima.

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiss.hr
Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION

Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 13,27 EUR
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /

FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:

IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRORAČUN /

DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT:

IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
SWIFT Bic No.: HPBZHR2X
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer Matica je most hrvatskog zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će zatim svaki mjesec stizati u vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU vašoj rodbini i prijateljima kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Hrvatska baština u srcu Bratislave

Četrnaesti festival "Dobrodošli" okupio je gradišćanske Hrvate iz Slovačke i gostujuća folklorna društva iz Hrvatske u slavlju tradicije, pjesme i zajedništva

Folklorna grupa "Ljulljanka"

U organizaciji Hrvatskoga kulturnog saveza u Slovačkoj i pod pokroviteljstvom Veleposlanstva Republike Hrvatske u Slovačkoj Republici, održan je 14. festival pod nazivom "Dobrodošli". Svrha festivala je očuvanje i predstavljanje hrvatske baštine, tradicije i kulture, a ove godine održan je 11. srpnja na Hviezdoslavovu trgu u Bratislavi. "Dobrodošli" je događaj na kojem sudjeluju hrvatska manjinska sela na području Slovačke Republike, ali isto tako već tradicionalno gostuju folklorna društva iz Hrvatske. Ove godine gostovalo je folklorno društvo iz Osječko-baranjske županije, iz općine Koška.

Uz folklorno društvo iz Hrvatske, na festivalu su se predstavili i Tamburaški orkestar "Konjic", Folklorna skupina "Ljulljanka" s tri sekcije, Pjevački zbor "Rosica", klapa "Ravnica" te Muško pjevačko društvo "Hrv. Jandrof". Uz brojne izvođače, događaj su uveličali i predstavnici iz Hrvatske koji su se obratili posjetiteljima festivala - u ime Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Vedran Iskra, a u ime Veleposlanstva RH u Slovačkoj Republici prvi tajnik Mirko Boch.

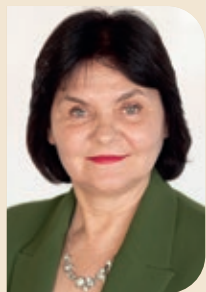
Okupljene je pozdravio i predsjednik Hrvatskoga kulturnog društva Radoslav Janković, ujedno glavni pokretač i organizator manifestacije, a ovom prilikom zahvalio je i Veleposlanstvu Republike Hrvatske na potpori i pokrovi-

teljstvu svih ovih godina kao i državnom Uredu koji je oslonac hrvatskoj manjini, ali i svima koji svojim radom i trudom pridonose radu i djelovanju općenito svih događaja i projekata tijekom godina u manjinskoj zajednici gradišćanskih Hrvata u Slovačkoj.

Cijeli program dvojezično je vodila gospođa Mária Hanny, ravnateljica Muzeja kulture Hrvata u Slovačkoj, te također aktivna članica manjinske zajednice. Trg su za vrijeme događaja preplavili prije svega posjetitelji koji su ujedno i članovi manjinskih zajednica, obitelji, prijatelji, ali i brojni znatizeljni turist, među kojima su se našli i oni koji su iz Hrvatske došli provesti vikend u Bratislavi. Ovom manifestacijom njeguje se kulturno-umjetnički program i oživljava javni prostor, a ujedno i gradišćanski Hrvati imaju priliku pokazati sve što tijekom godine rade, kako vrijedno vježbaju i svojim nastupima čuvaju od zaborava ono što su na prostore Slovačke donijeli njihovi preci. (Tekst: Marija Kušt, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Slovačkoj Republici, Foto: SDHUIRH/FB)

Muško pjevačko društvo "Hrv. Jandrof"

Sjever i vedri duh Mediterana

Sinergijom hrvatskih umjetnika s međunarodnom karijerom i naših diplomata obogaćena je vrhunska kulturna ponuda domovinskih festivala poput *Dubrovačkih ljetnih igara*, koje privlače i najzahtjevniju publiku s raznih meridijana

Piše: **VESNA KUKAVICA**

Ovih su dana, točnije 10. srpnja, svečano otvorene 77. *Dubrovačke ljetne igre*, na kojima do 25. kolovoza na raznim scen-skim i ambijentalnim lokacijama brojna publika uživa u više od 70 umjetničkih projekata. Dubrovački gradonačelnik Mato Franković u prigodnom je obraćanju na svečanom otvorenju istaknuo kako je festival odavno prerastao granice umjetnosti i postao neodvojiv dio identiteta Dubrovnika, njegova hrvatskog bića i europske kulturne baštine koju, uz inozemne zvijezde, interpretiraju umjetnici iz domovine i naše dijas-pore. Ovogodišnje *Dubrovačke ljetne igre* s dvije tisuće izvođača posvećene su temi koja je simbolično naslovljena *Svjetla sjevera*, a taj tematski okvir donosi na naš dio Mediterana čarobne dosege hrvatske glazbene dijas-pore sa sjevera Europe, od Norveške do Njemačke, uz niz svjetskih remek-djela klasične skladateljske literature. Glazbeni sladokusci tako uživaju u izvedbama čak pet različitih orkestara, a nastupa i niz međunarodnih zvijezda među kojima su pijanisti David Fray i David Krikhuli, norveški Barokkanerne, Jadran Duncumb i Ragnhild Hemsing, dirigent Christian Vassquez te sopranistička diva Pretty Yende.

Oduševljenje publike najsnažnije je ipak potaknuo *Münchenski radijski orkestar* pod ravnanjem najtrofejnijega hrvatskoga živućeg dirigenta Ivana Repušića, koji je glazbeni program obogatio izvedbom monumentalne kantate *Carmina Burana* na ambijentalnom podiju ispred crkve sv. Vlaha. Posrijedi je jedan od najuglednijih europskih orkestara iz bavarske prijestolnice. Snažnu i nadahnutu interpretaciju toga glazbenog remek-djela Carla Orffa oplemenili su solisti: kontratenor Franko Klisović, bariton Ljubomir Puškarić te sopranistica Marija Kuhar Šoša, uz Akademski zbor *Ivan Go-*

ran Kovačić i Dječji zbor Umjetničke škole Luke Sorkočevića sa zborovođom Ivanom Šćepanovićem. Na programu su uz Orffova djela bile i skladbe Lisinskog te Wagnera. Koncert je realiziran uz potporu Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Münchenu, Hrvatske turističke zajednice i Bavarske radio-televizije te, srećom za najširu javnost, i uz prijenos uživo Hrvatske radiotelevizije.

Münchenski radijski orkestar razvio se na vremenskoj okomici od sedam i pol desetljeća u svestrani ansambl širokog repertoara - od opere i duhovne glazbe do one filmske i *crossover* projekata. Među njegovim istaknutim dirigentima bili su Marcello Viotti i Ulf Schirmer, a od sezone 2017. orkestar je uspješno vodio rođeni Imočanin Ivan Repušić, otkrivajući europskoj publici dragulje hrvatskih skladatelja - od Dore Pejačević, Jakova Gotovca, Borisa Papandopula do Igora Kuljerića i Frane Paraća. Orkestar posebnu pozornost posvećuje radu s mladima te redovito nastupa na prestižnim pozornicama i festivalima. Brojne nagrade, među kojima su *International Classical Music Award* i *Opus Klassik*, potvrđuju njegov ugled na globalnoj sceni. Kako je uspjehu orkestra posljednjeg desetljeća značajno pridonio maestro Repušić, razvilo se logično njemačko-hrvatsko prijateljstvo, kojemu je koncert u Dubrovniku pod vedrim nebom dao nezaboravan pečat. Inače, aktualni tim *Dubrovačkih igara*, koji vodi ravnateljica i pijanistica međunarodnoga ugleda Martina Filjak, već tri godine ostvaruje zapažene učinke pa ga možemo proglasiti našom odličnom kulturnom diplomacijom, čiji je cilj prije svega predstaviti svijetu našu vlastitu kulturu i način života, ali i upoznati dostignuća stranih umjetnika, podrazumijevajući interkulturalni pristup koji teži izgradnji novih sadržaja na temelju postojećih kulturnih raznolikosti. Sinergijom hrvatskih umjetnika s međunarodnom karijerom i naših diplomata očito je obogaćena vrhunska kulturna ponuda u

srcu turističke sezone domovinskih ljetnih festivala, koji privlače i najzahtjevniju publiku s raznih meridijana.

Ovaj koncert njemačko-hrvatskog prijateljstva u Dubrovniku i Repušićeve inicijative s hrvatskim predznakom ne bi bile moguće da ih svesrdno, financijski i moralno ne podržava Vlada RH zalaganjem generalnoga konzula u Münchenu Vladimira Duvnjaka. Njegov koncept afirmacije hrvatske kulture njezinom najkvalitetnijom klasičnom glazbom vrijedan je ozbiljne pohvale i dobar primjer za naše ostale diplomatske misije u svijetu.

Zanimljivo, maestro Repušić sredinom lipnja oprostio se od *Münchensko-ga radijskog orkestra* nakon devet iznimno uspješnih sezona na njegovu čelu pa je ovaj nastup u Dubrovniku višestruko lijepa prijateljska gesta. Oproštaj u Münchenu i Dubrovniku stoga nije označio završetak jednog puta, nego početak nove etape. Za Ivana Repušića (48) ona se nastavlja u Leipzigu, gdje je već preuzeo dužnost intendant *Opere Leipzig*. Također, viđat ćemo ga i kao šefa dirigenta *Državne kapele Weimar* te kao gosta dirigenta *Njemačke opere* u Berlinu. A, kako mu obitelj živi u Splitu, blizina aerodroma i tehnološka čuda omogućuju mu rad na relaciji *jug - sjever* Europe, uz nastupe u domovini gdje kao šef dirigent vodi *Zadarski komorni orkestar*. Nakon mediteranske epizode, Repušića na proljeće očekuje slavonska rapsodija - čast ravnanga gala-koncertom Zbora i Simfonijskog orkestra HRT-a u Čepinu pokraj Osijeka na otvorenju koncertno-kongresnog centra *EVE Music Halla*, jednog od dosad najambicioznijih kulturnih projekata u Hrvatskoj. ▀

ENG The synergy of Croatian artists with international careers, such as Maestro Ivan Repušić and our diplomats, has enriched the top cultural offer of Croatian festivals, including the Dubrovnik Summer Festival, which attract some of the most demanding audiences from various corners of the globe.

Tamo gdje Hrvatska živi već više od stoljeća

Od Chicaga do Pennsylvanije, radni posjet ravnatelja Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslava Milasa prerastao je u susret s ljudima i ustanovama koji već generacijama čuvaju hrvatski jezik, vjeru, kulturu i nacionalni identitet u Americi

Tekst: **SNJEŽANA RADOŠ** | Foto: **HMI**

Postoje mjesto na kojima udaljenost od domovine prestaje biti mjerljiva kilometrima. Ondje se Hrvatska ne prepoznaje samo po zastavi ili jeziku, nego po osjećaju pripadnosti koji se prenosi s generacije na generaciju. Živi u hrvatskoj riječi koja se nakon nedjeljne mise prenosi s koljena na koljeno, u narodnim nošnjama brižno čuvanim u društvenim domovima, u požutjelim fotografijama spremljenima u arhivima, u zvuku tamburice, u molitvi, ali i u svakodnevnim susretima ljudi koji, premda tisućama kilometara udaljeni od domovine, svoju pripadnost hrvatskome narodu smatraju dijelom vlastitoga identiteta.

Takvu je Hrvatsku tijekom radnog posjeta Sjedinjenim Američkim Državama susreo ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas. Putovanje kroz Chicago, Milwaukee, Cleveland i Pennsylvaniju nije bilo tek niz protokolarnih susreta, nego prilika za upoznavanje zajednica koje već više od jednog stoljeća njeguju hrvatski jezik, vjeru, kulturu i osjećaj pripadnosti domovini. Svaki susret otkrivao je novu stranicu bogate povijesti hrvatskog iseljeništva, ali i svjedočio da hrvatski identitet ne poznaje granice te da se ljubav prema domovini može jednako snažno živjeti i tisućama kilometara daleko od nje.

FRANJEVCI KAO ČUVARI HRVATSKOG IDENTITETA

Povijest hrvatskog iseljeništva u Americi teško je razumjeti bez hrvatskih župa. One nisu bile samo mjesta molitve, nego

prve škole hrvatskoga jezika, mjesta okupljanja, međusobne pomoći i očuvanja hrvatskoga nacionalnog identiteta i svijesti. U vremenu kada su prvi hrvatski doseljenici tražili novi život preko oceana, upravo su crkve postajale njihov drugi dom i oslonac.

Upravo zato jedan od najvažnijih susreta tijekom boravka u Chicagu bio je posjet Hrvatskoj franjevačkoj kustodiji Svete Obitelji. Ravnatelja Milasa dočekao je kustos fra Nikola Pašalić, s kojim je razgovarao o stoljetnom djelovanju hrvatskih franjevaca među iseljenicima

te njihovoj ulozi u očuvanju hrvatskoga identiteta u SAD-u i Kanadi. Danas se Hrvatska franjevačka kustodija skrbi za hrvatske katoličke zajednice u Chicagu: župe sv. Jeronima, Presvetoga Srca Isusova i blaženoga Alojzija Stepinca, kao i za hrvatske zajednice u New Yorku, St. Louisu, Milwaukeeju i West Allisu te hrvatske župe u Windsoru, Londonu, Kitcheneru, Norvalu, Montrealu i Sault Ste. Marieju u Kanadi. Iza tih imena kriju se desetljeća predanoga pastoralnog rada, ali i tisuće životnih priča hrvatskih obitelji koje su upravo u svojim župama pronalazile prvi osjećaj doma.

U znak zahvalnosti za izniman doprinos očuvanju hrvatskoga identiteta u iseljeništvu, ravnatelj Milas uručio je fra Nikoli Pašaliću dvije zahvalnice Hrvatske matice iseljenika: jednu u prigodi obilježavanja stote obljetnice Hrvatske franjevačke kustodije, a drugu u povodu pedesete obljetnice Hrvatskoga etničkog instituta, velikog jubileja obilježnog prošle godine. Bio je to simboličan trenutak zahvalnosti ne samo jednoj ustanovi, nego svim hrvatskim franjevcima koji su tijekom protekloga stoljeća ostavili neizbrisiv trag u životu hrvatskih zajednica diljem Sjeverne Amerike.

Sa fra Markom Puljićem
voditeljem Hrvatske katoličke
misije bl. Alojzija Stepinca

John Ive Duic, Zdeslav Milas i Anthony Starcevic

HRVATSKI ETNIČKI INSTITUT

Ako hrvatske župe čuvaju živu vjeru hrvatskog iseljništva, onda Hrvatski etnički institut čuva njegovo kolektivno pamćenje. Osnovan 1975. godine na poticaj hrvatskih franjevaca u Chicagu, predstavlja središnju ustanovu za očuvanje povijesti hrvatskog iseljništva u SAD-u i Kanadi. Fra Nikola Pašalić predstavio je ravnatelju Milasu bogat-

stvo zbirke koje danas obuhvaćaju više od 13.000 knjiga te gotovo 800.000 arhivskih dokumenata. U njima se čuvaju osobne ostavštine, rukopisi, fotografije, novine, publikacije, muzejski predmeti i brojni drugi dokumenti koji svjedoče o životu hrvatskih doseljenika, njihovom radu, društvenom angažmanu, kulturnom stvaralaštvu i povezanosti s domovinom.

Ispred spomenika bl. Alojziju Stepincu

Hrvatski kulturni centar u
Chicagu; zajedničko navijanje
za hrvatsku reprezentaciju

Crkva sv. Jeronima u Chicagu, nakon nedjeljne mise

Strijelac, rad Ivana Meštrovića u Grant Parku u Chicagu

Dok se prolazi među policama arhiva, postaje jasno da se ovdje ne čuvaju samo dokumenti, čuvaju se uspomene na ljude koji su odlazeći iz Hrvatske sa sobom ponijeli jezik, vjeru i običaje te ih uspjeli sačuvati i prenijeti svojoj djeci i unucima.

Upravo je zato Vlada Republike Hrvatske projekte Hrvatskoga etničkog instituta u dvije faze proglasila strateškim projektima od posebnog značaja za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

HRVATSKE ŽUPE KAO SREDIŠTA OKUPLJANJA ZAJEDNICE

Ravnatelj Milas posjetio je i Hrvatsku katoličku misiju bl. Alojzija Stepinca, jedno od najvažnijih duhovnih i društvenih okupljališta hrvatske zajednice u Chicagu koje od 1972. godine njeguje hrvatski jezik, vjeru, tradiciju i nacionalni identitet među Hrvatima, gdje ga je dočekao fra Marko Puljić. Razgovor je bio posvećen ulozi hrvatskih misija u povezivanju novih naraštaja s hrvatskom baštinom te njihovoj nezamjenjivoj ulozi u očuvanju zajedništva hrvatskih obitelji.

Koliko su hrvatske župe i danas središta okupljanja zajednice, najbolje se moglo osjetiti tijekom nedjeljnoga misnog slavlja u hrvatskoj župi sv. Jeronima, jednoj od najstarijih hrvatskih župa u Sjedinjenim Američkim Državama.

Osnovana još 1912. godine, župa sv. Jeronima već više od jednoga sto-

ljeća predstavlja duhovno, kulturno i društveno središte hrvatske zajednice u Chicagu. U vrijeme velikih valova iseljavanja bila je mjesto na kojem su hrvatski doseljenici pronalazili oslonac, njegovali svoj jezik i običaje te gradili zajedništvo daleko od domovine. U desetljećima kada je Hrvatska živjela iza željezne zavjese, upravo je ova župa bila jedan od najvažnijih nositelja hrvatske nacionalne svijesti među iseljenicima.

Svetu misu predvodio je župnik fra Antonio Musa, mladi franjevac iz Širokoga Brijega koji svojim pastoralnim djelovanjem uspješno okuplja sve naraštaje hrvatskih vjernika. Nakon euharistijskoga slavlja razgovor sa župljanima prirodno se nastavio uz kavu i zajedničko druženje, potvrđujući kako hrvatske

župe i danas ostaju mjesta susreta, međusobne potpore i očuvanja zajedništva.

Posebno mjesto u životu hrvatske zajednice zauzima župa Presvetoga Srca Isusova u Chicagu. Kao jedna od najstarijih hrvatskih župa u gradu, desetljećima je bila duhovno, kulturno i društveno središte hrvatskih doseljenika te ostaje važan simbol kontinuiteta hrvatske prisutnosti u SAD-u.

Na putu prema Clevelandu ravnatelj Milas posjetio je i župu sv. Nikole u Millvaleu, pokraj Pittsburgha. Upravo su ondje, prije više od 130 godina, prvi hrvatski doseljenici pronašli svoj duhovni dom. Ime svetog Nikole odabrano je za prvu crkvu na sjevernoj strani Pittsburgha iz 1894. i za crkvu u Millvaleu iz 1900. U vremenu kada su daleko od domovine gradili novi život, naraštaji Hrvata okupljali su se pod njezinim svodovima, prenoseći ljubav prema vjeri i domovini na svoju djecu i unuke. Današnja crkva sv. Nikole jedan je od najprepoznatljivijih simbola hrvatske prisutnosti u Americi. Njezinu unutrašnjost krase veličanstvene freske hrvatskoga slikara Maksimilijana (Maxa) Vanke, umjetnika koji je u zidove crkve pretočio priču o hrvatskim iseljenicima, njihovim odlascima, radu, vjeri, žrtvi i nadi. Malo je umjetničkih djela koja tako snažno govore o iskustvu iseljeničtva kao što to čine Vankine freske. One nisu samo remek-djelo sakralne umjetnosti, nego i svojevrsna kronika hrvatske Amerike.

Sa Sandrom Korbar, voditeljicom KUD-a Hrvatska loza u Chicagu

U Clevelandu je ravnatelj HMI-ja posjetio Hrvatsku crkvu sv. Pavla (St. Paul Croatian Church), koja je utemeljena početkom 20. stoljeća, u vrijeme kada je u Cleveland pristizao velik broj hrvatskih doseljenika. Prva generacija hrvatskih iseljenika vlastitim je rukama i velikim odricanjem izgradila crkvu koja je od Uskrsa 1904. godine postala mjesto okupljanja, molitve i zajedništva hrvatskih obitelji. Tijekom desetljeća koja su slijedila, župa sv. Pavla bila je mjesto na kojem su se slavili sakramenti, učio hrvatski jezik, organizirali kulturni događaji i njegovala svijest o hrvatskom podrijetlu. Nakon Drugoga svjetskog rata pružala je pomoć brojnim hrvatskim izbjeglicama pri pronalasku doma i zaposlenja, potvrđujući da zajedništvo nije ostajalo samo na riječima. Ravnatelja Milasa srdačno je dočekaio župnik fra Zvonko Blagec, kojemu je zahvalio na predanoj pastoralnoj službi i svemu što čini kako bi ova povijesna župa i danas ostala mjesto okupljanja hrvatske zajednice.

KAMEN KOJI PAMTI DOMOVINU

Malo je naroda koji su svoju privrženost domovini znali tako trajno utisnuti u krajolik zemlje u kojoj su pronašli novi život kao Hrvati u Sjedinjenim Američkim Državama. Parkovi, spomenici i vr-

Sa Sanjom Laković, generalnom konzulicom Republike Hrvatske u Chicagu

tovi koje su podizale generacije iseljenika nisu tek uređene zelene površine. Oni su mjesta kolektivnog pamćenja, prostori u kojima hrvatska povijest, kultura i identitet dobivaju svoje trajno uporište.

Jedno od takvih mjesta jest Croatian Cultural Garden u Clevelandu, jedan od najljepših hrvatskih kulturnih vrtova izvan domovine i dio znamenitih Cleveland Cultural Gardensa. Svaki njegov detalj govori o narodu koji je, i nakon odlaska preko oceana, ostao duboko povezan sa svojim korijenima. Šetnja vrtom postaje putovanje kroz hrvatsku povijest, umjetnost i kulturu, ali i podsjetnik na doprinos hrvatskih iseljenika razvoju američkog društva.

Posebno mjesto u tom prostoru zauzimaju monumentalne skulpture Ivana Meštrovića "Strijelac" i "Kopljanič", poznate i kao *Indijanci*, koje već gotovo stoljeće predstavljaju jedno od najprepoznatljivijih obilježja Chicaga. Njihovo očuvanje posljednjih godina postalo je pitanje od iznimne simboličke važnosti za hrvatsku zajednicu. Zahvaljujući predanom zalaganju generalne konzulice Republike Hrvatske u Chicagu Sanje Laković, uz potporu Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, lokalnih vlasti i brojnih članova hrvatske zajednice, uspješno je spriječeno njihovo uklanjanje te je otvoren put za njihovu obnovu. Taj uspjeh daleko nadilazi zaštitu umjetničkog djela, on potvrđuje koliko hrvatska kulturna baština predstavlja živu poveznicu između domovine i njezina iseljeničtva.

Tijekom susreta u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Chicagu ravnatelj Zdeslav Milas i generalna konzulica Sanja Laković razgovarali su o daljnjem jačanju suradnje s hrvatskim zajednicama na američkom Srednjem zapadu. Posebno je istaknuta važnost zajedničkog djelovanja u očuvanju kulturne baštine i hrvatskoga identiteta, kao i potpora projektima koji povezuju domovinsku i iseljenu Hrvatsku.

Jednako snažnu simboliku nosi i Croatian Park u Franklinu pokraj Mi-

Župa sv. Jeronima osnovana je 1912. godine

U Hrvatskom parku u Milwaukee s konzulicom Laković i Tomislavom Kuzmanovićem, predsjednikom organizacije Milwaukee Croatians

Zvuci domovine s druge strane Atlantika

Gotovo šest desetljeća Junior Tamburitza Festival Hrvatske bratske zajednice okuplja mlade Hrvate iz Sjedinjenih Američkih Država i Kanade, potvrđujući da se hrvatski identitet najljepše čuva uz glazbu, zajedništvo i nove naraštaje

Ako se hrvatski identitet u Americi čuva u župama, kulturnim domovima i obiteljima, onda svoju najradosniju potvrdu pronalazi u glazbi. Upravo je zato 58. Omladinski tamburaški festival Hrvatske bratske zajednice Amerike u Clevelandu bio mnogo više od još jedne kulturne manifestacije. Tijekom dva festivalska dana mnogobrojna djeca i mladi iz Sjedinjenih Američkih Država i Kanade pokazali su da hrvatska pjesma, tambura i folklor i danas predstavljaju jedan od najsnažnijih jezika zajedništva hrvatskog iseljeničtva.

Festival, koji je još 1966. godine pokrenula Hrvatska bratska zajednica, tijekom gotovo šest desetljeća izrastao je u jedno od najvažnijih okupljanja mladih hrvatskih glazbenika i folklorša u Sjevernoj Americi. Za mnoge sudionike upravo je to prvo mjesto na kojem upoznaju vršnjake hrvatskog podrijetla iz drugih gradova i država, sklapaju prijateljstva i otkrivaju bogatstvo baštine koju su im u nasljeđe ostavili njihovi preci.

Na pozornici su se tijekom dva dana izmjenjivali tamburaški i folklorni sastavi iz Sjedinjenih Američkih Država i Kanade, predstavljajući raznolikost hrvatske glazbene i plesne tradicije. Iako dolaze iz različitih sredina, sve ih povezuje ista želja, očuvati hrvatski jezik, pjesmu i običaje te ih s ponosom prenositi novim naraštajima.

LITURGIJA U ZVUKU TAMBURE

Posebnu svečanost prvoga festivalskog dana obilježila je tradicionalna dvojezična Tamburaška misa (Tamburitza Mass), koju je predvodio fra Nikola Pašalić, kustos Hrvatske franjevačke kustodije Svete Obitelji. Spoj liturgije i zvuka tambure već desetljećima predstavlja jedno od najprepoznatljivijih obilježja festivala, potvrđujući duboku povezanost vjere, kulture i nacionalnog identiteta hrvatskog iseljeničtva.

Vrhunac festivala bila je završna svečanost na kojoj su se na pozornici okupile stotine mladih tamburaša i folklorša u zajednič-

Uručivanje Zahvalnice HBZ-u u povodu 75 godina djelovanja HMI-ja

S čelnicima HBZ-a i župnicima u Clevelandu

lwaukeea. U pratnji generalne konzulice, ravnatelj je posjetio park gdje ih je srdačno dočekaio Tomislav Kuzmanović, predsjednik organizacije Milwaukee Croatians, koja upravlja cijelim parkom. Nastao sredinom prošloga stoljeća zalaganjem hrvatskih iseljenika, Croatian park izrastao je u jedno od najvažnijih mjesta okupljanja hrvatske zajednice na američkome Srednjem zapadu.

Ondje se održavaju proslave, sportska natjecanja, kulturne manifestacije i obiteljska okupljanja, a svaka nova generacija ostavlja svoj trag nastavljajući priču koju su započeli njihovi roditelji i djedovi.

Posebno mjesto u životu parka zauzimaju Croatian Eagles, jedan od najstarijih hrvatskih nogometnih klubova u SAD-u. Njihova povijest svjedoči kako sport nikada nije bio samo natje-

canje, nego i način očuvanja zajedništva, jezika i osjećaja pripadnosti hrvatskoj zajednici.

Da vrijednost Croatian Parka nadilazi lokalne okvire potvrđuje i odluka Vlade Republike Hrvatske da projekt njegove obnove proglasi strateškim projektom od posebne važnosti za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pozdravni govor Zdeslava Milasa na otvorenju 58. Junior Tamburitza Festivala u Clevelandu

Festival je pokrenula Hrvatska bratska zajednica 1966. godine

Na Festivalu sudjeluju hrvatska folklorna društva iz cijele Sjeverne Amerike

kom orkestru i zboru pod ravnanjem maestra Nikole Vraneševića. U tom trenutku bilo je gotovo nemoguće razlučiti tko dolazi iz Clevelanda, Chicaga, Pittsburgha, Hamiltona ili Milwaukeeja. Ostala je samo jedna zajednička pripadnost, Hrvatska. Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas prigodnim govorom obratio se sudionicima na hrvatskom i engleskom jeziku. U svom govoru poručio je mladima: "Vi čuvate srce Hrvatske živim. Vi ste most Amerike i Hrvatske. Vi ste budućnost našega globalnoga hrvatskog zajedništva diljem svijeta." Posebno je naglasio ulogu roditelja, umjetničkih voditelja, svećenika i brojnih volontera koji svojim nesebičnim radom omogućuju da se ova tradicija ne prekine.

PARTNERSTVO KOJE TRAJE DESETLJEĆIMA

Poseban trenutak svečanosti bilo je međusobno iskazivanje priznanja dviju organizacija koje već desetljećima imaju institucio-

nalnu suradnju. Ovom prigodom ravnatelj Milas uručio je vodstvu Hrvatske bratske zajednice Zahvalnicu Hrvatske matice iseljenika, dodijeljenu u povodu 75. obljetnice djelovanja HMI-ja, kao znak zahvalnosti za dugogodišnje partnerstvo i izniman doprinos očuvanju hrvatske baštine među hrvatskim iseljeništvom. Istodobno je Hrvatska bratska zajednica Amerike ravnatelju Milasu uručila Zahvalnicu za 75 godina suradnje i doprinos promicanju te očuvanju hrvatske kulturne baštine i hrvatskoga jezika u Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi i Hrvatskoj.

Festival ne ostavlja snažan dojam samo zbog glazbe ili folklor. Ono što se najviše pamti jesu lica djece koja s ponosom nose hrvatsku narodnu nošnju, sigurnost kojom izgovaraju prve hrvatske riječi i radost kojom prihvaćaju baštinu svojih predaka. U njima se najbolje vidi da hrvatska zajednica u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi nije tek čuvar uspomena na prošlost, nego zajednica koja svoju budućnost gradi upravo uz pomoć mladih.

LJUDI ZBOG KOJIH ZAJEDNICE ŽIVE

Svaka hrvatska zajednica ima svoje građevine koje svjedoče o prošlosti, ali njezina prava snaga oduvijek su bili ljudi. Oni koji nakon radnog dana dolaze u folklornu dvoranu, vode tamburaške orkestre, organiziraju kulturne programe, čuvaju knjižnice, poučavaju hrvatski jezik i okupljaju nove naraštaje oko

istih vrijednosti koje su njihovi preci ponijeli preko Atlantika.

Upravo su takvi susreti obilježili boravak ravnatelja Hrvatske matice iseljenika u Chicagu, Pittsburghu i Clevelandu.

Jedan od njih je i susret s Nikolom Metešom, marketinškim stručnjakom, predsjednikom Udruga hrvatsko-američkih stručnjaka ACAP i učiteljem hrvat-

skoga jezika. Meteš je osnovao, upravljao i franšizirao jedan od najpoznatijih hrvatskih glazbenih festivala, The KnockOut Snow Festival, uz rad na portfelju od deset drugih međunarodnih glazbenih događaja.

U Hrvatskome kulturnom centru u Chicagu ravnatelj Milas je zajedno s oko tisuću okupljenih Hrvata pratio utakmicu hrvatske nogometne reprezentacije

protiv Gane. Nakon posljednjega sučeva zviždaka slavila se pobjeda Hrvatske, ali još više osjećaj zajedništva koji sport uvijek uspije probuditi među Hrvatima diljem svijeta. Radi se o zajednici koja hrvatsku tradiciju ne doživljava kao uspomenu, nego kao dio svakodnevnoga života. Ondje se održavaju kulturne manifestacije, folklorne probe, koncerti, susreti hrvatskih udruga i brojni događaji koji već desetljećima povezuju Hrvate različitih generacija.

Posebno mjesto u očuvanju hrvatske glazbene i folklorne baštine zauzima darovita glazbenica i voditeljica KUD-a Hrvatska loza (Croatian Vines Chicago) Sandra Korbar, koja predano vodi tamburaško društvo i neumorno prenosi ljubav prema hrvatskoj tradiciji na mlađe naraštaje te je godinama sudionica Matičine Ljetne škole hrvatskoga folklor. Njezin rad jedan je od najboljih primjera kako se identitet ne čuva samo velikim riječima, nego svakodnevnim trudom, predanošću i zajedništvom.

Takvi susreti ne nastaju sami od sebe. Iza njih stoje pojedinci koji godinama okupljaju hrvatsku zajednicu i povezuju različite naraštaje. Među njima

U sjedištu Hrvatske bratske zajednice u Pittsburghu - Edward Pazo, Zdeslav Milas, Bernadette Luketich-Sikaras i Franjo Bertović

HRVATSKA BRATSKA ZAJEDNICA

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas posjetio je središnjicu Hrvatske bratske zajednice Amerike (Croatian Fraternal Union of America – CFU) u Pittsburghu, najstarije i najveće hrvatske iseljeničke organizacije u Sjevernoj Americi, koja već 132 godine okuplja naraštaje Hrvata te čuva njihov nacionalni identitet, kulturu i međusobnu povezanost.

Dočekali su ga predsjednik Hrvatske bratske zajednice Edward W. Pazo, izvršni dopredsjednik Franjo Bertović te nacionalna tajnica i rizničarka Bernadette M. Luketich-Sikaras, s kojima je razgovarao o daljnjem jačanju suradnje.

RIZNICA HRVATSKE BAŠTINE U PITTSBURGHU

Poseban dio posjeta bio je obilazak Hrvatskoga kulturnog muzeja "Bernard M. Luketich", koji se nalazi u sklopu sjedišta Hrvatske bratske

ske zajednice. Muzej predstavlja jednu od najvrjednijih riznica hrvatske baštine izvan Republike Hrvatske i dojmljivo svjedoči o više od stoljeća života, rada i stvaralaštva hrvatskih iseljenika u Sjevernoj Americi. Tom je prigodom ravnatelj Milas predstavnicima Hrvatske bratske zajednice uručio vrijedan unikatan poklon, komplet tradicijskoga moslavačkog nakita, koji će biti izložen u postavu Hrvatskoga kulturnog muzeja.

Posjet sjedištu Hrvatske bratske zajednice još jednom je potvrdio kako su Hrvatska matica iseljenika i Hrvatska bratska zajednica desetljećima institucionalno povezane zajedničkom misijom: očuvanjem hrvatskoga identiteta, jačanjem veza između Domovine i hrvatskog iseljeničtva te stvaranjem novih prilika za suradnju na dobrobit budućih naraštaja Hrvata diljem svijeta.

U crkvi sv. Nikole, u Millvaleu pokraj Pittsburgha

su i John Ive Duić i Anthony Starčević, čiji doprinos radu hrvatskih organizacija i kulturnih programa potvrđuje koliko je osobni angažman važan za očuvanje hrvatskoga identiteta u iseljeničtvu.

Slična slika mogla se vidjeti i u Clevelandu, gdje Hrvatski dom već de-

setljećima predstavlja jedno od najvažnijih mjesta okupljanja hrvatske zajednice. Ondje se njeguje hrvatska riječ, čuva bogata knjižnica, organiziraju kulturne manifestacije i prenosi baština koju su stvarale generacije hrvatskih iseljenika.

U župi sv. Pavla u Clevelandu
sa fra Zvonkom Blaškom

Hrvatski dom u Clevelandu

Croatian Park jedno je od najvažnijih
okupljališta članova hrvatske zajednice

Susret s predsjednikom Slavkom Katićem i njegovim suradnicima još jednom je pokazao kako hrvatski domovi u Americi nisu samo društveni prostori. Oni su mjesta na kojima se susreću prošlost i budućnost, gdje se jednako prirodno razgovara o djedovima koji su prije više od stoljeća stigli u Ameriku i o djeci koja danas, iako rođena daleko od Hrvatske, s ponosom uče hrvatski jezik, pjesmu i običaje.

U tim susretima najbolje se osjeća ono što brojke ne mogu opisati, da hrvatsko iseljeničtvo svoju povezanost s domovinom ne mjeri udaljenošću, nego

pripadnošću. Upravo zato Hrvatska matrica iseljenika u tim ljudima prepoznaje svoje prirodne partnere, a u njihovu radu zalag da će hrvatski identitet nastaviti živjeti i u generacijama koje dolaze.

MOSTOVI KOJI OSTAJU

Od Chicaga i Milwaukeeja, preko Pittsburgha do Clevelanda, ovo putovanje pokazalo je kako hrvatsko iseljeničtvo u Sjedinjenim Američkim Državama nije tek vrijedna stranica nacionalne povijesti, nego njezin živi i aktivni dio. U župama, kulturnim ustanovama, parkovima,

domovima, bratovštinama i na festivalskim pozornicama hrvatski identitet svakodnevno se obnavlja zahvaljujući ljudima koji ga žive s jednakom ljubavlju kao i njihovi preci prije više od stoljeća.

Upravo u tome leži i trajna misija Hrvatske matrice iseljenika - biti most između domovinske i iseljene Hrvatske, poticati suradnju, čuvati zajedničku baštinu i povezivati ljude koje dijeli ocean, ali ne i osjećaj pripadnosti. Jer ondje gdje se i danas govori hrvatski, pjeva hrvatska pjesma i s ponosom prenosi hrvatska tradicija, ondje je Hrvatska. ▣

ENG The working visit of CHF Director Zdeslav Milas to Chicago, Milwaukee, Pittsburgh and Cleveland was focused on meetings with representatives of Croatian parishes, cultural institutions, organizations and the Croatian Fraternal Union of North America. The discussions emphasized their role in preserving the Croatian language, religion, cultural heritage and ties with the homeland. The visit program included the Croatian Franciscan Custody of the Holy Family, the Croatian Ethnic Institute, Croatian parishes, cultural homes and museum collections. Special attention was paid to the restoration of Croatian Park in Franklin and the protection of Meštrović's sculptures in Chicago. The visit concluded with participation in the 58th Annual Junior Tamburitza Festival in Cleveland, which brings together young people of Croatian descent from the United States and Canada, and the working visit confirmed the decades-old significance of the Croatian Heritage Foundation's cooperation with institutions and individuals active in Croatian communities throughout North America.

S predsjednikom zajednice Hrvata u Clevelandu Slavkom Katićem i suradnicima

Stolac – grad koji vraća nadu zavičajju

Folklor, književnost, duhovnost i suradnja lokalne zajednice i Hrvatske matice iseljenika obilježili su ovogodišnje izdanje programa održanog u sklopu Ilindanskih svečanosti

Program, koji se svake godine održava u drugoj sredini, već godinama povezuje Hrvate u domovini, Bosni i Hercegovini i hrvatskom iseljeništvu. Nakon Sarajeva, Jajca, Livna, Rame, Plehana i Guče Gore, ove godine domaćin je bio Stolac – grad koji je svojom poviješću, kulturnom baštinom i gostoljubivošću pružio dostojan okvir susretu posvećenom očuvanju hrvatskoga kulturnog, vjerskog i nacionalnog identiteta.

U ZNAKU DANA GRADA STOČA

Program je započeo sudjelovanjem izaslanstva Hrvatske matice iseljenika u obilježavanju Dana grada Stoca. U ime Hrvatske matice iseljenika u programu su sudjelovale Ivana Rora, zamjenica ravnatelja, Snježana Radoš, članica Upravnog vijeća i Anita Bračić, voditeljica projekta.

Uz predstavnike državnih, županijskih i lokalnih vlasti, braniteljskih udruga, kulturnih i društvenih ustanova te brojne građane, izaslanstvo je odalo

Tekst: **SNJEŽANA RADOŠ**

Foto: **STOLAC.CITY PORTAL I HMI**

Program Hrvatske matice iseljenika “Kulturno-vjerska baština Hrvata BiH – Vratimo nadu zavičajju” ove godine održan je u Stocu, gradu bogate povijesti i živoga hrvatskog identiteta, povezujući obilježavanje Dana grada, kulturne i književne sadržaje te susrete koji potvrđuju trajnu povezanost Hrvata u Bosni i Hercegovini s domovinom i hrvatskim iseljeništvom.

Postoje gradovi koji svoju priču pričaju kamenom, rijekom i ljudima. Stolac je jedan od njih. Grad na obalama Bregave, okružen srednjovjekovnim nekropolama, starim mostovima i trgovima brojnih civilizacija, ovih srpanjskih dana ponovno je postao mjesto susreta ljudi, običaja i zajedničkih vrijednosti. U ozračju Ilindanskih svečanosti, kojima Stolac tradicionalno slavi blagdan svoga

zaštitnika sv. Ilije proroka i Dan grada, održan je ovogodišnji program Hrvatske matice iseljenika “Kulturno-vjerska baština Hrvata BiH – Vratimo nadu zavičajju”, jedan od najznačajnijih Matičinih programa potpore Hrvatima u Bosni i Hercegovini.

Mimohod folklornih skupina

Predstavljanje knjige Dragice Raguž u Duhovno-kulturnom centru "Sarsenterum"

počast poginulim braniteljima HVO-a kraj spomen obilježja u središtu grada polaganjem vijenaca, paljenjem svijeća i molitvom koju je predvodio župnik don Gordan Božić.

Istoga dana, u večernjim satima, u jedinstvenome ambijentu UNESCO-om zaštićene nekropole stećaka Radimlja održan je svečani prijam u povodu Dana grada Stoca. Tom prigodom potpisan je i Sporazum o suradnji između Hrvatske matice iseljenika i Grada Stoca.

KNJIGA KAO SVJEDOČANSTVO VJERE I ZAVIČAJA

U prepunome Duhovno-kulturnom centru "Sarsenterum" predstavljena je prva knjiga Stoćanke Dragice Raguž, "Anđele Božji, čuvaru mili".

Uz Gradsku upravu Stoca delegacija HMI-ja položila je vijenac i zapalila svijeću kraj spomen-obilježja u sjećanje na poginule branitelje HVO-a

Okupljene je na početku pozdravio predsjednik Ogranka Matice hrvatske Stolac dr. Mladen Bošković, dok su knjigu predstavili Ivo Raguž i prof. Ilija Drmić, istaknuvši kako je Stolac dobio novu autoricu čije je književno prvim prvenstvo prožeto vjerom, obiteljskim vrijednostima i ljubavlju prema rodnome kraju.

Posebno dojmljiv trenutak večeri bilo je čitanje emotivne priče o Marku i Peri, svjedočanstva o vjeri, odanosti i životnoj ustrajnosti, dok je glazbeni ugođaj upotpunila ženska pjevačka skupina

Vidoštačka Kraljica. Bila je to večer koja je još jednom pokazala da se identitet jednoga naroda ne čuva samo velikim događajima, nego i tihim, osobnim pričama koje ostaju trajno zapisane.

VEČER FOLKLORA – SLAVLJE BAŠTINE I ZAJEDNIŠTVA

U sklopu programa Kulturno-vjerske baštine Hrvata BiH pod geslom "Vratimo nadu zavičaju" održana je Večer folklo- ra u Stocu, kao dio jedne od najvažni-

Svečani prijam u povodu Dana grada Stoca na prostoru nekropole stećaka Radimlja

Misno slavlje u župnoj crkvi sv. Ilije proroka u Stocu

jih kulturnih manifestacija Ilindanskih svečanosti, u suradnji s HKUD-om Stolac i Župom Stolac te uz potporu Gradske uprave Stolac i Vlade Hercegovačko-neretvanske županije.

Program je započeo svečanim misnim slavljem u župnoj crkvi sv. Ilije proroka, koje je predslavio i propovijedao don Mate Galić. Nakon misnog slavlja uslijedio je mimohod sudionika do pozornice u dvorištu crkve, gdje je u sklopu programa održana Večer folklora u Stocu.

Okupljenima su se prigodnim riječima obratili: Žana Ćorić, savjetnica s posebnim položajem za pitanja Hrvata u Bosni i Hercegovini u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH, Ivana Rora, zamjenica ravnatelja Hrvatske matice iseljenika, Stjepan Bošković, gradonačelnik grada Stoca te stolački župnik don Gordan Božić.

"Vratimo nadu zavičaju.... Tako je to emotivno, jako, pametno. Ali, ne ide bez truda. Ne ide bez muke, ne ide bez

Ivana Rora, zamjenica ravnatelja Hrvatske matice iseljenika

onoga što se treba dogoditi svaki dan, ili bar jedanput tjedno u godini dok dođe do ovoga nastupa. Zato, očito ima ovdje onih koji su se trudili da vrate nadu

zavičaju i da se mi možemo večeras zajedno provešeliti", rekao je don Gordan Božić proglašavajući manifestaciju otvorenom.

"Večeras nas okuplja snažno i emotivno geslo 'Vratimo nadu zavičaju'. Upravo je tako bilo i tijekom prve manifestacije održane 2018. godine u Zagrebu. Njezin idejni začetnik i pokretač bio je pokojni fra Stipo Karajica u čiju se čast, kao trajni spomen na neumorni rad, manifestacija održava i danas. Njegova vizija živi u zajedništvu koje dijelimo u ovom programu koji provodi i provodit će i dalje Hrvatska matica iseljenika s ciljem osnaživanja svojih aktivnosti u Bosni i Hercegovini", naglasila je Ivana Rora.

U folklornom programu nastupili su: HKUD Stolac, HKUD Domanovići, HKUD Dubrave – Aladinići, HKUD Luke, HKUD Rotimlja, HKUD Naši korijeni Bobanovo Selo, HKUD Brotnjo Čitluk, Etno skupina Bura iz Aladinića te Klapa Lakrima iz Mostara. Uz pjesmu, ples i narodne noš-

Don Gordan Božić, stolački župnik

Etno-skupina Bura

U programu je nastupilo devet kulturno-umjetničkih društava iz Hercegovine

Župnik don Gordan Božić, gradonačelnik Stjepan Bošković, Žana Čorić iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH te Ivana Rora i Snježana Radoš iz Hrvatske matice iseljenika

Manifestaciji se odazvao veliki broj Stočanka i Stočana

nje, predstavili su bogatu tradicijsku baštinu svojih krajeva, potvrđujući raznolikost i živost hrvatske kulturne baštine u Bosni i Hercegovini. Svako društvo je pjesmom, plesom i narodnim nošnjama predstavilo bogatstvo tradicije svojega kraja, potvrđujući kako je kulturna baština Hercegovine i danas živa, snažna i prenošena s naraštaja na naraštaj.

Nakon službenoga programa druženje je nastavljeno uz glazbu i zajedništvo, u ozračju koje je najbolje pokazalo smisao ove manifestacije – povezati ljude, sačuvati baštinu i učvrstiti osjećaj pripadnosti.

MOST KOJI POVEZUJE

Program "Kulturno-vjerska baština Hrvata BiH – Vratimo nadu zavičaju" tijekom godina prerastao je okvire kulturne manifestacije. Postao je mjesto susreta ljudi, ideja i zajedničke odgovornosti za očuvanje hrvatskoga identiteta u Bosni i Hercegovini. Uz susrete, razgovore, kulturne sadržaje i zajedničku molitvu potvrđuje se da hrvatska baština nije samo vrijedno nasljeđe prošlosti, nego i temelj budućnosti.

Ovogodišnje izdanje u Stocu još jednom je pokazalo koliko je važno graditi

partnerstva između lokalnih zajednica, kulturnih ustanova i institucija Republike Hrvatske te njegovati povezanost s Hrvatima izvan Hrvatske. Upravo u takvim susretima nastaje ono najvrjednije – osjećaj da, unatoč udaljenostima i izazovima, hrvatski narod ostaje povezan zajedničkom poviješću, kulturom, vjerom i odgovornošću prema zavičaju.

U Gradskoj upravi Stoca s gradonačelnikom Stjepanom Boškovićem

Na završetku programa Hrvatska matica iseljenika uputila je iskrenu zahvalnost Gradu Stocu, gradonačelniku Stjepanu Boškoviću, djelatnicima Gradske uprave, HKUD-u Stolac, Župi sv. Ilije proroka te svim Stočankama i Stočanima na srdačnom gostoprimstvu, partnerstvu i predanom angažmanu u organizaciji ovogodišnjega programa. ▣

ENG Held as part of the St. Elijah's Day festivities and the celebration of the Day of the City of Stolac was the Croatian Heritage Foundation's program "Cultural and Religious Heritage of Croats of BiH – Let's Return Hope to the Homeland". The multi-day event included religious, literary and folklore programs, as well as meetings between representatives of the local community and Croatian institutions. The delegation of the Croatian Heritage Foundation participated in the tribute to the fallen defenders, the Holy Mass and the ceremonial reception at Radimlja, where an Agreement on Cooperation between the CHF and the City of Stolac was signed. Dragica Raguz's book "Anđele Božji, čuvare mili" was also presented, and the central cultural event was the Folklore Evening, featuring performances by numerous cultural and artistic societies from Herzegovina, the Bura Ethno Group, and Klapa Lakrima. The program once again confirmed the importance of cooperation, preservation of Croatian identity and connection of Croats in Bosnia and Herzegovina with Croatia and the diaspora.

Hrvati u Srbiji imaju ljude, snagu i viziju budućnosti

Predsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća i zastupnica u Hrvatskome saboru Jasna Vojnić govori o jačanju hrvatske zajednice u Srbiji uz institucije, obrazovanje i potporu Republike Hrvatske, ali i o potrebi većeg povjerenja, političke zastupljenosti i odgovornosti kako bi Hrvati u Srbiji svoju budućnost gradili sigurnije, vidljivije i povezanije s domovinom

Jasna Vojnić kandidirala se za novi mandat predsjednice Hrvatskoga nacionalnog vijeća

■ **Možete li nam pobliže predstaviti djelokrug rada Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Republici Srbiji te njegovu ulogu u očuvanju jezika, kulture i identiteta hrvatske zajednice?**

— Hrvatsko nacionalno vijeće krovna je institucija hrvatske zajednice u Republici Srbiji, osnovana 2002. godine na temelju *Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*. Kao tijelo manjinske samouprave ima javne ovlasti u četiri ključna područja – obrazovanju, kulturi, informiranju te službenoj uporabi jezika i pisma.

Uloga Hrvatskoga nacionalnog vijeća za hrvatsku zajednicu u Srbiji iznimno je važna jer, uz Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Novinsko-izdavačku ustanovu "Hrvatska riječ", predstavlja temeljni institucionalni oslonac hrvatske zajednice. Upravo u sklopu tih institucija stvaramo uvjete za očuvanje hrvatskoga jezika, kulture, identiteta i nacionalne prepoznatljivosti.

U protekle 24 godine Hrvatsko nacionalno vijeće sudjelovalo je u uspostavi obrazovanja na hrvatskome jeziku, razvoju kulturnih programa, osnivanju i jačanju udruga, zaštiti kulturne baštine, izdavaštvu, medijima te ostvarivanju manjinskih prava. U zajednici koja je brojčano mala i teritorijalno raspršena, HNV nije samo institucija, nego mjesto koje povezuje ljude, prepoznaje njihove potrebe i stvara pretpostavke da hrvatska zajednica u Srbiji ne bude samo očuvana, nego da se kontinuirano razvija i jača.

■ **Vlada Republike Hrvatske kontinuirano podupire rad HNV-a i hrvatske zajednice u Srbiji. U kojim se kapitalnim projektima ta potpora najviše očituje i što ona konkretno znači za Hrvate u Srbiji?**

— Potpora Hrvatske hrvatskoj zajednici u Srbiji nije oduvijek bila ovakva. Istinski iskorak dogodio se prije deset godina, dolaskom Andreja Plenkovića na čelo Vlade Republike Hrvatske, kada je pomoć hrvatskoj zajednici postala

Vlada Republike Hrvatske velika je potpora Hrvatima u Srbiji

sustavna, razvojna i dugoročno planirana.

Prvi veliki kapitalni projekt bio je izgradnja Hrvatskog doma – Matice, koja je danas mjesto rada triju profesionalnih institucija hrvatske zajednice. Uslijedila je izgradnja vrtića na hrvatskome jeziku, a danas je u tijeku kapitalni projekt izgradnje sedam malih Matice u mjestima u kojima Hrvati žive u značajnijem broju – Somboru, Sonti, Monoštoru, Petrovaradinu, Rumi, Šidu i Opovu. Rekla bih da je ta institucionalna izgradnja u mnogim sredinama došla doslovno u pet do dvanaest. Da je izostala još desetak godina, snaga naše zajednice bila bi toliko oslabljena da bi oporavak i očuvanje hrvatske prisutnosti u tim krajevima bio znatno teži.

Istodobno, od iznimne su važnosti i programi značajnije potpore studentima, hrvatskim poljoprivrednicima te udrugama, uz programe prekogranične suradnje. Upravo su oni omogućili da se hrvatska zajednica ne bavi samo očuvanjem postojećega stanja, nego

“Dolaskom Andreja Plenkovića na čelo Vlade Republike Hrvatske pomoć hrvatskoj zajednici postala je sustavna, razvojna i dugoročno planirana.”

i vlastitim razvojem. Uz takvu politiku hrvatske države i predanost ljudi u našoj zajednici, Hrvati u Srbiji danas prvi put nakon dugo vremena mogu s više optimizma i sigurnosti planirati svoju budućnost.

■ **Kako ocjenjujete suradnju Hrvatskoga nacionalnog vijeća s tijelima vlasti u Republici Srbiji te u kojim područjima vidite prostor za njezino dodatno unaprjeđenje?**

— Upravo u tome i vidim najveći prostor za unaprjeđenje. Posljednjih desetak godina učinili smo dodatni napor da budemo prisutni i vidljivi u Hrvatskoj i, hvala Bogu, zahvaljujući osjetljivosti ljudi i institucija ovdje, napravili smo značajne pomake. Ta nam je potpora bila prijeko potrebna kako bi nam vratila snagu neophodnu za borbu za ostvarivanje naših prava u Republici Srbiji. Na žalost, još uvijek kažem – borbu. Politike prema nacionalnim manjinama u Srbiji još su uvijek takve da financijska sredstva nisu dovoljna niti za osnovno funkcioniranje, a stvarne političke participacije gotovo da nema. Manjine su često predmet odluka, ali ne i ravnopravni sudionici u njihovu donošenju.

Zbog nekog razloga Srbija još nije u potpunosti prepoznala koliko hrvatska zajednica može biti važan partner i koliko može pridonijeti njezinoj europskoj

budućnosti. Pogotovo danas, kada sam zastupnica u parlamentu jedne države članice Europske unije i kada svojim položajem mogu zagovarati njezine interese u europskim institucijama. Ipak, vjerujem da će se i to jednom promijeniti. Za to je potrebno još malo dobre volje i međusobnog povjerenja. Mi ćemo ostati ustrajni i dosljedni, jer uspješnija i europska Srbija u interesu je i hrvatske zajednice koja u njoj živi.

■ **Vaš izbor za zastupnicu u Hrvatskome saboru dodatno je otvorio prostor za vidljivost tema važnih Hrvatima u Srbiji. Kako ocjenjujete dosadašnji rad u Saboru i koje ste naglaske nastojali posebno istaknuti?**

— Poziv da budemo dio Hrvatskoga sabora jedna je od najznačajnijih političkih poruka koju je Hrvatska uputila Hrvatima u Srbiji. Nakon svega što smo kao zajednica prošli, to je značilo: vidimo vas, važni ste nam, trebamo vas i želimo da budete dio hrvatskoga političkog prostora. Taj osjećaj pripadnosti ne može se mjeriti ni s čim materijalnim. Vjerujem da smo do sada to povjerenje opravdali. U Hrvatskome saboru nastojala sam otvarati i velika i mala pitanja – od hrvatsko-srpskih odnosa, programa potpore hrvatskim poljoprivrednicima, obrazovanja i prekogranične suradnje do konkretnih problema poput vrtića na hrvatskome jeziku u Tavankutu.

Ono što je možda najvažnije jest da se danas o Hrvatima u Srbiji više zna i više govori nego prije. Ponekad je za nas dovoljan jedan posjet, jedan razgovor ili jedno zauzimanje da se stvari pokrenu.

Istodobno, uz susrete i razgovore s parlamentima država članica Europske unije, osobito kada je riječ o politici proširenja i europskome putu država zapadnog Balkana, nastojim dati svoj

“ **Poziv da budemo dio Hrvatskoga sabora jedna je od najznačajnijih političkih poruka koju je Hrvatska uputila Hrvatima u Srbiji.** ”

Jasna Vojnić zastupnica je i u Hrvatskome saboru

doprinos upravo iskustvom koje dolazi s terena. Informacije iz prve ruke, iz svakodnevnog života hrvatske zajednice u Srbiji, često daju važnu dimenziju raspravama koje se inače vode na visokoj političkoj razini. A vjerujem da je i Hrvatska našim dolaskom dobila nešto vrijedno – jedno zrno soli i žara. Ili pak perspektivu ljudi koji Hrvatsku vole izvan njezinih granica, koji se za hrvatski identitet bore svakog dana i koji možda upravo zato još snažnije osjećaju koliko znači pripadati svome narodu.

■ **U tijeku je natječaj za dodjelu sredstava namijenjenih osnaživanju hrvatskih poljoprivrednika u Republici Srbiji. S kojim je još hrvatskim ministarstvima HNV ostvario suradnju i u kojim se područjima ona pokazala posebno važnom?**

— Područje poljoprivrede bilo je jedno od onih koje je doslovno vapilo za sustavnijom potporom. Velik dio pripadnika hrvatske zajednice u Srbiji živi od poljoprivrede i upravo o njoj ovisi opstanak mnogih obitelji. Dok su neke druge manjinske zajednice u Vojvodini godinama imale snažne programe potpore svojih matičnih država, naši su poljoprivrednici uglavnom bili prepušteni skromnim mogućnostima države Srbije, često opterećeni kreditima i neizvjesnošću. Otvaranje ovoga programa zato nije bilo samo pitanje financijske pomoći, nego ulaganje u ostanak ljudi na tim prostorima.

Sljedeće veliko područje koje želimo otvoriti jest socijalni program i razvijanje još veće osjetljivosti za svakoga u našoj zajednici. Obitelji s više djece, stariji, socijalno ugroženi i drugi kojima je pomoć potrebna također čekaju svoj red. Republika Hrvatska ima zakonsku obvezu, uz svoj institucionalni okvir i nadležna ministarstva, skrbiti se o Hrvatima izvan Republike Hrvatske i nadam se da ćemo biti u prilici postupno, iz godine u godinu, otvarati jedno po jedno novo područje suradnje. Svakom novo otvoreno poglavlje znači novu nadu za opstanak naših ljudi na tim prostorima. Međutim, svako novo područje traži i ozbiljnu pripremu na terenu. Nije dovoljno osigurati sredstva; potrebno je

Plodonosna suradnja sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske

graditi zajednicu koja će znati odgovorno koristiti nove mogućnosti i radovati se međusobnom uspjehu umjesto da svaki natječaj postane razlog za podjele zato što svi ne mogu ostvariti potporu.

Upravo zato ponekad je puno teže pripremiti zajednicu za nove prilike nego dogovoriti sam program. Ali, kada se jednom dobro postavi na tračnice, tada svaka nova mogućnost postaje blagoslov za cijelu zajednicu.

■ **Hrvatsko nacionalno vijeće blisko surađuje s Hrvatskom maticom iseljenika na kulturnom i društvenom planu. Koje biste zajedničke projekte u budućnosti smatrali važnima za daljnje povezivanje i jačanje hrvatske zajednice?**

— S Hrvatskom maticom iseljenika surađujemo od samih početaka. U vremenima kada je i sama Hrvatska tek gradila svoje institucije, Matica je uvijek bila uz nas – prva koja nas je čula, razumjela i pružila ruku kada je trebalo. Kasnije je dio te uloge preuzeo Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, ali važnost Matice time nije nimalo umanjena. Brojni programi – ljetne i zimske škole folkloru, natjecanje za najljepšu Hrvaticu u narodnoj

nošnji, promocije knjiga, tribine i brojni drugi susreti – desetljećima povećavaju vidljivost naše zajednice, jačaju naš identitet i pomažu nam da ga sačuvamo.

Sjećam se kada sam bila studentica u Zagrebu. Kad god bismo negdje zapele, prva rečenica bila je: 'Zovi našu Mariju Hećimović u Maticu'. Nekako smo uvijek znali da će se ondje pronaći rješenje. Eto, možda je to i jedna od mojih želja kako bismo u budućnosti ponovno mogli produbiti suradnju – da uvijek postoji ta jedna živa, ljudska poveznica između Matice i naše zajednice.

■ **Kada govorimo o današnjem položaju Hrvata u Srbiji, u kojim se područjima vidi napredak, a na kojim je pitanjima još potrebno ustrajati kako bi se prava hrvatske zajednice ostvarivala u punom opsegu?**

— Napredak se prije svega vidi u tome što smo mi kao zajednica ojačali. Posložili se, okupili mlade, obrazovane, motivirane i entuzijastične ljude, pune ideja i vjere da se stvari mogu mijenjati. Kada tome dodate snažnu potporu Hrvatske, plodovi jednostavno nisu mogli izostati. U posljednjih osam godina na-

pravljen je uistinu velik iskorak – u institucionalnom jačanju zajednice, stvaranju i osnaživanju kadrova, potpori studentima i učenicima, jačanju udruuga, izgradnji vlastitoga medijskog prostora, potpori poljoprivrednicima, prekograničnoj suradnji i brojnim drugim područjima. Ali želim istaknuti da je taj napredak rezultat dviju stvari – naših vlastitih napora i snažnije potpore Hrvatske.

Ono što bih voljela jest da je bio plod nastojanja i Republike Srbije. I na tome ćemo i dalje ustrajati – da imamo potporu i naše domicilne države Srbije. I kada je riječ o političkoj participaciji i kada je riječ o financijskoj i institucionalnoj potpori, ali i o stvaranju ozračja u kojem Hrvati neće biti izloženi govoru mržnje, administrativnim zaprekama, umjetno proizvedenim podjelama ili pokušajima slabljenja našeg identiteta. Vjerujem da će doći vrijeme u kojem će Srbija shvatiti ono što mi odavno znamo – da Hrvati u Srbiji, kao ni Republika Hrvatska,

nisu prijetnja Srbiji. Naprotiv. Mi možemo biti jedan od njezinih najjačih partnera. Zajednica koja poznaje obje države, razumije oba društva i može biti prostor suradnje. Onoga trenutka kada se na Hrvate u Srbiji počne gledati kao na priliku, a ne kao na problem, vjerujem da će najveći dio otvorenih pitanja postati prošlost.

■ **Najavili ste ponovnu kandidaturu za predsjednicu Hrvatskoga nacionalnog vijeća na predstojećim izborima. Koje biste prioritete izdvojili za iduće četverogodišnje razdoblje?**

— Mislim da smo u proteklih osam godina postavili dobre temelje. Institucije smo ojačali, pokrenuli kapitalne projekte, otvorili nova područja potpore i vratili vjeru da hrvatska zajednica u Srbiji može napredovati. Sljedeće četverogodišnje razdoblje vidimo kao vrijeme u kojem sve to treba dodatno učvrstiti i ono što smo, uz potporu Hrvatske,

uspjeli postići za našu zajednicu, pokušati ostvariti i u Republici Srbiji.

Naš prvi prioritet bit će jačanje političke participacije Hrvata u Republici Srbiji. Bez stvarnog sudjelovanja u donošenju odluka nema ni dugoročnog ostvarivanja manjinskih prava. Jednako tako, nastaviti ćemo se zalagati da Republika Srbija hrvatsku zajednicu snažnije prepozna i u svojim financijskim politikama te joj pruži potporu primjerenu njezinim potrebama i doprinosu društvu. Nastavit ćemo s institucionalnim i kadrovskim jačanjem zajednice, decentralizacijom naših institucija, povezivanjem Hrvata u svim dijelovima Srbije te još snažnijim povezivanjem s Republikom Hrvatskom. Posebnu pozornost želimo posvetiti prepoznavanju i podpiranju novih kadrova, razvijanju političke pismenosti, društvenog aktivizma i odgovornosti za zajednicu.

Jednako nam je važno nastaviti graditi pozitivnu percepciju Hrvata u Srbiji. Želimo da nas se prepozna po znanju,

Na jubilarnome 30. Forumu hrvatske nacionalne manjine u Hrvatskoj matici iseljenika

radu, kulturi i doprinosu društvu u kojem živimo. Na kraju, naša je vizija prilično jednostavna – snažna hrvatska zajednica u Srbiji, koja ima svoje institucije, svoje ljude, svoje mjesto u društvu i koja može biti vrijedan partner i Hrvatskoj i Srbiji na zajedničkom putu.

■ **Hrvatska i Srbija svakodnevno surađuju na gospodarskom, kulturnom i društvenom planu. Koji bi koraci, prema Vašemu mišljenju, mogli dodatno unaprijediti tu suradnju i otvoriti nove mogućnosti za hrvatsku zajednicu u Srbiji?**

— Vjerujem da su Hrvatska i Srbija osuđene na suradnju, ali ne u negativnom smislu te riječi, nego zato što je ona prirodna i korisna za obje države. Naši ljudi žive jedni uz druge, gospodarstva su povezana, obitelji su povezane, a zajednička europska budućnost zahtijevat će još više međusobnog povjerenja. Mislim da je sada vrijeme da se, uz politički dijalog, uloži i u konkretne stvari koje će ljudima promijeniti svakodnevni život. Prije svega, u bolju prometnu povezanost. Kada bi se obnovila željeznička pruga između Zagreba i Beograda te napravila kvalitetnija cestovna povezanost, to bi automatski značilo više gospodarske suradnje, više studenata, više turista i kulturne razmjene. Ponekad jedna željeznička pruga napravi više za odnose među ljudima nego deset političkih sastanaka.

Voljela bih vidjeti još više zajedničkih gospodarskih projekata, zajedničkih nastupa na europskim fondovima, suradnje sveučilišta, kulturnih institucija i gradova s obje strane granice. Kada ljudi počnu zajedno raditi, tada se i predrasude najbrže ruše.

■ **Postoji li tema koju smatrate posebno važnom za Hrvate u Srbiji, a o kojoj se u javnosti nedovoljno govori?**

— Postoji. Mislim da premalo govorimo o nečemu što nije političko pitanje, a po mome dubokom uvjerenju određuje sve ostalo – o duhovnoj dimenziji naših odnosa.

Već više od trideset godina vrtimo se u istom krugu. Hrvatska i Srbija ni na-

kon više od trideset godina nisu do kraja završile rat u glavama i srcima ljudi. Još uvijek jedni u drugima prečesto vide neprijatelje. Mnoga djeca odrastaju s osjećajem odbojnosti prema drugima, a da ni sama ne znaju zašto. Vlastite frustracije i neuspjehe još uvijek prečesto pripisujemo onima preko granice, jer je uvijek lakše pronaći krivca nego pogledati u sebe. Još uvijek nisu svi dovoljno hrabri pogledati povijesti u oči, priznati sve što se dogodilo, odati poštovanje svakoj žrtvi i onda povijest ostaviti tamo gdje joj je mjesto – u prošlosti. Ne zato da je zaboravimo, nego da ona više ne upravlja našom budućnošću.

Ponekad imam osjećaj da smo još uvijek vezani lancima neopraštanja. To

“Hrvatska matica iseljenika uvijek je bila uz nas – prva koja nas je čula, razumjela i pružila ruku kada je trebalo.”

se najbolje vidi na društvenim mrežama, gdje je gotovo postalo normalno da sama činjenica što ste Hrvat u Srbiji izazove val uvreda i negativnih komentara. Zabrinjava me što smo se na to gotovo navikli i što takvo ponašanje više nikoga posebno ne iznenađuje. A zapravo se jako malo poznajemo. Ne prilazimo jedni drugima pa zbog toga stvaramo slike koje nemaju veze sa stvarnim ljudima. Što smo udaljeniji, to su naši strahovi veći. A uvjerena sam da bi mnoge od tih sjena nestale kada bismo odlučili da oprost bude jači od straha, a susret jači od predrasuda. Tada bi i mnoga politička pitanja postala puno lakše rješiva. Vjerujem da bez oprosta nema trajnog mira, baš kao što bez istine nema ni pravde. To je tema o kojoj danas govorimo premalo, a možda je upravo ona najveći oblik hrabrosti i najvažnija odluka koju naše društvo treba donijeti za svoju budućnost.

■ **Imaju li Hrvati u Srbiji budućnost?**

— Ja u to duboko vjerujem. Dovoljno je malo kvasca da ukvasa cijelo tijesto. Vjera me naučila da Bog često najveće stvari započinje upravo s onim što ljudima izgleda najmanje. Naša zajednica

nije prevelika, ali ima ljude koji svojim znanjem, snagom, vjerom i ljubavlju mogu pokretati i velike sustave. Svatko tko nas doista upozna, vrlo brzo se u to i uvjeri.

Trenutačno se kao zajednica nalazimo u jednoj fazi pročišćenja. To nije uvijek lako ni ugodno, ali ponekad je upravo to potrebno kako bismo mogli napraviti sljedeći korak i uzdići se na višu razinu. Svaka zajednica koja se razvija prolazi kroz takva razdoblja, a važno je da iz njih iziđe zrelija, povezanija i snažnija. Ja vjerujem u ljude naše zajednice. Volim svoju zajednicu i zahvalna sam Bogu i Hrvatskoj što smo dobili priliku učiniti nešto više za njezinu budućnost. Nadam se da ćemo jednoga

dana moći reći da smo ovu zajednicu ostavili barem malo boljom nego što smo je zatekli.

Institucije možemo izgraditi za nekoliko godina. Povjerenje među ljudima gradi se desetljećima. Zato vjerujem da je najveći uspjeh ostaviti iza sebe zajednicu koja će biti jača od svakog pojedinca. Ako u tome uspijemo, sve je vrijedilo. ▣

ENG *The President of the Croatian National Council in the Republic of Serbia and Member of the Croatian Parliament Jasna Vojnić talks about the Croatian community, which, relying on its own people, institutions and strong support of the Republic of Croatia, is increasingly building its future. She emphasizes the importance of the Croatian National Council as an umbrella institution in the preservation of language, culture, education and identity, as well as capital projects that provide the community new strength – from the Croatian Home – Matica and kindergartens in the Croatian language to the small Matica locations in places where Croats live in significant numbers. She particularly highlights the value of education, support for students, farmers and associations, and the need for further ties with Croatia. Believing in people, youth and a culture of dialogue, Vojnić states that Croats in Serbia have the knowledge, strength and vision for survival, development and a more visible role in society.*

Pobjednica Vesna Barišić, s prvom pratiljom Martinom Dulić, drugom pratiljom Mihaelom Šokić i Miss fotogeničnosti Evom Matić

Vesna Barišić iz Argentine najljepša je Hrvatica u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske

Daleko od mjesta u kojima danas žive, ali blizu svojim hrvatskim korijenima, dvadeset i jedna Hrvatica iz dvanaest država okupila se na 13. Reviji tradicijske odjeće i izboru najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske u Biogradu na Moru i Tomislavgradu

Tekst: **FILIP MARINOVIĆ**

Foto: **JASMIN FAZLAGIĆ, GRAD**

BIOGRAD NA MORU, VLADA

**HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE I PERE
TOKIĆ**

Kada su se početkom srpnja u Hrvatskoj matici iseljenika okupile mlade Hrvatice iz Argentine, Perua, Norveške, Rumunjske, Švicarske, Srbije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Njemačke, Italije, Mađarske i Crne Gore, bilo je jasno da ih ne povezuje samo sudjelovanje na još jednoj manifestaciji. Sa sobom su donijele narodne nošnje brižno čuvane u obiteljskim škrinjama te priče o hrvatskim korijenima koje nisu izblje-djele ni nakon generacija provedenih daleko od domovine.

Za neke od njih Hrvatska je svaki-danšnica, a za druge zemlja njihovih pre-daka. Ipak, već nakon prvih razgovora postalo je jasno da udaljenost između Buenos Airesa, Luzerna, Beča ili Temišvara nestaje kada ih povežu hrvatski jezik, obiteljske priče i zajednički korijeni.

Upravo je to smisao Revije tradicijske odjeće i izbora najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske. Već trinaestu godinu ona okuplja Hrvatice iz iseljeništva i manjinskih hrvatskih zajednica, potvrđujući da hrvatski identitet ne završava državnim granicama, nego živi ondje gdje se čuvaju jezik, običaji i tradicija.

TJEDAN U KOJEM SU NEPOZNATE DJEVOJKE POSTALE PRIJATELJICE

Program Revije započeo je u Biogradu na Moru, koji je na nekoliko dana postao mjesto susreta različitih naglasaka, običaja i životnih priča. Početna trema brzo je nestala, a zajednička druženja, probe i razgovori pretvorili su se u nova prijateljstva. Razmjenjivala su se iskustva o životu hrvatskih zajednica, očuvanju jezika i običaja te povezanosti s domovinom.

Upravo je u tome Viktorija Vitez iz Švicarske prepoznala najveću vrijednost Revije. Ističe kako će, više od predstavljanja narodne nošnje, pamtiti prijateljstva nastala tijekom zajedničkih putova-

nja i druženja. Upoznavanje djevojaka iz Perua, Argentine, Norveške i drugih zemalja pokazalo joj je koliko hrvatski identitet može povezati ljude koji odrastaju na različitim kontinentima, ali dijele iste korijene i vrijednosti.

PRVI SUSRET S HRVATSKOM

Za dio sudionica ovo nije bio prvi dolazak u Hrvatsku, dok su druge njezinu obalu i unutrašnjost dotad poznavale samo iz obiteljskih priča i fotografija. Upravo zato organizatori su osmislili program kao mnogo više od same Revije.

Jedan od najljepših trenutaka prvoga dijela programa bio je izlet u Park prirode Telašćica na Dugom otoku. Šetnja uz impresivne litice, uvalu Telašćica i slano jezero Mir mnogima je bila prvi susret s prirodnim ljepotama hrvatskoga Jadrana.

Za djevojke čiji su preci prije desetljeća napustili Hrvatsku takvi su trenuci imali posebno značenje. Hrvatska je iz obiteljskih priča postala osobno iskustvo koje će dugo pamtiti.

Zajedničko
fotografiranje
imale su ispred
crkve sv. Stošije u
Biogradu na Moru

Većina djevojaka krenula je na put iz Zagreba gdje su ih dočekale voditeljice projekta Anita Bračić i Ivana Rora

Pobjednice je odabrao stručni žiri u sastavu: Ivan Barać, Jure Miloš, Željana Zovko, Marija Perić i Ivan Miloloža

Izbor u Tomislavgradu pratili su brojni ugledni gosti

KADA NOŠNJA POSTANE PRIČA

Sljedeće večeri Biograd na Moru postao je pozornica na kojoj su oživjele hrvatske narodne nošnje različitih krajeva. Publika nije samo promatrala tradicijsko ruho, nego i bogatstvo hrvatske kulturne baštine koja se stoljećima čuva u domovini i izvan nje.

Različiti krojevi, vezovi, ogavlja i ukrasi svjedočili su o raznolikosti hrvatske tradicijske baštine, a posebno dojmljiv trenutak bio je kada su sve sudionice zajedno otpjevale jedan od izvornih duvanjskih napjeva. Tim spontanom činom odale su počast domaćinima u Tomislavgradu i još jednom pokazale kako hrvatska pjesma i tradicija povezuju Hrvate, bez obzira na to gdje žive.

TOMISLAVGRAD: SUSRET S BAŠTINOM

Dolaskom u Tomislavgrad sudionice su upoznale bogatu kulturnu, tradicijsku i duhovnu baštinu duvanjskog kraja. Poseban dojam ostavila je radionica izrade špiljke, prepoznatljivog ukrasa ženskog ogavlja duvanjskog kraja. Pod vodstvom etnomuzikologa Ivana Baraća i Jure Miloša upoznale su tehniku izrade, simboliku i vrijednost ovoga tradicijskog nakita, potvrdivši da se baština najbolje čuva njezinim prenošenjem na nove naraštaje.

Posjetile su i karmelićanski samostan sv. Ilije na Buškom jezeru, a na prijemu kod predsjednika Vlade Hercegobosanske županije dr. sc. Ivana Vukadina i ministra znanosti, prosvjete, kulture i športa Ante Tadića istaknuta je važnost očuvanja hrvatske tradicijske baštine i povezanosti Hrvata iz domovine i izvan nje. Dan uoči završne revijalne večeri sudjelovale su na otvorenju izložbe "Hrvatski pejzaž" autora o. Zvonka Martića. Odjevene u tradicijsko ruho hrvatskih krajeva koje su predstavljale, zajedničkom su pjesmom obogatile otvorenje, potvrdivši kako se likovna umjetnost, tradicijska glazba i tradicijsko ruho prirodno nadopunjuju. Time je još jednom potvrđeno da je Revija mnogo više od predstavljanja narodnih nošnji.

PRIČE UTKANE U SVAKU NIT

Ako nešto povezuje sve sudionice Revije, onda su to obiteljske priče. Goto-vo svaka započinje bakama i djedovima koji su, zbog različitih razloga, napustili Hrvatsku, ali nikada nisu zaboravili svoje korijene.

Takvu priču nosi i ovogodišnja pobjednica Revije, Vesna Barišić iz Argentine. Govoreći o svojoj nošnji, govorila je o baki Mariji Živković i djedu Stanku Barišiću, koji su nakon rata otišli u Argentinu, ali su u obitelji sačuvali hrvatski jezik, pjesmu, običaje i ljubav prema domovini. Njezin otac već gotovo tri desetljeća pjeva u hrvatskoj klapi u Buenos Airesu, a sama Vesna odmale na je pohađala hrvatsku školu, plesala folklor i učila jezik svojih predaka. Zato danas, kaže, narodnu nošnju ne doživljava kao kostim za pozornicu, nego kao dio vlastitoga identiteta i obiteljske

Sudionice su posjetile Kedžaru i grob Dive Grabovčeve

povijesti. Noseći nošnju rodnog mjesta svoje bake, osjeća da na poseban način nastavlja priču svoje obitelji i potvrđuje kako hrvatska kultura živi i tisućama kilometara daleko od Hrvatske. Sličnu poruku šalje i Victoria Šimičić iz Austrije, koja smatra da upravo mladi imaju odgovornost upoznati svoje korijene i čuvati hrvatski identitet. Ističe kako su hrvatske udruge, folklorna društva i

nastava na hrvatskome jeziku prostori u kojima nove generacije uče tko su i odakle dolaze.

VEČER U KOJOJ SE SLAVILA TRADICIJA

Završna večer u Tomislavgradu bila je vrhunac sedmodnevnoga programa. Pred publikom su se jedna za drugom

Nakon središnjeg događaja s voditeljicama projekta

Marija Lukić (Srbija)

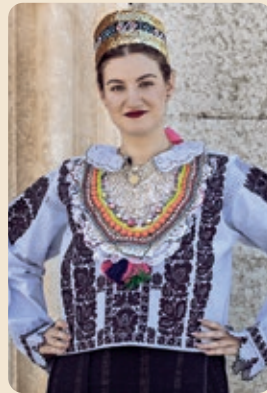
Studentica je Ekonomskog fakulteta, a ove godine ponijela je častnu ulogu bandašice na Dužijanci, jednoj od najvažnijih manifestacija bunjevačkih Hrvata. Aktivno sudjeluje u očuvanju tradicije svoga kraja te s ponosom predstavlja bunjevačku narodnu nošnju iz Sombora u Bačkoj, simbol bogate kulturne baštine bunjevačkih Hrvata.

Nives Živković (Njemačka)

Po struci je medicinska sestra, a folklor je dio njezina života od najranijeg djetinjstva. Ljubav prema hrvatskoj tradiciji naslijedila je od svoje obitelji – očevo korijenje seže u okolici Slavonskog Broda, a majčini u Liku i Sarajevu. Na Reviji predstavlja nošnju neudane djevojke iz brodogradnog Posavlja, negujući obiteljsko naslijeđe i povezanost s hrvatskim identitetom.

Dora Vrhovac (Bosna i Hercegovina)

Studentica je završne godine diplomskog studija Turizma i zaštite okoliša, a stručno usposobljavanje obavlja u Franjevačkom samostanu Guča Gora i Turističkoj zajednici Općine Travnik. Aktivna je članica Folklornog društva Paklarevo, gdje njeguje izvorne pjesme, plesove i običaje svoga kraja. Posebnu vrijednost za nju ima ljetna narodna nošnja koju nosi na Reviji, a koja je pripadala njezinoj baki.

Martina-Anamaria Bunea (Rumunjska)

Studentica je i aktivna članica KUD-a Klokotić te redovito sudjeluje u programima hrvatske zajednice u Rumunjskoj. Ljubav prema hrvatskoj tradiciji iskazuje i u pisanju poezije te sudjelovanjem na brojnim kulturnim manifestacijama. Reviju doživljava kao priliku da predstavi bogatstvo hrvatske kulturne baštine i pridonese njezinu očuvanju među Hrvatima u Rumunjskoj.

Nerina Alexandra Piñero Ercegović (Argentina)

Aktivna je članica Hrvatskog centra Rosario i udruge Hrvatski Ateneji, gdje sudjeluje u promicanju hrvatske kulture i identiteta. Članica je folklorne skupine Velebit te voditeljica dječje folklorne skupine, a sudjelovala je i u organizaciji Prvog hrvatskog susreta u Rosariju. Na Reviji predstavlja narodnu nošnju iz Splita, odajući počast svojim hrvatskim korijenima.

Viktorija Vitez (Švicarska)

Pohada gimnaziju u Luzernu te aktivno sudjeluje u kulturnim i međunarodnim projektima. Sudjelovala je u programu Global Youth Ambassadors Leadership, koji je dodatno potaknuo njezin interes za jezike, različite kulture i međunarodnu suradnju mladih. Predstavljanjem prigorske narodne nošnje želi istaknuti važnost očuvanja hrvatske tradicije među mladima u iseljeništvu.

Carmen Raquelich (Peru)

Po struci je povjesničarka, a upravo ju je zanimanje za povijest potaknulo na istraživanje obiteljskih korijena koji vode do otoka Brača. Ljubav prema književnosti, jezicima i putovanjima dodatno ju je povezala s hrvatskom baštinom, osobito nakon nedavnog posjeta djedovu rodnome kraju. Danas radi kao autorica udžbenika iz povijesti i geografije, a na Reviji predstavlja narodnu nošnju iz Posavine.

Kristina Lompar (Crna Gora)

Učenica je gimnazije koja uz školovanje aktivno trenira rukomet te posebno voli sport i druženje. Od najranijeg djetinjstva očarava je tradicija Bokeljske mornarice, čije je nastupe s divljenjem pratila, često odjevena u narodnu nošnju. Danas s ponosom predstavlja bokeljsku narodnu nošnju, negujući bogatu kulturnu baštinu svoga kraja.

Martina Dulić (Srbija)

Studentica je Građevinskog fakulteta u Subotici i dugogodišnja članica HKUD-a Bunjevačko kolo te ženske pjevačke skupine Prelje. Redovito sudjeluje na manifestacijama koje njeguju bunjevačku tradiciju, među kojima se ističu Dužijanca i Veliko prelo. Godine 2025. izabrana je za drugu pratilju bandašice, a na Velikom prelu ponijela je titulu najljepše prelje. Na Reviji predstavlja bunjevačku narodnu nošnju.

Mihaela Šokić (Bosna i Hercegovina)

Studentica je ekonomije u Osijeku. Uz studij svira klavir, povremeno gitaru, voli putovati, a folklorom se bavi od djetinjstva kao aktivna članica kulturno-umjetničkog društva. Vjeruje da prava ljepota proizlazi iz autentičnosti, samopouzdanja i ponosa na vlastite korijene, što nastoji prenijeti i svojim sudjelovanjem na Reviji. Predstavlja narodnu nošnju iz Vidovica u bosanskoj Posavini.

predstavljale hrvatske narodne nošnje krajeva iz kojih potječu sudionice ili njihovi preci, kao i pojedine nošnje hrvatskih manjinskih zajednica, potvrđujući bogatstvo hrvatske tradicijske baštine i njezinu živost među Hrvatima izvan domovine.

Titulu najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske osvojila je Vesna Barišić iz Argentine. Prvom pratiljom proglašena je Martina Dulić iz

Srbije, drugom Mihaela Šokić iz Bosne i Hercegovine, dok je titulu Miss fotogeničnosti osvojila Eva Matić iz Čapljine.

ZAVRŠETAK NA MJESTU KOJE GOVORI BEZ RIJEČI

Prije povratka svojim domovima sudionice su posjetile Kedžaru i grob Dive Grabovčeve. U tišini planine, daleko od pozornice i pljeska publike, odale su po-

čast djevojci koja je stoljećima simbol vjernosti, časti i ustrajnosti.

Bio je to dostojanstven završetak tjedna ispunjenog pjesmom, prijateljstvom i ponosom. Sudionice su kući ponijele divne uspomene, prijateljstva i snažniju svijest da hrvatska tradicija živi u ljudima koji je svakodnevno čuvaju i prenose naraštajima.

Upravo zato je Revija susret domovine i hrvatskog iseljeničtva, prošlosti i

Dora Lukačević (Norveška)

U Norvešku se doselila s osam godina, gdje danas studira te uz fakultetske obveze radi u vrtiću i osnovnoj školi. U slobodno vrijeme bavi se sportom, posebno nogometom, te rado sudjeluje u različitim rekreativnim aktivnostima. Ističe kako joj je očuvanje hrvatskoga jezika, identiteta i povezanosti s domovinom iznimno važno. Na Reviji predstavlja slavonsku nošnju zlataru.

Angelka-Melissa Dobra (Rumunjska)

Rođena je u Rešici, a živi u Karaševu. Završila je dvojjezičnu rumunjsko-hrvatsku gimnaziju, a školovanje nastavlja u Nacionalnoj gimnaziji u Rešici. Odrastanjem u hrvatskoj zajednici razvila je snažnu povezanost s jezikom, običajima i kulturnom baštinom svojih predaka. Sudjelovanjem na Reviji s ponosom predstavlja hrvatsku zajednicu u Rumunjskoj i njezinu bogatu tradiciju.

Ana Sirovina (Njemačka)

Rođena je u Zagrebu, a zbog obiteljskih okolnosti preselila se u Njemačku, gdje nastavlja školovanje. Korijeni njezine obitelji potječu iz derventskoga kraja, u kojem se običaji i tradicija brižno prenose s naraštaja na naraštaj. Upravo joj je obitelj usadila ljubav prema hrvatskoj kulturnoj baštini, koju danas s ponosom predstavlja noseći narodnu nošnju iz Dervente.

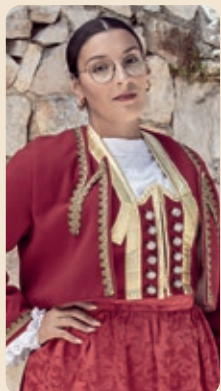
Aliz Straub-Ražić (Mađarska)

Živi u Mohaču, a potječe iz hrvatsko-mađarske obitelji. Zahvaljujući ocu, u tinejdžerskoj dobi otkrila je svoje šokačke korijene, nakon čega se posvetila istraživanju tradicijske baštine. Već sa šesnaest godina sama je sašila svoju prvu narodnu nošnju, a danas izrađuje i obnavlja tradicijsko ruho te proučava narodnu baštinu. Nedavno je ponovno uzela prezime svojih predaka - Ražić, kao znak poštovanja prema obiteljskoj naslijeđu. Na Reviji predstavlja nošnju nedane udane žene.

Vesna Barišić (Argentina)

Po struci je nutricionistica, a trenutačno pohađa studij hrvatskoga jezika. Njezini baka i djed hrvatskog su podrijetla, zbog čega joj očuvanje hrvatske kulture, jezika i identiteta predstavlja osobito vrijednost. Boravak u Hrvatskoj doživljava kao povratak vlastitim korijenima te ističe kako se ovdje osjeća kao kod kuće. Na Reviji predstavlja narodnu nošnju iz Šibenika.

Andrea Lompar (Crna Gora)

Učenica je opće gimnazije u Kotoru. Gimnastikom se bavi već dvanaest godina, a uz sport njeguje ljubav prema crtanju, glumi i glazbi. Svira klavir te je aktivna članica klappe, u kojoj često nastupa sa svojom sestrom blizankom. Zajedno su sudjelovale na manifestaciji Glas Boke i brojnim drugim kulturnim događajima. Na Reviji predstavlja bokeljsku narodnu nošnju iz Dobrote.

Anamaria Begov (Srbija)

Živi u Vajskoj u Vojvodini i od najranijeg djetinjstva članica je HKUD-a "Anton Sorg". Posebno je privržena tradiciji šokačkih Hrvata, čiju bogatu baštinu upoznaje uz narodne nošnje, običaje, pjesmu i ples. Aktivnim sudjelovanjem u radu društva pridonosi očuvanju kulturnog identiteta svoje zajednice. Na Reviji predstavlja narodnu nošnju iz Vajske u Bačkoj.

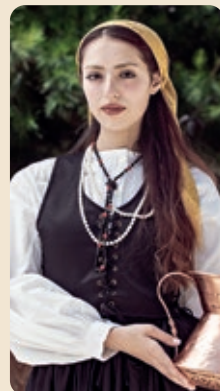
Fabiana Garay (Peru)

Rođena je u Gvatemali, a s osamnaest godina preselila se u Hrvatsku kako bi nastavila studij globalnoga poslovnog menadžmenta. Nakon života u Dubrovniku, svoj novi dom pronašla je 2025. godine u Zagrebu. Inspirirana vlastitim iskustvom pokrenula je platformu Croatia by Faby, kojom međunarodnim studentima približava svakodnevni život i kulturu Hrvatske. Sudjelovanjem na Reviji za nju predstavlja priliku da se još snažnije poveže s hrvatskim korijenima svoga pradjeda.

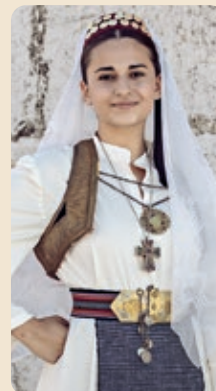
Victoria Šimičić (Austrija)

Studentica je projektnog menadžmenta i živi u Beču. Aktivna je članica HKUD-a Šokadija, gdje vodi dječju folklornu skupinu, a pleše i u folklornom ansamblu Kolo Slavuj. Zahvaljujući roditeljima podrijetlom iz Slavonije, odmalena je povezana s hrvatskim običajima i tradicijom, koje danas s velikim entuzijazmom prenosi mladim naraštajima. Na Reviji predstavlja bizovačku narodnu nošnju.

Milena Spadanuda (Italija)

Uz studij radi kao model, a slobodno vrijeme posvećuje umjetnosti, slikarstvu i glazbi. Kreativnost smatra važnim dijelom svoga života i načinom izražavanja vlastite osobnosti. Sudjelovanje na Reviji za nju je prilika da upozna bogatstvo hrvatske kulturne baštine te dodatno osnaži povezanost sa svojim hrvatskim korijenima. Predstavlja narodnu nošnju iz Kruća.

Eva Matić (Bosna i Hercegovina)

Učenica je srednje škole za fizioterapeutsko tehničara u Mostaru. Aktivna je članica KUD-a Trebižat i Struge – Gorica, gdje djeluje u folklornoj, pjevačkoj i puhačkoj sekciji te svira rog. U slobodno vrijeme bavi se dekoriranjem torti i rekreativnim aktivnostima poput kanu safarija. Glazbu smatra svojom najvećom strašću i važnim dijelom života, a na Reviji predstavlja narodnu nošnju donje Hercegovine.

budućnosti, uz čuvanje zajedničke baštine koja nastavlja živjeti u novim naraštajima.

Trinaestu Reviju tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske organizirali su Udruga za očuvanje i promicanje hrvatske tradicijske kulture u Bosni i Hercegovini "Stećak" i Hrvatska matica iseljenika, u suradnji s Općinom Tomislavgrad, Kulturno-in-

formativnim centrom Tomislavgrad i Gradom Biogradom na Moru. Manifestacija je održana pod pokroviteljstvom Hrvatskoga narodnog sabora Bosne i Hercegovine, predsjednika dr. Dragana Čovića, Vlade Hercegovinske županije i Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, uz potporu Ministarstva demografije i useljeničtva Republike Hrvatske. ▣

ENG The 13th Traditional National Folk Costume Show and the Contest for the Most Beautiful Croatian Woman in Folk Costume Outside of the Republic of Croatia brought together 21 participants from twelve countries. During the seven-day program in Biograd na Moru and Tomislavgrad, the participants presented Croatian folk costumes, became familiar with the cultural and natural heritage, and forged new friendships through workshops, songs and socializing. Vesna Barišić from Argentina won the title of Most Beautiful Croatian Woman in Folk Costume, Martina Dulić from Serbia was the first runner-up, Mihaela Šokić from Bosnia and Herzegovina was the second runner-up, while Eva Matić from Čapljina won the title of Miss Photogenic.

Oluja na stranicama časopisa *Matica* 1995. godine

Mjesec kolovoz uvijek je prigoda da dostojno obilježimo godišnjicu vojno-redarstvene operacije "Oluja" i Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Dan hrvatskih branitelja. Stoga je prilika u povodu 75. obljetnice djelovanja Hrvatske matice iseljenika prisjetiti se kako su informacije o toj veličanstvenoj akciji hrvatskih oružanih snaga u tim vrućim ljetnim kolovoškim danima 1995. bile prikazane na stranicama časopisa *Matica*

Tekst: DR. SC. IVAN TEPEŠ

Foto: HMI

Godina 1995. jedna je od najsudbonosnijih godina u povijesti hrvatsko-ga naroda, ponajprije obilježena pobjedničkim akcijama Hrvatske vojske i policije pod vodstvom vrhovnoga zapovjednika i prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana. Sukladno tome je i *Matica* iseljenika putem svoga časopisa u iseljeništvo slala vijesti o tim uspjesima, ali i donosila pisma koja su iseljenici tih mjeseci slali u domovinu, čestitajući hrvatskome vodstvu i oružanim snagama na briljantnim vojnim oslobodilačkim akcijama.

Prije izvođenja operacije "Oluja" hrvatske oružane snage te su godine prvo maestralom akcijom "Bljesak" 1. svibnja 1995. oslobodile područje zapadne Slavonije. Tim je povodom *Matica* objavila fotografije iz oslobođenih područja pod naslovom "Hrvatska se vraća kući". Komentar na akciju je bio da je Hrvatska počela ostvarivati ono što je dugo najavljivala, a to je vraćanje "otetih područja" mirnim ili oružanim putem. Brzina izvođenja akcije nazvana je "izraelskom brzinom" kojom su hrvatski tenkovi očistili autocestu od terorista, sa zaključkom kako se rasplinuo san o "Republici Srpskoj Krajini". Bit akcije opisao je u svojoj kolumni Stijepo Martinović pod naslovom "Test u sektoru West", ponovno ističući "izraelski" izvedenu operaciju, kojom je Hrvatska pokazala sposobnost

Naslovnica *Matice* u povodu "Oluje"

obračuna sa srpskom pobunom kao s golim terorizmom.

PODRŠKA HRVATA IZ CIJELOGA SVIJETA

Važan događaj vezan uz hrvatske oružane snage te godine, koji je uslijedio poslije Bljeska odnosno prije Oluje, bio je veličanstveni vojni mimohod na zagrebačkome jezeru Jarunu. Mimohod je održan na Dan hrvatske državnosti 30. svibnja 1995., obilježavajući time njegovu petu obljetnicu. Časopis *Matica* i taj je događaj popratio mnoštvom fotografija s mimohoda, posebno ističući na njima predsjednika Tuđmana, povratnika i tadašnjega ministra obrane Gojka Šuška, sinjske alkare te posebno pripadnike Hrvatske ratne mornarice, policije i "proslavljenih gardijskih brigada". Jedan od potpisa fotografija glasio je: "Samopouzdanje i odlučnost – to je danas Hrvatska vojska", sa zaključkom uredništva da je jarunski mimohod pokazao svu snagu Hrvatske vojske. Na kraju su citirane i riječi bana Josipa Jelačića: "Gdi ovakvi sinovi se rode, Domovina neće nikad po zlu ići. Kano feniks iz krvave zgođe, sve to jača u vis će se dići."

Istodobno s vijestima o uspjesima hrvatskih oružanih snaga objavljene su i reakcije iz iseljeništa. Tako je istaknuto da pristižu pisma i brzojavi podrške

„Naša su se narodna stradanja u pojedinim razdobljima razlikovala samo u intenzitetu progona, umiranja i iseljavanja. Drugi su se kroz to vrijeme doseljavali na naše prostore. I eto, u nedjelju 6. kolovoza 1995. godine, ovom krbavskom pobjedom dogodio se pozitivan iskorak za stoljeća koja dolaze. Ništa više neće biti kao što je bilo.”

— ravnatelj Matice iseljenika
Ante Beljo u kolumni za rujanski broj časopisa *Matica* 1995.

HRVATSKA SE VRAĆA KUĆI

Prvog svibnja 1995. godine Hrvatska je počela ostvarivati ono što je dugo najavljivala: vraćanje – milom ili silom – otetih područja. Munjevitom akcijom hrvatskih redarstvenika i postrojbi Hrvatske vojske, za manje od 48 sati svladani su srpski teroristi u zapadnoj Slavoniji i na cijelom tom do tada okupiranom području uspostavljena je hrvatska vlast.

1 Hrvatski su tenkovi "Izraeliskom" brzinom "očistili" autocestu od terorista. 2 Rasplinuo se san o "Republici Srpskoj Krajini". Na savskom mostu kod Gradiške sada je granična postaja hrvatske policije. 3 Samo dva dana poslije oslobođenja Pakraca, taj je grad posjetio i predsjednik vlade Nikica Valentić s nekoliko ministara. 4 Njima pripada slava: hrvatski vojnici u netom oslobođenim Okičanicima, s "trofejima" što su ih ostavili četnici u bezglavom bijegu. 5 Na cijelom području zapadne Slavonije odmah je uspostavljena civilna vlast Republike Hrvatske. Na sili: otvaranje policijske postaje u Pakracu. 6 Više od tisuću ometnika zarobljeno je kod Pakraca, od kojih su mnogi poslije ispitivanja i provjere identiteta pušteni kućama.

6 MATICA • SRPANJ • KOLOVOZ • 1995 •
"Oluji" je prethodila akcija "Bljesak"

predsjedniku Tuđmanu i hrvatskome političkom vodstvu u povodu operacije "Bljesak". Među prvim su se javili američki Hrvati, i to glavni odbornici Hrvatske bratske zajednice na čelu s predsjednikom Bernardom Luketichem. Oni su na svojoj sjednici zaključili da će još više povećati napore u humanitarnoj pomoći Hrvatskoj i BiH. Zajedničari su izrazili punu podršku hrvatskome političkom vodstvu, s porukom da će se moliti za trajni mir i da se Hrvatskoj vrate njezine zakonite i međunarodno priznate granice. Objavljena je i vijest o Hrvatima iz Australije okupljenima u Hrvatsko društvo "Sydney" Punchbowl, koji su 8. svibnja 1995. održali inicijativni sastanak na kojemu je odlučeno pokrenuti sveobuhvatnu akciju za pomoć preko Hrvatskoga nacionalnog fonda za

zapadnu Slavoniju kako bi se što prije obnovilo to oslobođeno područje "hrabrošću i umijećem hrvatskih redarstvenika i vojske". Inicijatori su izrazili očekivanje u veliki odaziv australskih Hrvata, "koji su već više puta pokazali svoju visoku svijest kada se radi o pomoći domovini Hrvatskoj".

Nakon održanog mimohoda, od 17. do 29. lipnja 1995. Tuđman je posjetio hrvatske iseljenike u Australiji i Novome Zelandu, o čemu je *Matica* također donijela veliku reportažu Olge Ramljak istaknuvši pritom naslov "Zajedništvo domovinske i iseljene Hrvatske". Pri tome je u tekstu posebno naglašeno kako Hrvati iz Australije stoje iza vodstva koje je hrvatski narod izabrao i da složni strpljivo očekuju oslobođenje cijele Hrvatske. U tekstu su posebno istaknute i Tu-

Dr. Franjo Tuđman - državni poglavar i
vrhovnik Hrvatske vojske.

Singulir alkari također su bili u mimohodu.

(gornji)

Burno su bili pozdravljeni pripadnici

Hrvatske ratne mornarice, (desno)

Postrojbe hrvatske policije pokazale su se

u najboljoj svjetlu. (dolje desno).

Samoopozdanje i odlučnost - to je danas

Hrvatska vojska. (dolje)

Vrhovni zapovjednik dr. Franjo Tuđman, ministar obrane Gojko Šušak i načelnik Glavnog
stožera general Janko Bobetko obilaze postrojbe.

U mimohodu su bili zastupljeni predstavnici
svih proslavljenih granjskih brigada.

Snimili:
Tomislav BRANDT, Davor KIRIĆ,
(Hrvatski vojnici), Lana SLIVAR,
Tomislav PAVLEK (Fah)

Veličanstvenim mimohodom hrvatskih oružanih snaga na zagrebačkom jezeru Jarun svečano je obilježeno peto obljetnica hrvatske državnosti. Hrvatske su oružane snage prikazale sve tri rda svojih snaga - na kopnu, u zraku i na vodi - što je jedinstven slučaj u svijetu. Izpred svečane tribine prodefiliralo je više od 3700 ljudi, oko 220 borbenih i neborbenih vozila i sredstava, četrdesetak letjelica, patrolni i diverzantski desantni čamci, jedinice ronilaca te padobranici. Bila je to smotra hrvatske snage i odlučnosti, koja je izmamila suze, ali i nas.

Najviše hrvatske odličje, Velered kralja Tomislava s lantom i velikom Danicom,
uručeno je državnim poglavaru dr. Franju Tuđmanu

Mimohod na Jarunskom jezeru pokazao je snagu Hrvatske vojske. (Sjever)

Povijesnim odorama hrvatskih vojnika, brotvoština i udruge prikazan je i dio
hrvatske vojničke prošlosti.

Vojni mimohod na Jarunu

đmanove riječi koje je izrekao u svome govoru: "Ovim putem završeno je okupljanje Hrvata, pomirba domovinske i iseljene Hrvatske, onih Hrvata koji su međusobno ratovali u Drugom svjetskom ratu."

OLUJA - PONOS HRVATSKE VOJSKE

Tuđman se vratio u domovinu, a dugo očekivano oslobađanje okupiranih krajeva započelo je u jutarnjim satima 4. kolovoza 1995. godine. Time je započela vojno-redarstvena akcija "Oluja", a već drugoga dana akcije oslobođen je Knin, na čijoj se tvrđavi iznad grada odmah zavijorila 20-metarska hrvatska zastava. Prvi osloboditelji koji su ušli u Knin bili su pripadnici 7. varaždinske i 4. splitske gardijske brigade, uz potporu mnogih drugih postrojbi Hrvatske vojske. U samo četiri dana akcije, do 7. kolovoza oslobođeno je više od 11 tisuća četvornih kilometara, dotadašnji sektori Ujedinjenih naroda Sjever i Jug, izbivši tako na međunarodnu gra-

Važan događaj vezan uz hrvatske oružane snage te godine, koji je uslijedio poslije Bljeska odnosno prije Oluje, bio je veličanstveni vojni mimohod na zagrebačkome jezeru Jarunu

nicu Republike Hrvatske prema Bosni i Hercegovini. Tom akcijom postignuta je i deblokada opkoljene bihačke enklave, koju su srpske postrojbe do tada držale u potpunom okruženju i u kojoj se strahovalo da bi se mogao ponoviti scenarij iz Srebrenice, u kojoj su tri tjedna ranije srpske vojne postrojbe počinile genocid nad tamošnjim stanovništvom.

U akciji je sudjelovalo oko 130 tisuća hrvatskih vojnika i policajaca, a osim Knina, oslobođen je i niz drugih važnih hrvatskih gradova, poput Petrinje, Gline, Gračaca, Benkovca i Drniša. Hrvatskim vojnicima i policajcima koji su u "Oluji"

položili svoje živote na oltar domovine Hrvatska će stoga vječno biti zahvalna.

Olujom je omogućeno i desecima tisuća prognanika da se vrate svojim kućama, koje su bile razrušene i uništene. No to vrijedne povratnike nije spriječilo u povratku i obnovi.

Osim značenja za Hrvatsku i njezinu neovisnost, Oluja je i u okvirima ratovanja i ratne strategije postala primjer briljantne, brze, precizne i učinkovite operacije.

S obzirom na važnost "Oluje" i euforiju koja je zbog nje u to vrijeme zahvatila Hrvate u domovini i iseljeništvu, *Matica* joj je u potpunosti posvetila svoj rujanski broj 1995. godine. Prije svega na naslovnici je objavljena poštanska marka, koja je prikazivala hrvatsku zastavu na kninskoj tvrđavi. Nju je prigodno u povodu "Oluje" izdala Hrvatska pošta, a autor joj je bio akademski slikar Ivica Šiško. Na naslovnici je objavljen i citat Tuđmanovih riječi izrečenih u Kninu 6. kolovoza 1995. godine: "Oslobađanje Knina znači više negoli samo osvajanje

hrvatskog područja i hrvatskoga grada. Znači stvaranje uvjeta za stabilnost hrvatske države za stoljeća unaprijed.“ Na prvim stranicama rujanskog broja zatim je objavljeno mnoštvo fotografija iz svih dijelova tada oslobođenih područja Hrvatske, pod naslovom “Cijela naša domovino: Oluja pomela Krajinu u nepovrat“. Objavljene su fotografije iz Knina, Petrinje, Topuskog, Kosova pokraj Knina, Drniša, Medaka, Cetingrada, Drniša i Novoga Ličkog Osika. U tekstu je pak navedeno da su postrojbe Hrvatske vojske i redarstva svojim “nezadrživim nalletom” na bojišnici dugoj 700 kilometara ispisale jednu od najsjetljivijih stranica hrvatske povijesti. Na kraju je pak izražena želja i za oslobođenjem preostalog okupiranog teritorija i Vukovara.

DNEVNIČKI ZAPISI U MATICI

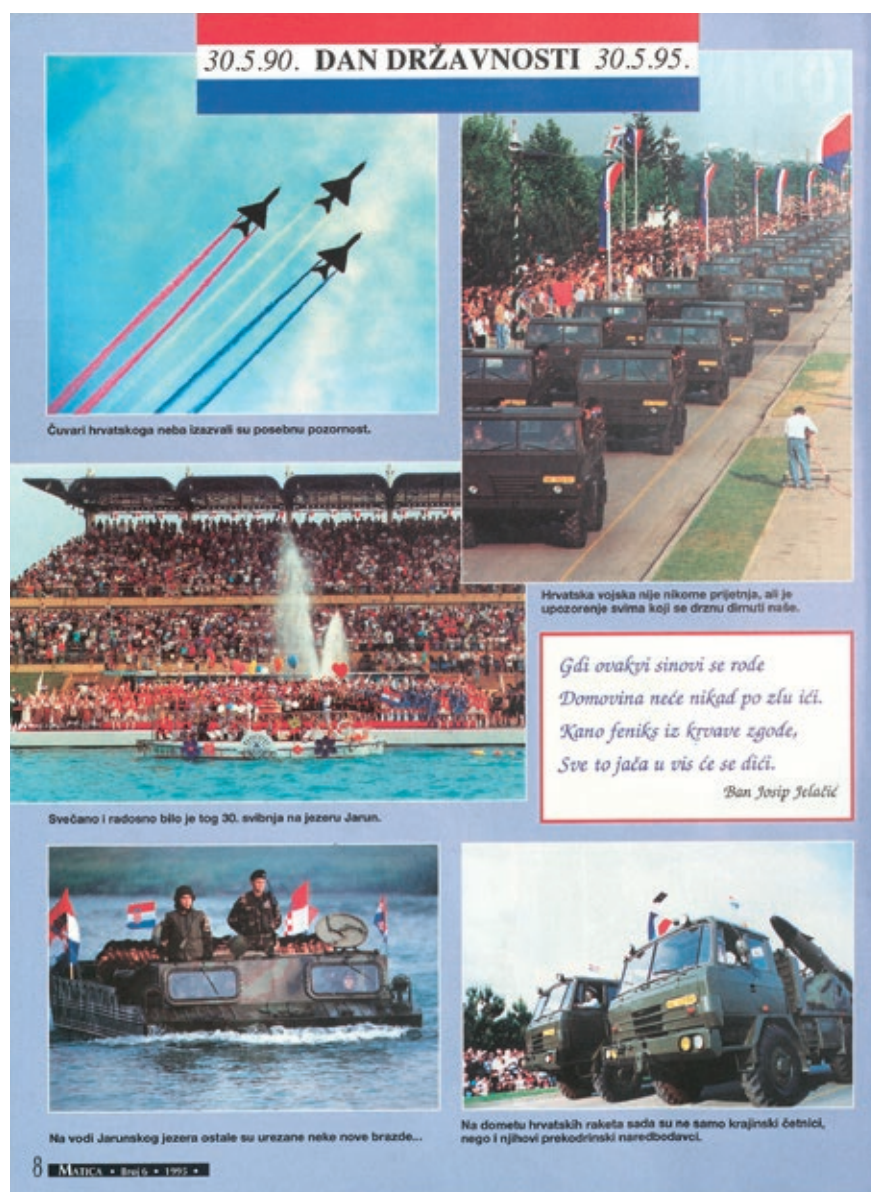
Kako bi čitateljima slikovito predložili događaje u “Oluji”, *Matica* je objavila dnevnički zapis iz “Oluje” Joze Renića, pripadnika Treće bojne 143. domobranske pukovnije, koju su činili sami Zagrepčani, domobranci iz Maksimira, Peščenice i Medveščaka. Naslov teksta nosio je naslov “Zemlja se zatresla u 5:01...“. U njemu su bili opisani “Olujni dani” provedeni na bojišnici kod Plaškog i Slunjskog poligona. Sadržaj je bio vrlo zanimljiv, s raznim pojedinostima, a svoje mjesto našle su i razne anegdote, od kojih je vrlo zanimljiva jedna vezana uza zarobljavanje pripadnika srpskih paravojnih postrojbi. O tome je autor napisao: “Kao u vicu, jedan je četnik kraj ceste stopirao naše. Stali su misleći da je hrvatski vojnik. A kad je ušao u auto, jednostavno se predao. Nije vic: u automatu je imao metak u cijevi...”

Svoje mjesto u rujanskome broju *Matice* našla je i reportaža iz “Vlaka slobode”. Vlak se sastojao od kompozicije sastavljene od 21 vagona, u kojemu se predsjednik Tuđman s hrvatskim državnim vrhom 26. kolovoza u desetosatnoj vožnji provezao od Zagreba preko Karlovca, Gospića i Knina sve do Splita. Veći dio puta kojim je vlak prolazio nalazio se na netom oslobođenim područjima, a u Karlovcu, Gospiću i Kninu oduševljeni građani sa suzama ra-

dosnicama i puni emocija dočekali su vlak. Na svakoj postaji puta Tuđman je silazio iz vlaka i držao govore. Najemotivniji trenutak dogodio se u Kninu, koji je bio simbol oslobođenja Hrvatske. Putnike su u tome hrvatskome kraljevskom gradu dočekali brojni građani, a predsjednik Tuđman održao je svoj povijesni govor. Najveličanstveniji doček na cijelom putovanju priređen je u Splitu. Više od sto tisuća građana okupilo se na Rivi, na kojoj je Tuđman održao svoj poznati govor na kraju kojega je okupljene upitao: “Što mi preostaje da vam obećam“, na što su oni uzvra-

tili jednoglasnim skandiranjem: “Vukovar, Vukovar”.

U *Matici* je taj vlak nazvan “Vlakom ponosa, boljitka i nade“, koji je nakon pune četiri godine konačno povezao sjever i jug Hrvatske. Osim samih činjenica o putovanju vlaka, autor *Matičina* članka o “Vlaku slobode“ posebnu pozornost posvetio je uzvicima sa splitske rive posvećenima Vukovaru. Za njih je napisao da je to bio povik koji je cijelome svijetu pokazao da se Hrvatska i njezini ljudi neće odreći ni pedlja svoje zemlje, ali i da neće nikada posezati za tuđim. U tekstu je pritom istaknuto da će se i taj okupirani dio Hrvatske

U Hrvatskoj je gorjela želja za oslobađanjem okupiranih područja

osloboditi, samo je pitanje kojim načinom - vojnim ili mirnim te da je Hrvatska spremna na oba rješenja. Na kraju je stoga poručeno: "Ali ono što sigurno jest da će 'Vlak slobode' uskoro i u Vukovar. To je nacionalni dug svih prema onima kojih nije bilo na ovoj svečanosti, koji su svojim životom platili cijenu hrvatske slobode i neovisnosti."

PISMA HRVATSKIH ZAJEDNICA PREDSJEDNIKU TUĐMANU

Poseban dio rujanskoga broja *Matice* iz 1995. bio je posvećen pismima koja su predsjedniku Tuđmanu uputili Hrvatsko-američki kongres, Hrvatska znanstvena zaklada u Australiji i Novome

“Ovim putem završeno je okupljanje Hrvata, pomirba domovinske i iseljene Hrvatske, onih Hrvata koji su međusobno ratovali u Drugom svjetskom ratu.”

— **dr. Franjo Tuđman**, nakon posjeta Australiji i Novom Zelandu 1995.

Zelandu, Sjedinjeni hrvatski klubovi iz N.S.W i A.C.T iz Australije, Savez Hrvata Bosne i Hercegovine u Americi i Nacionalna federacija američkih Hrvata. Svi oni čestitali su predsjedniku Tuđmanu na uspjehu "Oluje", s posebnim čestitka-

ma "hrvatskim bojovnicima na terenu", a obiteljima poginulih "hrvatskih boraca i junaka" izražene su iskrene sućuti.

Uz to je svako od pisama imalo svoju posebnu crtu. Hrvatsko-američki kongres dao je potporu Splitskoj deklaraciji koju su 22. srpnja 1995. potpisali predsjednici Hrvatske i BiH Franjo Tuđman i Alija Izetbegović, a kojim je Oružanim snagama RH omogućeno korištenje teritorija BiH u svrhu zajedničke borbe protiv oružanih formacija Republike Srpske. Savez Hrvata BiH u Americi, u čije su se ime potpisali predsjednik Ante Čuvalo i tajnik Petar Radulović, posebno je istaknuo svoje veselje zbog činjenice "da su američko javno mnijenje, politički i ini čimbenici prozreli srpski banditizam i njegovu opasnost u tom dijelu svijeta i da imaju razumijevanja za hrvatsku osloboditeljsku borbu. Mi ćemo učiniti sve što je u našim mogućnostima da hrvatsko-američko prijateljstvo bude čvrsto i neraskidivo". U ime Nacionalne federacije američkih Hrvata, njezin predsjednik prof. Edward Damich posebno je odbio "neistinite i neosnovane tvrdnje" nekih službenika Organizacije Ujedinjenih naroda da je Hrvatska vojska namjerno napadala civile tijekom akcije "Oluja". Damich je istaknuo da Hrvatska ne provodi etničko čišćenje, kojim su s druge strane "Srbi istjerali iz njihovih domova stotine tisuća Hrvata i Bošnjaka". Damich je zatim istaknuo da su "vođe srpskih terorista četiri godine sijali mržnju i na kraju uvjetovali masovni egzodus srpskih civila zajedno s pobunjeničkom vojskom u povlačenju", zaključivši pritom da se očito radi o katastrofi koju je prouzročila srpska propaganda i dezinformacija. Damich je dodao da nema dokaza prema kojima bi Hrvatska vojska provodila sustavnu kampanju protiv srpskoga civilnog stanovništva. Objavljeno je i pismo čestitke pristiglo Matici iseljenika iz dalekoga Buenos Airesa od hrvatske iseljenice Mile Z. Plaze. Ona je uz čestitke istaknula kako se u nekoliko dana ostvarilo ono što se čekalo 50 godina te da zbog toga zemljopisna karta na Balkanu "djeluje sada puno pristojnije" završivši riječima: "Svi mi hrvatski iseljenici pridružujemo se vašem veselju i osje-

Slavlje pred novom zgradom Hrvatskog veleposlanstva u Canberru.

Službeni doček u australskoj metropoli.

Predsjednika su u Melbourneu prvo pozdravili najmlađi.

U Hrvatskom domu u Aucklandu u Novom Zelandu.

Srdačni susreti u Hyatt hotelu u Perthu, u Zapadnoj Australiji.

Maorski pozdrav hrvatskom Predsjedniku u Wellingtonu, NZ.

Dr. Franjo Tuđman uoči "Oluje" posjetio je Hrvate u Australiji i Novom Zelandu

„Olujom“ je omogućeno i desecima tisuća prognanika da se vrate svojim kućama

ćamo se još bliže. Neka Isus i dalje stavi pod svoj plašt cijelu Hrvatsku i dijelove što nam ostaje osloboditi.“

Posebno mjesto u *Matici* zauimalo je pismo koje je predsjedniku Tuđmanu u ime Hrvatske matice iseljenika uputio ravnatelj Ante Beljo. On je prije svega čestitao na svim uspjesima i to ne samo u ime Matice iseljenika, nego i u ime Hrvatskoga informativnog centra, brojnih hrvatskih iseljeničkih udruga i milijuskog iseljeničtva od *koga brojne čestitke stižu i u naš ured*. Beljo je zatim istaknuo da se veličina uspjeha akcije „Oluja“ pravilno može shvatiti tek kada se stavi u povijesne okvire. Dodao je: „Bio sam prije deset godina prvi put među molisanskim Hrvatima na jugu Italije te sam tom prilikom čuo mnoge njihove pjesme o Petru Berislaviću i Ivanu Karloviću na njihovom hrvatskom

jeziku, zapravo jeziku iz vremena kada su njihovi pradjedovi protjerani iz Hrvatske. Bili su to hrvatski banovi iz vremena Krbavske bitke i poraza na Krbavskom polju 1493. godine. Od tada je za Hrvatsku sve krenulo nizbrdo i nije se ništa značajnije promijenilo u protekle 502 godine. Naša su se narodna stradanja u pojedinim razdobljima razlikovala samo u intenzitetu progona, umiranja i iseljavanja. Drugi su se kroz to vrijeme doseljavali na naše prostore. I eto, u nedjelju 6. kolovoza 1995. godine, ovom krbavskom pobjedom dogodio se pozitivan iskorak za stoljeća koja dolaze. Ništa više neće biti kao što je bilo.“

I poput riječi ravnatelja Belje, uistinu poslije „Oluje“ više ništa nije bilo isto nego što je bilo. Osim oslobođenja okupiranog teritorija, „Oluja“ je omogućila gospodarski prosperitet Hrvatske

otvaranjem prometnica između hrvatske obale i unutrašnjosti. To je pak bila podloga za izgradnju autoceste koja je danas žila kucavica hrvatskoga gospodarstva.

U međuvremenu je mirno i bez žrtava reintegriran i Vukovar, čije se oslobađanje, kao što smo mogli pročitati na stranicama *Matice*, diljem Hrvatske također tražilo tih vrućih olujnih kolovoških dana 1995. godine. ▀

ENG *The Military-Police Operation Storm in August 1995 marked one of the crucial moments in modern Croatian history. In only a few days, Knin and large areas of previously occupied Croatian territories were liberated, Bihać was unblocked, and tens of thousands of displaced persons were allowed to return. The victory of the Croatian Army and Police was enthusiastically welcomed by Croats in the homeland and abroad, who sent congratulations, letters of support and assistance for the reconstruction of the liberated areas. A special symbol of unity was the Freedom Train, with which President Franjo Tuđman traveled from Zagreb to Split through the liberated areas at the end of August. Operation Storm not only brought a military victory, but also reconnected the Croatian north and south, consolidated state independence and created conditions for the return, reconstruction and economic development of the country.*

Poseban dio rujanskoga broja *Matice* iz 1995. bio je posvećen pismima koja su predsjedniku Tuđmanu uputili Hrvatsko-američki kongres, Hrvatska znanstvena zaklada u Australiji i Novome Zelandu, Sjedinjeni hrvatski klubovi iz N.S.W i A.C.T iz Australije, Savez Hrvata Bosne i Hercegovine u Americi i Nacionalna federacija američkih Hrvata

Vukovar kao mjesto susreta domovinske i iseljene Hrvatske

VII. Hrvatski iseljenički kongres u gradu sjećanja otvorio je pitanja povratka, demografije, medija, mladih i budućnosti hrvatskog zajedništva

Duboko emotivnu glazbeno-narativnu točku "Priča o Vukovarcu" izvela je akademkinja prof. dr. prim. Mirna Šitum uz glazbenu pratnju prof. dr. Nikše Sviličića

Tekst: **JELENA BADOVINAC
DIMITRIJEVIĆ**

UVukovaru je od 25. do 28. lipnja održan VII. Hrvatski iseljenički kongres na temu "Kako preobraziti Hrvatsku: Dijaspورا – useljavanje – demografija", u organizaciji Centra za istraživanje hrvatskog iseljeničtva te uz suorganizatorsku potporu Instituta za istraživanje migracija, Ravnateljstva dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu, Ministarstva demografije i useljavanja RH, Hrvatske matice iseljenika, Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Vukovaru HAZU-a, Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Dubrovniku, ACAP-a i Međunarodne mreže hrvatske mladeži. Središnja tema ovogodišnjeg okupljanja bila je budućnost Hrvatske i njezin demografski oporavak, a organizatori

su naglasili kako hrvatsko iseljeničtvo predstavlja jedan od najvećih razvojnih potencijala države te da povratak iseljenika može biti važan odgovor na dugogodišnje demografske izazove.

Prvog dana Kongresa, kao uvod u radni dio susreta, održana je kulturna večer u Gradskom muzeju Vukovar, u

obnovljenom dvorcu Eltz. Sudionici su razgledali stalni postav muzeja, koji na više etaža prikazuje osam tisuća godina povijesti vukovarskog kraja.

Svečano otvorenje održano je na Veleučilištu Lavoslava Ružičke u Vukovaru. Himnom Republike Hrvatske i minutom šutnje za sve preminule hrvatske državljane, hrvatske branitelje, žrtve Domovinskog rata, žrtve Vukovara i sve one koji su živote položili za slobodu Republike Hrvatske započeo je iznimno bogat program, koji je uključivao plenarna predavanja stručnjaka te brojne panele.

Pozdravne govore uputili su predsjednik Programskog odbora Hrvatskoga iseljeničkog kongresa dr. sc. Marin Sopta, župnik i dekan Vukovarskog dekanata preč. Zvonimir Martinović, zamjenica ravnateljice Hrvatske matice iseljenika Ivana Rora, rektor Veleučilišta Lavoslava Ružičke doc. dr. sc. Željko Sudarić, gradonačelnik Vukovara Marijan Pavliček, zamjenik državnog tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Dario Magdić, vukovarsko-sri-

Visoki uzvanici i gosti govorili su o demografskoj budućnosti Hrvatske

jemski župan Ivan Bosančić, glavni tajnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Dario Vretenar i izaslanica ministra demografije i useljništva Ivana Perkušić.

Dr. sc. Sopta istaknuo je da je Vukovar grad koji označava voljeni hrvatski nacionalni identitet i povezuje sve Hrvate, bez obzira na ideološke razlike koje među njima postoje. Dodao je da su dolaskom u Vukovar željeli iskazati počast i zahvalnost svima onima koji su dali svoje živote kako bi taj grad bio slobodan i kako bi doživjeli slobodu i demokratsku Republiku Hrvatsku. Među ostalim, podsjetio je da su se nakon svakog održanog kongresa tiskali zbornici radova te da je dosad objavljeno više od 400 radova koje potpisuje više od 600 autora.

Ivana Rora, članica Organizacijskog odbora Hrvatskoga iseljeničkog kongresa od samih početaka, istaknula je da je Hrvatska matica iseljenika "susretište domovine i Hrvata koji žive izvan domovine". Naglasila je kako Hrvatska matica iseljenika, kao dugogodišnji partner i suorganizator Kongresa, već 75 godina predano povezuje domovinsku i iseljenu Hrvatsku te se skrbi o očuvanju hrvatskog identiteta među iseljenicima i njihovim potomcima. Upravo ovakvi skupovi, poručila je, imaju iznimnu vrijednost jer okupljaju znanstvenike, predstavnike državnih institucija, lokalne zajednice te brojne hrvatske iseljenike iz cijeloga svijeta, stvarajući prostor za dijalog i zajedničko promišljanje budućnosti Hrvatske.

Rektor Sudarić uz dobrodošlicu sudionicima predstavio je Veleučilište Lavoslava Ružičke, koje ima tisuću studenata i pedesetak djelatnika. Istaknuo je i da, u suradnji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleučilište ima kvotu za studente potomke iseljenika.

Dario Magdić naveo je da je iznos uložених sredstava u aktivnosti vezane uz Hrvate izvan RH u odnosu na 2016. povećan za 1015 posto.

Župan Bosančić podsjetio je na val iseljavanja od 2013. do 2016., istaknuvši da je bio izazvan ekonomskim problemima, te izrazio nadu da će biti što više

Ivana Rora, Vesna Kukavica, Ksenija Abramović, biskup Fabijan Svalina, Jelena Badovinac Dimitrijević, Silvio Jergović i fra Josip Bebić

primjera ljudi koji će se vratiti s iskustvom stečenim diljem svijeta.

Ivana Perkušić naglasila je da na Kongresu sudjeluje i kao povratnica u RH te podsjetila na mjeru Ministarstva demografije za pristup fondu državnih nekretnina, koja je dodijeljena jednoj povratnici. Glazbeno-narativnu točku "Priča o Vukovarcu" izvela je akademkinja prof. dr. prim. Mirna Šitum, uz glazbenu pratnju prof. dr. Nikše Sviličića. Prof. Šitum govorila je i o svojim razlozima ostanka u Hrvatskoj, unatoč prilikama koje je kao liječnica imala u inozemstvu. O demografskim izazovima govorili su cijenjeni stručnjaci – doc. dr. sc. Stjepan Šterc, prof. dr. sc. Nenad Pokos, prof. dr. sc. Josip Jurčević te dr. sc. Iva Tadić i dr. sc. Irena Martinović Klarić.

U sklopu Gospodarskog foruma održani su paneli na kojima su govorili povratnici iz cijeloga svijeta. Oni su podijelili svoja iskustva o investicijskom potencijalu iseljeničtva, širenju poslovne zajednice te prijedlozima za administrativno olakšavanje povratka hrvatskih useljenika.

PANEL O MEDIJIMA

Veliki interes izazvao je panel "Mediji kao most između domovine i iseljeničtva", koji je moderirala zamjenica ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Ivana Rora. Među sudionicima bili su Ksenija Antonia Abramović, direktorica i utemeljiteljica Laudato televizije, Vladimir Brnardić, v. d. glavnog urednika HRT-ova Programa za Hrvate izvan RH, te Jelena Badovinac Dimitrijević, glavna urednica časopisa Matica.

Govorilo se o važnosti medija u prenošenju vijesti i informacija o Hrvatima izvan domovine, pri čemu mediji postaju prostor artikulacije njihovih potreba, ali i očuvanja hrvatskog identiteta. Istaknuto je kako će Hrvatska matica iseljenika nastaviti umrežavati medije Hrvata izvan domovine s onima u Hrvatskoj, s ciljem objavljivanja većeg broja sadržaja. Kao nastavak nedavno održanoga okruglog stola, na kojem su sudjelovali brojni glavni urednici i ravnatelji izdavačkih kuća medija Hrvata izvan Hrvatske, Matica će u nadolazećem razdoblju održati niz događaja radi povezivanja hrvatskih novinara diljem svijeta. U planu su izložba iseljeničkog tiska krajem godine u zgradi Hrvatske matice iseljenika, proslava 75 godina izlaženja časopisa Matica te dvodnevna medijska konferencija tijekom 2027. godine, kojoj je cilj okupiti medije iz BiH, manjinskih zajednica i dijaspore.

Poruka s ovog panela bila je jasna: za snažnije povezivanje domovine i iseljeničtva potrebno je više sustavne vidljivosti, suradnje i sadržaja koji će dati uvid u doprinose iseljenika. U sklopu

ovogodišnjeg Kongresa održan je i niz drugih panela, koji su okupili stručnjake, predstavnike institucija i iseljenike s ciljem promišljanja o ključnim demografskim i migracijskim izazovima Hrvatske. Matičina voditeljica Odjela za nakladništvo Vesna Kukavica moderirala je panele o kulturnoj i umjetničkoj baštini, koja nije statično naslijeđe, nego živa veza između generacija, te o digitalnim iskoracima Hrvatske, koji otvaraju pitanje kako suvremene tehnologije mogu pomoći u povezivanju zajednica, dostupnosti sadržaja i očuvanju jezika.

IZAZOVI PASTORALNOG SLUŽENJA HRVATSKIM ISELJENICIMA

Subotnji dio programa započeo je panelom na temu "Osamdeset godina dušobrižništva za Hrvate u Njemačkoj i Austriji". Nacionalni ravnatelj Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu vlč. dr. sc. Tomislav Markić održao je predavanje o temi "Izazovi pastoralnog služenja hrvatskim iseljenicima" te pritom istaknuo kako "slavljenje jubileja ima svoj smisao u zahvalnom pogledu unatrag, sagledavajući prijedeni put i postignuća, ali se nipošto ne smije zaustaviti na slavnoj prošlosti, već nas treba osposobiti za nove početke i suočavanje s izazovima budućnosti te obnovu identiteta i poslanja".

PANEL O MLADIMA: HRVATSKA KAO ZEMLJA KORIJENA I PRILIKA

Posebno poglavlje subotnjeg programa zauzela su dva panela – "Uloga mladih

Završnica Kongresa donijela je snažan naglasak na temu stradanja hrvatskoga naroda na Bleiburgu

u oblikovanju društvenih procesa u Hrvatskoj" te "Povratak mladih iz dijaspe kroz studij, rad i nove prilike". Sudjelovali su Gabrijel Lukić, predsjednik Udruge Mladi za domovinu, te članovi Međunarodne mreže hrvatske mladeži Adam Crnogorac, Karlo Kunjas, Petar Kovačićek, Anja Kolimbatović, Bruno Penava, Paula Zujić te Marija Bajić i Ana Aračić.

U kongresnom okviru, u kojem su se isprepletale teme demografije, povratka i identiteta, mladi su predstavljani kao ključna veza između naslijeđa i budućnosti.

BLEIBURG KAO PITANJE POVIJESNE ISTINE I NACIONALNOG SJEĆANJA

Završnica Kongresa donijela je snažan naglasak na temu stradanja hrvatskog naroda nakon završetka Drugoga svjetskog rata. Na znanstveno-stručnom skupu o Bleiburškoj tragediji i poratnim likvidacijama sudjelovali su brojni ugledni povjesničari, istraživači i stručnjaci koji

se godinama bave proučavanjem komunističkih zločina i sudbina žrtava poraća: dr. Ante Žužul, prof. Mitja Ferenc, dr. Dražen Živić, dr. Mario Jareb, don Damir Markušić, izv. prof. Wollfy Krašić, doc. Danijel Jurković, izv. prof. Vlatka Vukelić te izv. prof. Vladimir Šumanović. Njihova izlaganja istaknula su razmjere zločina koji ni osam desetljeća nakon završetka rata nisu u potpunosti istraženi te potrebu nastavka sustavnoga znanstvenog rada i otkrivanja istine o stradalima.

Kongres je završen svečanom misom u crkvi sv. Filipa i Jakova te obilaskom Memorijalnoga groblja i masovne grobnice na Ovčari, mjestu jednoga od najtežih stradanja tijekom Domovinskog rata. VII. Hrvatski iseljenički kongres u Vukovaru poslao je poruku da iseljeničtvo nije samo tema prošlosti, nego jedno od ključnih pitanja hrvatske budućnosti. ▣

ENG The 7th Croatian Emigration Congress was held in Vukovar from June 25 to 28. It was dedicated to the topic of demographic recovery, diaspora return and the future of Croatia. The Congress brought together representatives of institutions, researchers, returnees, the media, young people and members of the Croatian diaspora from all over the world. The focus of the discussions was on the development potential of the diaspora, investments, administrative facilitation of return, preservation of Croatian identity and connecting homeland and diaspora Croatia. Special attention was paid to the role of the media, pastoral care for Croats abroad, young people from the diaspora, and the topic of Bleiburg and post-war victims. The congress ended with a mass and a tour of Vukovar's places of remembrance, with the message that the diaspora is an important topic for Croatia's future.

Panel o ulozi mladih u oblikovanju društvenih procesa u Hrvatskoj

Hrvatska nije samo mjesto povratka, nego i mjesto novih prilika

Prvi Susret mladih hrvatskih povratnika okupio je stotinjak sudionika iz cijeloga svijeta koji su uz osobna iskustva, dijalog s institucijama i predstavljanje vlastitih projekata istaknuli kako se uspješan povratak gradi zajedničkim djelovanjem države, zajednice i samih povratnika

Panel-rasprava otvorila je niz važnih tema

Tekst i foto: **UDRUGA MLADI ZA DOMOVINU**

U organizaciji Udruge Mladi za Domovinu, u partnerstvu s Hrvatskom maticom iseljenika i uz financijsku potporu Ministarstva demografije i useljeničtva, u Zagrebu je 25. lipnja održan prvi Susret mladih hrvatskih povratnika, jedinstveni događaj posvećen povezivanju mladih Hrvata koji su nakon života, školovanja ili rada u inozemstvu odlučili svoju budućnost nastaviti graditi u Hrvatskoj. Susret je okupio oko 100 sudionika, među kojima su bili mladi povratnici iz Australije, Argentine, Čilea, Njemačke, Austrije i drugih zemalja, kao i brojni predstavnici državnih institucija i organizacija civilnog društva koje djeluju na području povratništva i hrvatskog iseljeničtva.

Središnji dio programa bila je panel-rasprava "Evo mene, da li još mjesta ima? Od osobnih priča do zajedničkih

rješenja za budućnost hrvatskog povratništva", na kojoj su sudjelovali državni tajnik u Ministarstvu demografije i useljeničtva Mladen Barač, sociolog, voditelj mrežnih stranica "Projekt Njemačka" i "Projekt Hrvatska" i povratnik iz Njemačke Drago Jukić, sistemski inženjer, voditelj mrežne stranice "Forever Croatia" i povratnik iz Australije Jozo Kolakušić te turistički vodič, bivši predsjednik Hrvatsko-argentinskoga kulturnog centra i povratnik iz Argentine Nadir Ivanović. Panel je moderirao Marin Marić, psiholog i voditelj podcast projekta Udruge Mladi za Domovinu. Rasprava je otvorila niz važnih tema, od administrativnih izazova i integracije pri povratku do mogućnosti jače suradnje između institucija, civilnog društva i samih povratnika u stvaranju učinkovitijih politika povratka. Sudionici su se složili da među najveće prepreke povratku spadaju nepovezanost institucija, složen administrativni jezik i informacije raspoređene na velikom broju službe-

nih stranica. Panel je završio porukom da Hrvatska povratnicima mora ponuditi otvoreniji i prohodniji sustav, ali i da se domovina ne gradi samo zakonom i institucijama. Grade je ljudi koji su spremni vratiti se, preuzeti odgovornost i svojim znanjem, iskustvom i životom sudjelovati u njezinoj budućnosti.

Posebnu vrijednost Susretu mladih povratnika dala su predstavljanja projekata i inicijativa samih povratnika. Nakon panela mladi povratnici predstavili su vlastite poslovne projekte, društvene inicijative i inspirativne osobne priče, pokazujući kako znanja, iskustva i kontakti stečeni u inozemstvu mogu postati važan doprinos razvoju hrvatskog društva, gospodarstva i lokalnih zajednica. Time je sudionicima pružena prilika da saznaju o konkretnim primjerima uspješnog povratka te ostvare nove kontakte i suradnje.

Uz službeni program, velik naglasak stavljen je na međusobno upoznavanje, umrežavanje i razmjenu iskustava. Upravo su neformalni razgovori otvorili prostor za nova poznanstva, buduće suradnje i ideje koje će, vjerujemo, biti početak novih zajedničkih projekata. ▀

ENG *The first Meeting of Young Croatian Returnees brought together about a hundred participants from around the world who, through personal experiences, dialogue with institutions and presentation of their own projects, highlighted that a successful return is built on joint effort between the state, the community and the returnees themselves.*

Od Patagonije do Mrežnice: Bastianova priča nadahnjuje

Potomak hrvatskih iseljenika iz Čilea danas živi između dviju domovina, ali svoju budućnost sve snažnije veže uz Hrvatsku

Bastian vodi agenciju Terra Croatia Adventure Travel i jedna od aktivnosti koje nudi je rafting na Mrežnici

Tekst: **ŽELJKA SABLIĆ ODRLJN**
Foto: **HMI I PRIVATNA ARHIVA**

Premda život mnoge Hrvate i njihove potomke odvede na drugi kraj svijeta, korijeni nerijetko ostanu snažna poveznica s domovinom predaka. Takva je i priča Bastiana Estebana Fonsece Lucića, 30-godišnjaka odraslog u Čileu, koji je svoj životni i profesionalni put odlučio vezati uz Hrvatsku. Bastianovi hrvatski korijeni potječu s otoka Hvara. Njegov šukundjed Lucić iz Brusja i šukunbaka iz Velo-

ga Grablja još su u 19. stoljeću napustili Dalmaciju i krenuli prema Patagoniji u potrazi za novim životom. Upoznali su se na brodu za Punta Arenas, grad na krajnjem jugu Čilea, gdje su mnogi hrvatski iseljenici stvarali obitelji, zajednice i novu budućnost u teškim klimatskim i životnim uvjetima. Izgradili su novi život u Čileu, a Bastian je četvrta generacija obitelji Lucić. Iako je odrastao daleko od Hrvatske, veza s domovinom njegovih predaka, čini se, nikada nije nestala. Naprotiv, s godinama je postajala sve snažnija.

S bratom Arturom i prijateljem Nicom vodi ture po Karlovačkoj županiji

“Sve više Hrvata dolazi u Patagoniju i u naše planinsko sklonište. Interes je sve veći, a oni su i sjajni gosti. Ne žele luksuzni hotel, već iskustvo boravka u prirodi, uživanje u prirodnim ljepotama, ali i dobroj hrani. Uvijek kažem kako su Južnoamerikanci i Hrvati vrlo slični u mnogočemu.”

“Znali smo odmalena da imamo hrvatske korijene, no zapravo nismo imali nikakve dokumente, arhivu ili nešto slično od šukundjeda. Ipak, osjećao sam neku povezanost i htio sam pokušati, pa sam se prijavio za stipendiju za učenje hrvatskoga jezika na Croaticumu. Uspio sam dobiti stipendiju i krenuo učiti hrvatski. Tada sam imao 22 godine i kada sam rekao roditeljima da idem, znali su da moram pronaći svoj put”, kaže Bastian te dodaje da mu nekad nedostaju roditelji jer su iznimno povezani. “Bude uistinu teško jer smo nas šestero prošli puno toga u životu, od siromaštva nadalje, ali uvijek smo bili tu jedni za druge”, priča Bastian koji danas izvrsno govori hrvatski jezik. Kako je u Hrvatskoj već sedam godina, šali se da je svake godine naučio po jedan padež. Najteže su mu riječi sa š i ž, no njegovo znanje jezika doista je na zavidnoj razini. Nakon Croaticuma dobio je stipendiju za magisterij te je u Zagrebu završio ekonomiju i turizam, dok je prije dolaska u Hrvatsku u Čileu stekao obrazovanje stručnjaka za turizam.

“Bila je to sjajna prilika i zahvalan sam zbog toga. Sudjelovao sam i u programu Erasmus pa sam živio i u Norveškoj”, govori nam Bastian. Ipak, njegove

su najveće ljubavi Hrvatska i Čile. Veći dio godine provodi u Karlovačkoj županiji, gdje živi i radi, dok ostatak vremena boravi u Pucónu u Čileu, mjestu smještenom uz jedan od najaktivnijih vulkana u Latinskoj Americi. Ondje s obitelji vodi planinsko sklonište i turističku agenciju Liwkura Experience – Refugio Liwkura.

“Sve više Hrvata dolazi u Patagoniju i u naše planinsko sklonište. Interes je sve veći, a oni su i sjajni gosti. Ne žele luksuzni hotel, već iskustvo boravka u prirodi, uživanje u prirodnim ljepotama, ali i dobroj hrani. Uvijek kažem kako su Južnoamerikanci i Hrvati vrlo slični u mnogočemu”, govori ovaj uspješan i poduzetan mladić koji za sebe kaže da je “mix Dalmatinca i Čileanca”.

PRVI KORACI U ZEMLJI PREDAKA

“Kada sam došao u Zagreb, uspio sam pronaći rodni list svog šukundjeda i nakon toga sam odlučio zatražiti hrvatsko državljanstvo. Imao sam i malo sreće jer je baš te godine odlučeno da državljanstvo mogu dobiti i oni koji pripadaju bilo kojoj generaciji. Naime, dotad je vrijedilo da ga može dobiti najzadnje treća generacija, a ja sam četvrta. Kada je donesena ta odluka, došao sam u sedam

Bastian s braćom blizancima Arturom i Alejandrom na promociji magisterija u Zagrebu

U Čileu imaju planinsko sklonište

ujutro pred ured kako bih predao dokumente i bio sam prvi koji je te godine zatražio državljanstvo”, prisjeća se Bastian. Čim je stigao u Hrvatsku, osjetio je posebnu povezanost sa zemljom svojih predaka. Ističe kako nije želio naučiti samo jezik, nego i upoznati hrvatsku kulturu, običaje i način života. U tome mu je pomogla i njegova velika ljubav prema nogometu.

“U Zagrebu sam pronašao klubove u kojima sam igrao u četvrtoj hrvatskoj nogometnoj ligi Zagreb 041, futsal s Filozofskim fakultetom u Zagrebu, a danas igram za NK Slunj. Nogomet mi je dodatno otvorio vrata poznanstvima i učenju jezika jer sam želio steći ovdje prijatelje i što bolje ih upoznati”, kaže Bastian, koji sebe opisuje kao nomada.

Zbog zaljubljenosti u turizam oduvijek je bio pomalo nemirnoga duha.

Više od deset godina radio je na različitim turističkim destinacijama diljem svijeta – od nacionalnih parkova i rada s autohtonim zajednicama do vođenja planinskih i riječnih tura. Tako je bilo i u Hrvatskoj. Od prvog dana svojeg boravka povezao se s, kako kaže, najprofesionalnijom agencijom u Karlovačkoj županiji, a to je - Terra Croatica Adventure Travel.

“Čim sam došao u Hrvatsku, poslao sam mailove brojnim turističkim agencijama i objasnio koje sve certifikate imam te da sam vodič za rijeke, planine i robinzonski turizam. Završio sam doista mnogo međunarodnih tečajeva. Odradio sam brojne razgovore za posao, no kada sam došao u Terra Croaticu i upoznao Valentina Štedula, odmah smo kliknuli. Tako sam počeo raditi s njime i njegovom agencijom. Imali smo istu viziju turizma, a obojici su nam važni kvaliteta i profesionalizam”, kaže Bastian.

Danas je spreman za novi korak u životu – preuzimanje agencije Terra Croatica Adventure Travel. Jedno je sigurno: planova i ideja mu ne nedostaje.

“Dosad smo rafting organizirali primarno na Mrežnici. No, kako svi znamo da je Karlovac grad na četiri rijeke, planiramo proširiti poslovanje i predstaviti Karlovačku županiju kao središte ruralnog i avanturističkog turizma. Nove goste želimo privući idejama sporog

turizma, gastronomijom i otkrivanjem kulturne baštine”, otkriva nam dio svojih planova.

OBITELJSKA PRIČA O POVRAATKU

Bastian je najmlađi od četvero braće i prvi član svoje uže obitelji koji je odlučio otići u Hrvatsku te se u njoj okušati

u životu i radu. Njegov dolazak otvorio je vrata i ostalima – za njim su u Hrvatsku došla i njegova braća, a o preseljenju sve ozbiljnije razmišljaju i roditelji. “Roditelji već neko vrijeme razmišljaju o životu u Hrvatskoj. Teže im je donijeti odluku jer otac u Čileu već dugu niz godina ima uspješnu IT tvrtku Cyner-sis. Ipak, sanjaju o mirovini u Dalmaciji, pa ako znate nekog Hrvata koji bi želio kupiti Cyner-sis, neka mi se javi pa možemo pregovarati. Šalim se, a zapravo i ne”, govori Bastian.

Sva četvorica braće godinama su povezana s turizmom, a završili su i različite tečajeve te stekli certifikate za vodiče. Ipak, svatko od njih ima vlastiti profesionalni put i znanja kojima može pridonijeti zajedničkim planovima.

“Najstariji brat Franco inženjer je građevine i trenutačno radi u Hrvatskoj, a vikendima radi s nama na Mrežnici. Odličan je i u permakulturi pa je izgradio naše planinsko sklonište u Čileu, koje je doista fantastično”, ponosno ističe Bastian.

Tu su i njegova braća blizanci, Arturo i Alejandro.

“Alejandro je glumac i radio je u čileanskim kazalištima i produkcijama. Sada

Bastian se najbolje osjeća u prirodi

se time nastoji baviti i u Hrvatskoj. Osim toga, zaljubljenik je u hranu i kuhanje pa razmišljamo o tome da proširimo ponudu naše agencije u Karlovačkoj županiji i pokrenemo neki 'food truck'. Arturo u Čileu ima svoju turističku agenciju Liwkura Experience, a dio sezone provodi ovdje i radi sa mnom", objašnjava. Braća planiraju povezati dvije turističke agencije i osmisлити programe namijenjene Čileancima koji žele upoznati Hrvatsku, ali i Hrvatima koji žele otkriti prirodne ljepote Čilea.

"Planiramo spojiti naše dvije agencije i ponuditi putovanja iz Čilea u Hrvatsku i obratno. Bila bi to putovanja za manje grupe, u trajanju od sedam do deset dana, pri čemu bi svaki dan nudio drukčiju aktivnost u prirodi", govori Bastian. Pucón je, kaže, idealno mjesto za takav oblik turizma. Okružen je rijekama i jezerom, nudi mogućnosti za padobranstvo i brojne druge aktivnosti u prirodi, a nalazi se i uz jedan od najaktivnijih vulkana u Južnoj Americi. S druge strane, Južnoamerikancima hrvatskog podrijetla željeli bi ponuditi jedinstvena putovanja posvećena otkrivanju obiteljskih korijena. Programi bi uključivali obilazak različitih dijelova Hrvatske iz

Bastianovi roditelji trenutačno još žive u Čileu, no život u Hrvatskoj im je velika želja

“Roditelji već neko vrijeme razmišljaju o životu u Hrvatskoj. Teže im je donijeti odluku jer otac u Čileu već dugu niz godina ima uspješnu IT tvrtku Cynersis. Ipak, sanjaju o mirovini u Dalmaciji.”

kojih potječu njihovi preci, upoznavanje lokalne baštine, običaja i načina života. Dok razgovarate s Bastianom, gotovo je nemoguće ne osjetiti njegovu ljubav prema prirodi, održivom turizmu i brizi za očuvanje našeg planeta, ali i njegovu privrženost Hrvatskoj i Čileu.

ŽIVOT JE PUTOVANJE, A NE JEDNA STANICA

Baš poput, kako sam kaže, pravog Južnoamerikanca, Bastian ima nekoliko zanimljivih tetovaža. Jedna je povezana s njegovim životnim putem, a na njoj piše: "Život je putovanje, a ne jedna stanica." Bastiana ta rečenica najbolje i opisuje - živi i radi punim plućima, a domovi su mu istodobno i Hrvatska i Čile. Na pitanje gdje se vidi za 10 godina, jedno je sigurno, u turizmu i životu s prirodom. U Hrvatskoj posebno cijeni sigurnost, povjerenje među ljudima i osjećaj zajedništva koji su mu pružili

Hrvati. Njegova priča svjedoči o snažnoj vezi hrvatskog iseljenništva i domovine, ali i o novim generacijama potomaka hrvatskih iseljenika koje Hrvatsku ne doživljavaju samo kao domovinu svojih predaka, nego i kao zemlju budućnosti, rada, stvaranja i mogućosti. Poželite li upoznati Bastiana te saznati nešto više o njemu i njegovoj životnoj priči, naći ćete ga na Mrežnici. Rafting s njime i njegovom ekipom pravi je doživljaj uživanja u prirodnim ljepotama Hrvatske. Govorimo iz iskustva. ▣

ENG *Bastian Esteban Fonseca Lucić, a descendant of Croatian emigrants from the island of Hvar, grew up in Chile. Seven years ago he decided to link his life with Croatia. In Zagreb, he obtained his master's degree in economics and tourism. Today, he lives between the two homelands, where he is engaged in sustainable and adventure tourism. In Karlovac County, he manages Terracroatia Adventure Travel, through which he develops new programs and adventures with his brothers and works on connecting Croatia and Chile.*

“Domovina je
ondje gdje
su ljudi, jezik i
pripadnost.”

Znanost svjetskoga glasa ukorijenjena u domovini

Hrvatska znanstvena zajednica dobila je golemo priznanje - prof. dr. sc. Iva Tolić, jedna od naših najistaknutijih molekularnih biologinja i znanstvenica s Instituta Ruđer Bošković, izabrana je za redovitu članicu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Ovo najviše akademsko priznanje stiže kao kruna njezine fascinantne i svjetski priznate karijere posvećene biofizici stanice i otkrivanju principa stanične diobe. Iva Tolić ujedno je i jubilara 5000. dobitnica prestižnoga granta Europskoga istraživačkog vijeća, a naknadno je osvojila i iznimno rijedak ERC Synergy grant vrijedan 10 milijuna eura. Dobitnica je i Državne nagrade za znanost, odličja Reda Danice hrvatske, nagrade *Ignaz Lieben* Austrijske akademije znanosti te je članica uglednih organizacija EMBO i Academia Europaea. Njezina životna priča nosi posebnu poruku. Nakon doktorata na relaciji Zagreb - Harvard te uspješnih godina vođenja istraživačke grupe na prestižnom Institutu Max Planck u Dresdenu, donijela je odluku koja inspirira i odlučila se vratiti u domovinu. U Hrvatskoj je izgradila svjetski relevantan laboratorij, ali i vlastitu obitelj u kojoj sa suprugom podiže dvojicu sinova

Tekst: **SMILJANA ŠKUGOR**
Foto: **PRIVATNA ARHIVA**

■ Čestitamo na izboru! Što za Vas osobno znači ulazak u redovito članstvo ove najstarije hrvatske znanstvene institucije?

— Hvala! Izbor za redovitu članicu HAZU-a za mene je iznimno emotivan trenutak. HAZU je najviša hrvatska znanstvena i umjetnička ustanova pa ulazak u to društvo nosi posebnu simboliku. To je veliko priznanje mome dugogodišnjem istraživačkom radu u području biofizike stanične diobe. Do ovog trenutka nisam došla sama. Iskreno sam zahvalna svojim sadašnjim i bivšim doktorandima, postdoktorandima i svim članovima moje grupe na Institutu Ruđer Bošković, s kojima je užitak raditi i pomicati granice znanosti. Zahvalna sam i svim suradnicima u Hrvatskoj i inozemstvu, bez kojih ne bi bilo toliko uzbudljivih projekata, kao i profesorima, mentorima i znanstvenim uzorima koji su oblikovali moj način razmišljanja.

nja. I, naravno, najviše od svega hvala mojoj divnoj obitelji.

■ Čime se točno bavite kada promatrate taj fascinantni mikrosvijet ljudske stanice?

— Istražujem jedan od najvažnijih i najčudesnijih procesa u živom svijetu - diobu stanice, pri kojoj iz jedne stanice nastaju dvije nove stanice. Naša su tijela izgrađena od oko 100 bilijuna pojedinačnih stanica koje su sve nastale diobama od jedne jedine stanice. Da nema dioba stanica, ne bi bilo ni nas ni života uopće. Svaka naša stanica sadrži 46 kromosoma koji nose naš genetski materijal. Prije nego što se stanica majka podijeli na dvije stanice kćeri, kromosomi se udvostruče, a tijekom diobe podijele se na dva jednaka dijela, tako da svaka stanica kći dobije 46 kromosoma. Ali ne ide sve uvijek kako bi trebalo. Ponekad dolazi do pogreške u podjeli kromosoma pa jedna stanica kći dobije previše kromosoma, a druga premalo. Takve su pogreške bitne jer

su povezane s ozbiljnim zdravstvenim stanjima. Pogrešan broj kromosoma prisutan je u većini vrsta raka, a također uzrokuje pobačaje i stanja poput Downova sindroma. Još se uvijek ne zna kako i zašto takve pogreške nastaju na molekularnoj razini te koje su sve njihove posljedice.

U stanicama raka "kaotično" ponašanje kromosoma tijekom diobe stvara dodatne mogućnosti za rast i širenje, ali istodobno predstavlja i njihovu slabost. Stoga se odnedavno razvijaju terapije koje ciljaju upravo stanice s pogrešnim brojem kromosoma. Na taj bi se način stanice raka mogle uništiti bez štetnog utjecaja na zdrave stanice. Prva takva terapija trenutno je u kliničkim istraživanjima, a mi proučavamo na koji način takve terapije ubijaju stanice raka, zašto neke stanice ipak prežive te kako bismo mogli razviti kombinirane terapije koje bi bile još učinkovitije.

■ Znanstvenu izvrsnost i ugled gradili ste u vodećim svjetskim

Iva Tolić izabrana je za redovitu članicu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

“Znanost pomiče granice kada razumijemo skrivene obrasce života.”

centrima, no odlučili ste se vratiti u Hrvatsku. Je li odluka bila teška? Što je prevagnulo?

— Odluka nije bila laka. Živjela sam i radila, osim u Hrvatskoj, u četiri zemlje: SAD-u, Danskoj, Italiji i Njemačkoj. Na poslu mi je najbolje bilo u Njemačkoj, SAD-u i Danskoj, a privatno u Hrvatskoj

i Italiji. Njemačka i SAD imaju vrhunske znanstvene rezultate jer su svjesne koliko je znanost bitna za napredak društva i zato intenzivno ulažu u znanstvena istraživanja. S druge strane, privatni je život, po mom mišljenju, kvalitetniji u Hrvatskoj i Italiji jer su tu međuljudski odnosi topliji, prijateljske i rodbin-

ske veze čvršće i ljudi više znaju uživati u svakodnevnom životu. Tu je više smijeha, opuštenosti, a i kaos koji je u određenoj dozi potreban za kreativnost. Kvaliteta života nije samo u uvjetima rada, nego i u ljudima, jeziku, obitelji i osjećaju pripadnosti.

■ **Jednom ste izjavili da je na staničnoj razini “obnova u samoj srži života” te da ona često ne služi samo kao popravak, nego i kao prilagodba da nastane bolja verzija onoga što je bilo prije. Kako danas, s distance, gledate na svoj povratak?**

Kada promatramo stanicu, vidimo da obnova nije puko vraćanje na staro, nego izgradnja nečega prilagođenijega i snažnijega. Na svoj povratak gledam jednako: nisam se vratila u isti Zagreb koji sam napustila niti sam ja ista osoba. Donijela sam sa sobom znanje, mreže i iskustvo iz Dresdena, Firence, Kopenhagena i Bostona, i to je stvorilo nešto novo, laboratorij koji radi na svjetskoj razini, a istodobno je ukorijenjen u domaćoj zajednici. To je, vjerujem, bolja verzija.

■ **Iz Vaših dosadašnjih izjava može se zaključiti da ste fascinirani time kako unutar stanice nema “dirigenta” ni “šefa”, a ipak se iz velikog broja lokalnih interakcija spontano rađa globalni red i prekrasna cjelina. Jeste li čvrsti “dirigent” ili ste u svom laboratoriju među kolegama uspjeli preslikati upravo taj stanični princip?**

— U stanici nema proteina “šefa” koji bi svima govorio što da rade, nego red nastaje iz tisuća lokalnih interakcija, a rezultat je savršena koordinacija. U laboratoriju nastojim primijeniti isto načelo: moja uloga nije da kontroliram svaki korak, nego da postavim poticajne uvjete i ključna znanstvena pitanja, a zatim s povjerenjem prepustim mladim istraživačima da sami otkrivaju.

■ **Kažete da pod mikroskopom gledate poravnavanje kromosoma na ekvatoru diobenog vretena i da u tom skladu vidite i poetiku. Kako?**

“Obitelj mi daje kontinuitet, ravnotežu i osjećaj pripadnosti.”

— Kada gledam kako se kromosomi, koji dolaze s raznih mjesta u stanici, polako poravnavaju na ekvatoru diobenog vretena, to je gotovo koreografija. Svaki kromosom mora naći svoje mjesto, a sile koje ga vode su elegantno uravnotežene. Ta sposobnost samoorganizacije je fascinantna jer nam pokazuje da složenost ne zahtijeva centralnu kontrolu. Red se može spontano stvoriti iz lokalnih interakcija. Kad gledam kromosome kako naizgled nasumično putuju po stanicu, ali ubrzo se poravnavaju u uređenu grupu po sredini diobenog vretena pod utjecajem sila koje stvaraju mikrotubuli, vidim nešto gotovo poetično u tom skladu tisuća sitnih dijelova sustava koji stvara prekrasnu cjelinu.

■ **Kao supruga i majka dvojice sinova i znanstvenica svakog dana balansirate između kompleksnosti obiteljskog života i izazovnih istraživanja u laboratoriju. Kako u vlastitoj svakidašnjici održavate tu ravnotežu?**

— Nije lako i zna biti kaotično, a ključ je fleksibilnost, razumijevanje i dobra organizacija. Sretna sam što imam divnog supruga, jako angažiranog oko djece, mamu koja voli biti s unucima, a zahvalna sam što imam i pomoć u

Veliki doprinos znanosti ostvarila je radeći na Institutu Ruđer Bošković

Akademkinja prof. dr. sc. Iva Tolić rođena je 24. lipnja 1974. u Zagrebu, gdje je odrasla u naselju Travno i završila osnovnu školu. Maturirala je 1992. u XV. gimnaziji (MIOC), nakon čega je diplomirala (1996.) i doktorirala (2002.) na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Veći dio doktorske disertacije izradila je na Sveučilištu Harvard u SAD-u. Nakon postdoktorskih usavršavanja u Danskoj i Italiji, od 2004. do 2014. godine uspješno je vodila veliku međunarodnu istraživačku grupu na uglednom Institutu Max Planck u Dresdenu. Krajem 2014. godine vraća se u domovinu te na Institutu Ruđer Bošković osniva i vodi svjetski relevantan Laboratorij za biofiziku stanice. Autorica je više od 110 znanstvenih radova u vodećim svjetskim časopisima (*Nature*, *Science*, *Cell*) s više od 10.000 citata.

Vodila je 25 doktoranada i održala više od 200 pozvanih predavanja diljem svijeta. Priča akademkinje Ive Tolić nadilazi granice laboratorija i mikrosvijeta koji istražuje. Ona svjedoči o tome da se najveća životna i znanstvena otkrića, baš poput stanične diobe, događaju u stalnom kretanju, ali da se stvarna i trajna životna ravnoteža najprirodnije uspostavlja ondje gdje su nam korijeni. Povratkom u domovinu, Iva Tolić nije samo obogatila hrvatsku znanost svjetskim sjajem, već je zatvorila predivan obiteljski krug stvarajući novi život, odgajajući sinove i pišući povijest u zajedništvu s majkom u najvišoj akademskoj instituciji. Njezin put ostaje trajna inspiracija i najljepša pozivnica svim našim ljudima diljem svijeta - domovina uvijek čeka spremna za nove, velike početke.

domaćinstvu. Jedan od razloga što sam se vratila iz Njemačke je taj što sam željela ovdje imati obitelj i djecu. Moje djetinjstvo u Zagrebu bilo je divno i kao roditelj se izvrsno snalazim u svojoj zemlji. A laboratorij funkcionira i kada nisam fizički prisutna svake minute, baš kao što stanica funkcionira bez centralnog dirigenta.

■ **Naša raspršenost diljem svijeta često se promatra kao demografski gubitak, no Vaš primjer suradnje s inozemstvom i povratka u domovinu nudi posve drukčiju perspektivu. Ako na globalno hrvatsko iseljenič-**

tvo gledamo kroz leću biologije, možemo li reći da ta raspršenost zapravo predstavlja golemu mrežu potencijala?

— Iz biološke perspektive, raspršenost nije slabost. Mreže koje nisu centralizirane su otpornije i prilagodljivije. Svaki Hrvat u inozemstvu koji gradi znanje, vezu ili ugled, čvor je te mreže. Moja grupa intenzivno surađuje s laboratorijima koje vode Hrvati u Njemačkoj i Danskoj, a u znanstvenom smo kontaktu i s Hrvatima u SAD-u, Austriji i Ujedinjenom Kraljevstvu. Hrvatska dijaspora ima veliku ulogu u razvoju znanosti u Hrvatskoj uz suradnju, mentorstvo i fi-

Ivina majka Dubravka Oraić Tolić redovita je članica HAZU-a od 2014. godine

FOTO: ROBERT ANIĆ / PIXSELL

Laboratorij za biofiziku stanice

“Nisam se vratila ista, nego snažnija i ukorijenjena.”

■ **Vaš ulazak u HAZU donosi i jedan povijesni presedan: prvi put u povijesti ove institucije u njezinu su članstvu istodobno majka i kći. Vaša majka je naša ugledna akademikinja, književna teoretičarka i kulturaloginja Dubravka Oraić Tolić. Kako gledate na tu jedinstvenu akademsku poveznicu i koliko je odrastanje uz nju i pokojnog oca Benjamina oblikovalo Vašu intelektualnu i životnu stazu?**

— To je uistinu nevjerojatna čast i prekrasan kuriozitet koji me duboko raduje. Mama i ja dolazimo iz naizgled potpuno različitih svjetova, ona iz književnosti i humanističkih znanosti, ja iz biofizike stanice i prirodnih znanosti, ali s vremenom sam shvatila da zapravo radimo vrlo sličan posao. Obje pokušavamo razumjeti složene sustave, pronaći obrasce u prividnom kaosu i ispričati priču o tome kako svijet funkcionira.

Odrastanje uz mamu i tatu usadilo mi je duboku ljubav prema intelektualnom radu, bez obzira na to analizirate li pjesmu ili staničnu diobu. Kod kuće se uvijek razgovaralo o idejama, knjigama, znanosti i društvu. Zato mi je posebno drago što smo mama i ja danas zajedno u Akademiji. To je lijep osjećaj kontinuiteta vrijednosti u obitelji. ■

ENG *The election of academician Iva Tolić as a full member of the Croatian Academy of Sciences and Arts is a great recognition of one of the most prominent Croatian scientists, whose work has long been recognized beyond Croatia's borders. This molecular biologist and Head of Laboratory for Cell Biophysics at the Ruđer Bošković Institute is researching one of the fundamental processes of life - cell division and chromosome distribution, whose errors can play a crucial role in the occurrence of cancer, abortion and genetic disorders. After a scientific journey that took her to Harvard, Denmark, Italy and the prestigious Max Planck Institute in Dresden, she decided to return to her homeland and build a world-class laboratory there. Her story is intertwined with cutting-edge science, mentoring, family and a sense of belonging, but also the message that the global experience can be successfully rooted in the domestic environment. A special symbolism of being elected into the Croatian Academy of Sciences and Arts is the fact that her mother, literary theorist Dubravka Oraić Tolić, is also a member of the Academy.*

nancijsku podršku kojom može poduprijeti istraživačke projekte, nabavu najmodernije opreme i stipendije mladim znanstvenicima. Mnoge male zemlje

snažno se oslanjaju na svoju dijasporu u razvoju znanosti i tehnologije, a sigurna sam da će i Hrvatska puno dobiti od takvog povezivanja.

FOTO: MATEA SMOLČIĆ SENČAR

Susret s jezičnom povijesti u turističkoj sezoni

Piše: **SANJA VULIĆ**

Premda sve popularniji postaje bijeg od ljetnih vrućina na jadranskoj obali, mnogi još uvijek prednost daju uobičajenom načinu ljetovanja u mjestima uz more. Doduše, pitanje je u kolikoj se mjeri ono još uvijek može zvati uobičajenim jer se priroda nemilice uništava, more zagađuje, a tzv. *partijaneri* uglavnom nekažnjeno oštećuju materijalna kulturna dobra. Žalosno je što je i otok Hvar, a posebice grad Hvar, postao žrtvom takova nimalo preporučljivoga turizma. Naravno, većina turista ne govori hrvatski niti ih naš jezik zanima, ali nadam se da će među govornicima hrvatskoga jezika barem ponekoga zainteresirati kulturna prošlost otoka, uključujući i pisana djela na hrvatskom jeziku koja, usputno i nenaMETLJIVO, pružaju odgovore na mnoga pitanja istinskih znatiželjnika.

Danas je npr. svima dobro poznato da je grad koji se zove Hvar (tj. isto kao i otok) administrativno središte otoka Hvara, dok je Stari Grad drugo po veličini mjesto na otoku. Svi turistički vodiči navode da ime Hvar potječe od starogrčkoga *Pharos* u značenju: svjetionik. Budući da drugi po važnosti grad, tj. *Stari Grad*, ima hrvatsko ime, rijetko se tko zapita zašto se taj grad baš tako zove. Put u prošlost daje odgovor na to pitanje. Pritom nije potrebno biti povjesničar, pa čak ni povjesničar jezika, dovoljno je posegnuti za djelima Petra Hektorovića (uz Hanibala Lucića najpoznatijega hrvatskoga renesansnoga književnika s otoka Hvara). Pišući o odlasku prema gradu Hvaru, Hektorović, u svojoj po-

slanici u stihovima (književnom djelu u obliku pisma), koju je uputio suvremeniku Jeronimu (Jerolimu) Bartučeviću, također hvarskom pjesniku, piše: *ter se prem diliše put Grada Novoga*. U Hektorovićevu najpoznatijem djelu *Ribanje i ribarsko prigovaranje* (iz 1568. godine), koje sadrži i svojstva putopisne proze, ribar Paskoj planira otići u grad Hvar pa veli: *pojđ' ću u Grad Novi*. Primjeri pokazuju da su Hvarani u 16. stoljeću za grad Hvar još uvijek rabili staro ime *Grad Novi*. Odatle antonimi (tj. riječi suprotnoga značenja) *Stari Grad* i *Grad Novi*. Naime, povijesni izvori kazuju da je Stari Grad na Hvaru stariji od grada Hvara. Upravo je *Stari Grad* nosio ime *Pharos* (*Faros*) kada su ga stari Grci osnovali 384. godine prije Krista. Zato Stari Grad na Hvaru Hektorović ponekad naziva *Stari Grad*, a ponekad *Stari Hvar*, o čem svjedoče i ovi primjeri iz njegova *Ribanja i ribarskoga prigovaranja*: *veselo nastojte, u Staromu Gradu*, odnosno *jere u Stari Hvar u mene biše bil* (jer je bio kod mene u Starom Hvaru, odnosno u Starom Gradu). Također u svojoj poslanici Jeronimu Bartučeviću naznačuje da je napisana *u Starom Hvaru*.

Još je izravniji odnos *Stari* i *Novi* u stihovima napisanim povodom smrti Frane Hektorovića (*Nadgrebnica Frane-tu Hektoroviću*) gdje piše: *I Stari Hvar ovi u kom se porodi / ožalosti i Novi i sve kud god hodi* (zbog smrti Frane Hektorovića žalostan je i njegov rodni Stari Hvar, tj. Stari Grad, također Novi, tj. današnji grad Hvar, kao i sva mjesta koja je pokojnik za života pohodio). Isto tako, na kraju svoje poslanice u stihovima, koju je uputio dubrovačkomu pjesniku Mavru Vetranoviću 1556. godine, Hekto-

rović navodi da je napisana *U Starom Hvaru*. Isto piše i na kraju njegove prozne poslanice Mikši Pelegrinoviću iduće 1557. godine, pjesniku koji je, kao i Hektorović, rodom Hvaranin.

U poslanicama u stihovima Hektorovićev pjesnički izraz u službi je rime i pjesničkoga metra. Upravo zbog broja stihova ponekad mu nije bilo prikladno dvoriječno ime grada pa izostavlja pridjev i ostavlja samo imenicu. Zbog toga u poslanici Jeronimu Bartučeviću koja je napisana dvanaesteračkim stihovima (stihovima od dvanaest slogova) piše: *tebe neka pojdu pohodit u Gradu*. Budući da je ta poslanica, kako je već navedeno, napisana *u Starom Hvaru*, tj. u Starom Gradu, jasno je da se tu ime *Grad*, odnosno sintagma *u Gradu*, odnosi na današnji grad Hvar. U istoj poslanici susreće se i sadašnje ime *Hvar* za grad Hvar, tj. rodni grad Jerolima Bartučevića koji je ponosan na svojega pjesnika: *da se tim Hvar diči u veloj radosti*.

Imena mjesta u pravilu se mijenjaju administrativnim odlukama, ali u svijesti ljudi, pa tako i u praktičnoj uporabi, ta se promjena obično ne prihvaća odmah (osim u slučajevima kada za to postoji snažni emocionalni poticaj). Obično neko vrijeme, duže ili kraće, supostoje dva imena prije nego što novije ime u potpunosti ne potisne ono starije. Hektorovićevi primjeri pokazuju da su u njegovo doba za Stari Grad (na otoku Hvaru) supostojala imena *Stari Hvar* i *Stari Grad*, a za grad Hvar imena *Grad Novi* i *Hvar*. ▀

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Mjesec dana hrvatskoga jezika, kulture i novih prijateljstava

Polaznici iz deset zemalja upoznawali su Hrvatsku u učionici i na terenu, od Zagreba i Hrvatskog zagorja do Plitvičkih jezera

Svečano otvorenje Sveučilišne škole kojemu su prisustvovali rektor Sveučilišta u Zagrebu i ravnatelj HMI-ja

Tekst: **MARKO PETAR BELJO I ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN**

Ovogodišnja provedba Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture ujedno obilježava 35 godina uspješne suradnje Hrvatske matice iseljenika i Sveučilišta u Zagrebu. Četverotjedni program svečano je otvoren 23. lipnja 2026. na Sveučilištu u Zagrebu, a polaznike su pozdravili prof. dr. sc. Stjepan Lakušić, rektor Sveučilišta u Zagrebu, mr. sc. Zdeslav Milas, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika te doc. dr. sc. Igor Marko Gligorić, voditelj Sveučilišne škole.

Škola je okupila dvadeset i jednog polaznika iz deset europskih i prekooceanskih zemalja – Argentine, Australije, Austrije, Čilea, Ekvadora, Engleske, Kanade, Njemačke, Sjedinjenih Američkih Država i Švicarske – potvrdivši važnost

ovoga zajedničkog programa Hrvatske matice iseljenika i Sveučilišta u Zagrebu u povezivanju hrvatskog iseljeničtva s domovinom. Kao i prethodnih godina, među sudionicima su bili stipendisti partnerskih sveučilišta u Pečuhu i Rosariju, dok je jednu stipendiju dodijelilo Ministarstvo demografije i useljeničtva polaznici iz Čilea nakon provedenoga natječaja. Posebno treba istaknuti i dvojicu povratnika – američkoga Hrvata Rhetta Mageea i australskoga Hrvata Lukea Kilića – koji su već jednom sudjelovali u programu Sveučilišne škole.

Kao jedan od najdugovječnijih programa Hrvatske matice iseljenika, Sveučilišna škola namijenjena je mladima hrvatskog podrijetla, ali i svima koji žele bolje upoznati Hrvatsku, proširiti znanje o njezinoj kulturi te naučiti ili usavršiti hrvatski kao ini jezik. Program se sastoji od dviju cjelina – akademskoga jezičnog i kulturnog programa.

Akademski jezični program provodi Sveučilište u Zagrebu te obuhvaća 120 školskih sati nastave, uključujući terensku nastavu i ispite. Od ponedjeljka do petka polaznici pohađaju pet sati obve-

Posjet Muzeju kravate

zne nastave, koja uključuje gramatičke i lektorske sadržaje te nastavu usmjerenu na razvoj pojedinih jezičnih djelatnosti. Kao i svake godine, studenti su bili raspoređeni prema prethodnom znanju hrvatskoga jezika.

Kulturni program, koji organizira Odjel za obrazovanje i znanost HMI-ja, obuhvaća akademska i terenska predavanja o hrvatskoj kulturi i drugim sastavnicama nacionalnoga identiteta, razgled Zagreba i kulturnih, znanstvenih te umjetničkih ustanova, odlaske na kazališne predstave i koncerte, radionice, susrete s umjetnicima te studijske izlete.

Ovogodišnji program započeo je razgledom povijesne jezgre Zagreba. Obilaskom zagrebačke katedrale, Trga bana Josipa Jelačića, Kamenitih vrata i drugih znamenitosti studenti su stekli uvid u bogatu kulturno-povijesnu baštinu hrvatske metropole. Slijedio je posjet Muzeju kravate, u kojemu su doznali više o jedinstvenoj povijesti kravate i doprinosu hrvatske kulture nastanku toga odjevnog predmeta, a pritom su kušali i kolače pripremljene prema recepturi iz 17. stoljeća. Vrijedan dio programa bio je i obilazak Tehničkoga muzeja Nikola Tesla, tijekom kojega su polaznici razgledali postave posvećene energiji, rudarstvu i prometu, sudjelovali u demonstracijama u kabinetu Nikole Tesle te poslušali predavanje u planetariju.

Poseban doživljaj pružio je posjet Hrvatskoj kući "Materina priča", gdje su sudionici dočekani uz glazbu i pje-

Razgledavanje dvorca Trakošćana

Bilo je veselja i zabave u Hrvatskoj kući "Materina priča"

smu. Uz folklorne nastupe upoznali su raznolikost hrvatske tradicijske baštine te sudjelovali u izvođenju tradicionalnih plesova i igara. Takav interaktivan pristup omogućio im je neposredan doživljaj hrvatske nematerijalne kulturne baštine, odnosno uvid u stare običaje.

Polaznici su posjetili i Multimedijalno-edukativni centar "Doživi Europu", u kojemu su uz interaktivne sadržaje i izložbe stekli nova znanja o Europskoj uniji i položaju Hrvatske u europskoj zajednici.

S posebnim zanimanjem studenti su pratili predavanje dugogodišnjeg

Predah od intenzivnog učenja u Matisu

U centru "Doživi Europu" studenti su se upoznali s EU-om na interaktivan način

predavača u Sveučilišnoj školi prof. dr. sc. Bože Skoke koji im je približio brojna jedinstvena kulturno-povijesna obilježja identiteta hrvatskoga naroda i njegove domovine, a nakon predavanja rado potpisivao knjigu "Hrvatska u 30 priča",

koju je napisao u koautorstvu sa Zvonimirovom Frkom-Petešićem.

Sastavni dio kulturnoga programa bili su i studijski izleti. Prvi je vodio u Hrvatsko zagorje, gdje su studenti razgledali dvorac Trakošćan i muzejski

postav koji prikazuje višestoljetnu povijest dvorca te plemićke obitelji Drašković, njegovih nekadašnjih vlasnika. Nakon obilaska uslijedio je zajednički ručak i druženje u Grešnoj gorici. Drugi studijski izlet, kojim je ujedno zaključen kulturni program Škole, bio je u Nacionalnome parku Plitvička jezera, najstarijem i jednom od najljepših hrvatskih nacionalnih parkova. Ondje su polaznici uživali u jedinstvenome krajoliku, jezerima i bogatoj vegetaciji koja čini jednu od najprepoznatljivijih prirodnih cjelina Hrvatske.

Kao predah od intenzivnoga učenja i aktivnosti programa kulture, održana je svečana večera u klubu Matis pri Hrvatskoj matici iseljenika gdje su se polaznici nakon jela družili, pjevali i plesali u ugodnoj i opuštenoj atmosferi. Studentima su preporučeni i drugi kulturni sadržaji u kojima su mogli sudjelovati samostalno ili u skupinama, među kojima se posebno izdvajala manifestacija "LADO na Mažurancu", na kojoj su imali priliku pratiti nastup Ansambla LADO te koncerte drugih glazbenih izvođača.

Sveučilišna škola završila je 17. srpnja 2026. polaganjem završnih ispita i svečanom podjelom diploma potvrđujući još jednom vrijednost programa koji svoje korijene vuče iz 1980. godine, kada je pod nazivom Ljetna škola hrvatskoga jezika i folklor pokrenut u suradnji Hrvatske matice iseljenika i Sveučilišta u Kansasu (SAD). Bio je to tada prvi ljetni program takve vrste u Hrvatskoj, a Sveučilišna škola i danas predstavlja jedinstveno mjesto učenja hrvatskoga jezika te upoznavanja bogatstva hrvatske kulturne baštine. ▣

ENG This year's University School of Croatian Language and Culture marked 35 years of successful cooperation between the Croatian Heritage Foundation and the University of Zagreb. The four-week program brought together 21 participants from ten countries and enabled them to intensively learn the Croatian language and learn about Croatian culture, history, tradition and natural heritage. In addition to 120 hours of classes, the program included lectures, workshops, visits to cultural and scientific institutions, as well as study trips to the Hrvatsko Zagorje region and Plitvice Lakes National Park. The School ended on July 17, 2026, with final exams and the ceremonial awarding of diplomas.

Prirodne ljepote Plitvičkih jezera

OD OBITELJSKIH PRIČA DO NOVIH PRIJATELJSTAVA

Polaznici ispred kipa bana Josipa Jelačića

Ovogodišnji polaznici Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture doista su činili posebnu i iznimno zanimljivu generaciju. Pristigli su iz različitih dijelova svijeta, a jednako su bili raznoliki i razlozi zbog kojih su se odlučili upisati u ovaj tradicionalni program. Većina polaznika je hrvatskoga podrijetla te su u školi prepoznali izvrsnu priliku za učenje hrvatskoga jezika, ali i upoznavanje hrvatske kulture, povijesti i tradicije. "Moj otac rođen je u Hrvatskoj, a sa 16 godina preselio se u Sjedinjene Američke Države. Ondje se zaljubio u moju majku i ostao živjeti. Ovo je moje prvo sudjelovanje u Sveučilišnoj školi hrvatskoga jezika i kulture, ali u Hrvatskoj sam bila mnogo puta. Dolazimo gotovo svake godine jer moji baka i djed žive ovdje", ispričala nam je Sonja Benko iz SAD-a, ko-

joj će bolje poznavanje hrvatskoga jezika posebno pomoći u razgovoru s bakom i djedom. Nije skrivala oduševljenje kulturnim dijelom programa, a osobit dojam ostavio je na nju posjet Trakošćanu.

"Dvorac je prekrasan. Obožavam povijest, a posebno me zanima hrvatska povijest. Trakošćan me oduševio, kao i portreti koji su ondje izloženi. Bilo mi je vrlo zanimljivo proširiti svoje znanje o hrvatskoj povijesti", rekla je Sonja.

Ovogodišnju školu pohađali su i brat i sestra Alegria i Nikola Bašić, koji žive u dalekom Ekvadoru.

"Ovo je prvi put da sudjelujemo u programu i oduševljeni smo. Teško nam je govoriti jer nam nedostaje vokabulara, ali gramatiku zasad dobro svladavam", rekli su Alegria i Nikola, oduševljeni Hrvatskom, Zagrebom i

programom tijekom kojega upoznaju hrvatsku kulturu.

Alegria je posjetila prvi put Hrvatsku prošle godine, kada je boravila u Dubrovniku i Splitu, dok je Nikoli ovo prvi dolazak.

"Naši su šukundjed i šukunbaka prije mnogo godina emigrirali u Čile s hrvatskih otoka Vira i Hvara. Naš otac govori nešto hrvatskoga pa nas je naučio nekoliko riječi. Prije spavanja uvijek nam je govorio: 'Laku noć'", ispričali su Alegria i Nikola, koji razmišljaju i o mogućnosti života u Hrvatskoj jer im se ovdje iznimno sviđa. O životu u Hrvatskoj, barem tijekom jednoga dijela godine, razmišlja i Gregory H. Wolf, profesor germanistike. Iako nema izravno hrvatsko podrijetlo, obiteljski korijeni njegove supruge sežu do Osijeka, zbog čega je silno želio naučiti hrvatski jezik. Hrvatski već donekle govori, a otkrio nam je kako mu je dolazak na Sveučilišnu školu hrvatskoga jezika i kulture već godinama velika želja koju je napokon ostvario. Ovogodišnju generaciju obogatila su i mlade sestre blizanke Nora i Alesia Martinelli iz Švicarske. Istaknule su kako žele bolje naučiti hrvatski jezik upravo zbog svoje obitelji i hrvatskog podrijetla.

"Djed i baka su nam iz Hrvatske. Mnogo toga razumijemo, ali slabije govorimo hrvatski pa želimo naučiti više. Zanimaju nas i hrvatska kultura i tradicija. Gotovo svake godine dolazimo u Hrvatsku kako bismo posjetile baku i djeda", rekle su djevojke. Poseban razlog za dolazak u školu imala je i Natascha Rojatz iz Austrije. Ova nastavnica klarineta odrasla je u obitelji gradišćanskih Hrvata te je oduvijek bila okružena hrvatskim jezikom i kulturom. Ove godine odlučila je napraviti korak dalje i zajedno s ostalim polaznicima završiti tradicionalni program Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture, koji zajednički provode Sveučilište u Zagrebu i Hrvatska matica iseljenika.

Otvorena međunarodna izložba “Moja Hrvatska – u ruhu tradicije”

Izložba koja uz dječju kreativnost i umjetnički izričaj slavi hrvatsku tradiciju, kulturnu baštinu i identitet te još jednom potvrđuje snažnu povezanost mladih naraštaja Hrvata izvan domovine s njihovim hrvatskim korijenima

Tekst i foto: HMI

Gotovo 400 likovnih radova mladih Hrvata iz cijeloga svijeta pristiglo je na međunarodni likovni natječaj Hrvatske matice iseljenika “Moja Hrvatska – u ruhu tradicije”, a 245 odabranih radova predstavljeno je 2. srpnja na otvorenju izložbe u prostorima Hrvatske matice iseljenika. Izložba uz dječju kreativnost i umjetnički izričaj slavi hrvatsku tradiciju, kulturnu baštinu i identitet te još jednom potvrđuje snažnu povezanost mladih naraštaja Hrvata izvan domovine s njihovim hrvatskim korijenima.

Riječ je o radovima učenika hrvatske nastave u inozemstvu i članova hrvatskih folklornih skupina iz Bosne i Hercegovine, Kanade, Mađarske, Njemačke, Australije, Austrije, Norveške, Švicarske, Italije, Rumunjske, Argentine i Srbije. Stručno povjerenstvo odabralo je 245 radova za izložbu, 22 rada pohvaljena su za svoju kreativnost i umjetnički izričaj, dok su najbolji autori nagrađeni u svojim dobnim kategorijama.

Na otvorenju izložbe prisutnima su se obratile Lucija Starčević, voditeljica Odjela za kulturu Hrvatske matice iseljenika, Sara Marđetko, viša savjetnica u Službi za kulturu, znanost, obrazovanje i nakladništvo, te Ivana Dvorneko-

vić, rukovoditeljica Službe za kulturu, znanost, obrazovanje i nakladništvo Hrvatske matice iseljenika, koja je izložbu i službeno otvorila.

Predstavljajući ovogodišnji natječaj, Lucija Starčević istaknula je kako je tema “Moja Hrvatska – u ruhu tradicije” potaknula djecu i mlade da istraže bogatstvo hrvatske tradicijske odjeće kao važnog dijela nacionalne kulturne baštine. Sudionici su u svojim radovima interpretirali raznolike elemente tradicijskog ruha – od oglavlja poput poculica, marama, šešira i pantleka, preko pregača i prsluka, do tradicijske obuće poput opanaka, čizmica i šlapica – otkrivajući raznolikost hrvatskih običaja i regionalnih posebnosti.

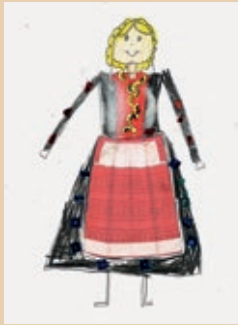

Mentorica Renata Šošić iz Hannovera, članovi folklorne skupine TIN Hrvatske katoličke misije Hannover u posjetu izložbi u kojoj su i sami sudjelovali

NAGRAĐENI RADOVI

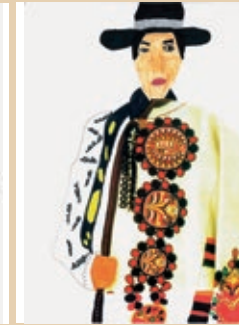
Loriana Abi Rached,
1. raz., Kanada

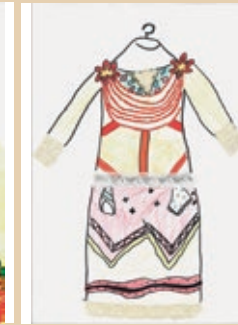
Iva Ćuk,
2. raz., Švicarska

Lena Madunić,
3. raz., Njemačka

Levente Lorincz,
4. raz., Mađarska

Jazmin Kovacs,
5. raz., Mađarska

Marija Gabrić, 6. raz.,
Bosna i Hercegovina

Mila Bosandli,
7. raz., Srbija

Lea Stanić,
8. raz., Njemačka

Lucija Kaplan,
predškolska skupina
(mlađa), Australija

Josip Šimunović,
predškolska skupina
(starija), Bosna i
Hercegovina

Julia Gandolfi,
Srednja škola, Italija

Govoreći o umjetničkom pristupu ovogodišnjem natječaju, Sara Marđetko objasnila je kako su radovi izrađivani u kombiniranoj likovnoj tehnici kolaža i crteža, pri čemu su sudionici spajali fotografiju i crtež, izrezivali motive, lijepili ih na podlogu te ih dodatno oblikovali flomasterima i drvenim bojicama. Takav pristup omogućio je djeci i mladima kreativno istraživanje tradicijske baštine, uz razvoj vlastitoga umjetničkog izričaja.

Ivana Dvorneković istaknula je na svečanom otvorenju važnost očuvanja hrvatskoga identiteta među djecom i mladima izvan domovine.

“Likovni natječaj ‘Moja Hrvatska – u ruhu tradicije’ pokazao je koliko su hrvatska tradicija i kulturna baština snažno prisutne među djecom i mladima koji odrastaju izvan domovine. Istraživanjem tradicijske odjeće i njezinom umjetničkom interpretacijom sudionici ne razvijaju samo svoju kreativnost, već upoznaju bogatstvo hrvatske kulturne baštine te jačaju osjećaj pripadnosti hrvatskome identitetu. Likovni natječaj i

izložba osmišljeni su s ciljem poticanja djece i mladih koji pohađaju hrvatsku nastavu u inozemstvu te članova hrvatskih folklornih skupina na istraživanje i umjetničko interpretiranje hrvatske tradicijske baštine. Izložba “Moja Hrvatska – u ruhu tradicije” ostaje otvorena za posjetitelje do početka rujna u prostorima Hrvatske matice iseljenika.

OVOGODIŠNJI DOBITNICI NAGRAĐA:

- 1. razred – Loriana Abi Rached (Kanada), mentorica Antea Živanović
- 2. razred – Iva Ćuk (Švicarska), mentorica Sanja Ostović
- 3. razred – Lena Madunić (Offenbach, Njemačka), mentorice Anna Babić, Josipa Mrkonjić i Jelena Ivanković
- 4. razred – Levente Lorincz (Szombathely, Mađarska), mentorica Tea Stjepić
- 5. razred – Jazmin Kovacs (Mađarska), mentorica Andrea Volgy-Egrešits

- 6. razred – Marija Gabrić (Novi Travnik, Bosna i Hercegovina), mentorica Brana Đurović Puljić
- 7. razred – Mila Bosandli (Subotica, Srbija), mentor Nemanja Sarić
- 8. razred – Lea Stanić (Berlin, Njemačka), mentorica Andrea Jakopiček
- Predškolska skupina (mlađa) – Lucija Kaplan (Australija), mentorica Barbara Kaplan
- Predškolska skupina (starija) – Josip Šimunović (Mostar, Bosna i Hercegovina), mentorica Zorica Galić
- Srednja škola – Julia Gandolfi (Rim, Italija), mentorica Antea Tokić. ▣

ENG Almost 400 artworks by young Croats from all over the world arrived at the international art competition of the Croatian Heritage Foundation, Moja Hrvatska – u ruhu tradicije, and 245 selected works were presented on July 2 at the exhibition opening at the Croatian Heritage Foundation. Through children's creativity and artistic expression, the exhibition celebrates Croatian tradition, cultural heritage and identity, and once again confirms the strong connection of young generations of Croats abroad with their Croatian roots.

Četiri dana učenja, prijateljstva i upoznavanja baštine

Djeca hrvatskog podrijetla iz Slovenije, uz izlete, radionice i zajedničke aktivnosti u Pazinu, Puli, Vrsaru, Raklju, Roču i Humu, učila su hrvatski jezik, upoznavala istarsku kulturnu i prirodnu baštinu te jačala osjećaj pripadnosti hrvatskoj zajednici

Sudionici kampa u obilasku Pazina

Sudionici kampa boravili su u Pazinskom kolegiju – Klasičnoj gimnaziji, koji je pružio izvrsne uvjete za edukaciju, druženje i zajednički život tijekom sadržajno ispunjenog trajanja programa.

Prvog dana sudionici su upoznavali Istru i njezinu zapadnu obalu. Nakon dolaska i smještaja u Pazin, uputili su se u gradić Vrsar gdje su najprije uživali u morskim radostima i druženju, a zatim posjetili Multimedijски interpretacijski centar More More u kojem su saznali mnoštvo zanimljivih priča o moru i načinima na koje more oblikuje ljudski život. Interaktivni sadržaji približili su im bogatstvo Jadranskog mora, njegov biljni i životinjski svijet te važnost očuvanja morskog okoliša.

Tekst i foto: **BARBARA BURŠIĆ**

Kamp hrvatskog jezika 2026., četverodnevni program namijenjen djeci hrvatskog podrijetla iz Slovenije, još jednom je potvrdio koliko su ovakvi susreti važni za očuvanje hrvatskog jezika, kulture i nacionalnog identiteta među mladim Hrvatima koji žive izvan domovine. Projekt su zajednički organizirali Savez hrvatskih društava u Sloveniji i Hrvatska matica iseljenika – Podružnica Pula, uz financijsku potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a cjelokupni program osmislila je i vodila Barbara Buršić, voditeljica pulske podružnice Hrvatske matice iseljenika.

U Roču - pokraj Malih gradskih vrata s pogledom na Aleju glagoljaša

Zajedničko navijanje za hrvatsku nogometnu reprezentaciju

Polaznici su se okušali u fresko slikarstvu

Sljedećeg dana obišli su Pazin te posjetili jedan od najočuvanijih kaštela u Istri u kojemu se nalaze Etnografski muzej Istre i Muzej grada Pazina, koje su i obišli uz stručno vodstvo. Mladi su upoznali tradicijsku baštinu Istre, narodne nošnje, stare zanate i običaje. U Pazinu su degustirali i pazinski cuke-rančić te popularnu istarsku Pašaretu, što im je omogućila Turistička zajednica središnje Istre. U popodnevним satima program je nastavljen u Raklju gdje su posjetili rodnu kuću književnika i ekonomista Mate Balote – Mije Mirkovića te saznali sve o tradiciji rakljanskog kraja nakon čega su se okupali u prekrasnoj uvali Luka o kojoj je pisao i Balota u svojim pjesmama.

Posebno sadržajan bio je treći dan, rezerviran za obilazak Nacionalnog parka Brijuni i najvećega istarskoga grada – Pule. Sudionici su upoznali prirodne ljepote otočja, bogatu floru i faunu te njegovu kulturno-povijesnu baštinu. U Puli su razgledali pulske znamenitosti - pulski Kaštel i podzemne tunele Zero-strasse, što im je omogućio Povijesni i

Projekt su zajednički organizirali Savez hrvatskih društava u Sloveniji i Hrvatska matica iseljenika – Podružnica Pula, uz financijsku potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH

pomorski muzej Istre, te povijesnu gradsku jezgru i velebnu Arenu.

Večer je protekla u posebnom ozračju zajedništva. Sudionici su zajedno pratili utakmicu hrvatske nogometne reprezentacije odjeveni u navijačke dresove s hrvatskim crveno-bijelim kockicama koje je osigurao Savez hrvatskih društava u Sloveniji. Glasno navijanje, zajedničko slavlje i pobjeda hrvatskih nogometaša dodatno su učvrstili osjećaj pripadnosti i zajedništva među mladima.

Posljednji dan kampa sudionici su proveli na sjeveru Istre u obilasku. U sklopu programa *Štorija od Roča i Što-*

rija od Huma upoznali su povijesne gradice Roč i Hum koji čuvaju bogatu glagoljašku tradiciju, povijest glagoljice, a na radionici su i sami imali priliku pisati tim starim hrvatskim pismom. Nakon zajedničkog ručka u Humu uslijedio je povratak prema Sloveniji, ispunjen dojmovima, novim prijateljstvima i uspo-menama koje će dugo pamtili.

Kamp hrvatskog jezika i ove je godine pokazao kako učenje jezika može biti puno više od nastave – ono postaje iskustvo koje povezuje mlade s njihovim korijenima, kulturnom baštinom i zajednicom kojoj pripadaju. Uz susrete, radionice, izlete i zajedničke aktivnosti sudionici su razvijali nova prijateljstva, usavršavali hrvatski jezik te upoznavali bogatstvo hrvatske povijesti i kulture, tradicije i prirodnih ljepota.

Savez hrvatskih društava u Sloveniji zahvaljuje svim sudionicima, roditeljima, partnerima, domaćinima i suradnicima koji su svojim trudom omogućili uspješnu provedbu ovogodišnjeg kampa, uz želju da se novo druženje nastavi i sljedeće godine. ▀

Na radionici glagoljice

ENG The 2026 Croatian Language Camp was held in Pazin and at several locations throughout Istria, gathering children of Croatian descent from Slovenia. The program was organized by the Association of Croatian Societies in Slovenia and the Croatian Heritage Foundation – Pula Branch, with the support of the Central State Office for Croats Abroad. Over four days, participants familiarized themselves with Istria, visited Vr-sar, Pazin, Rakalj, Brijuni, Pula, Roč and Hum, and participated in educational workshops and tours of cultural and natural sights. Special emphasis was placed on the Croatian language, Glagolitic heritage, tradition, unity and forging new friendships. The camp has shown that language learning can be a strong experience for connecting young people with Croatian roots, identity and culture.

Grad, miri i nebeski nemiri u zagrljaju mira Vječnoga grada

U rimskoj Galeriji Il Collezionista, u organizaciji dubrovačke podružnice Hrvatske matice iseljenika, otvorena je izložba Pavuše Babarovića i Irje Jerković

Maja Mozara i Irja Jerković

Tekst: **MAJA MOZARA** | Foto: **ZRINKA BAČIĆ**

Umagično rimsko predvečerje, uza zvonjavu svetih zvona i šum vječne vode Fontane di Trevi u blizini, otvorena je u Galeriji Il Collezionista 19. lipnja izložba *Grad, miri i nebeski nemiri*, dubrovačkih autora Pavuše Babarovića i Irje Jerković. Ta fotografsko-lirska priča o Gradu, koju je u prosincu 2025., u atriju palače Sponza, Društvo prijatelja dubrovačke starine darovalo Dubrovčanima, sad je ispričana i Rimljanima i bila je to jedna posebna i drukčija promocija Dubrovnika, a sve u organizaciji Hrvatske matice iseljenika - podružnice Dubrovnik. Izložba je okupila predstavnike

hrvatskih diplomatskih institucija, kulturnog života te brojne uzvanike i prijatelje hrvatske zajednice u Rimu, kao i mnoge građane Rima. U ime organizatora pozdravila je voditeljica dubrovačke podružnice Hrvatske matice iseljenika Maja Mozara, istaknuvši kako kultura predstavlja jedan od najčvršćih mostova između domovinske i iseljene Hrvatske, čuvajući zajednički identitet, baštinu, vjeru i osjećaj pripadnosti.

Izložbu je otvorila Nina Karković, savjetnica za kulturu pri Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Rimu i izaslanica veleposlanika Jasena Mesića, a nazočili su i Marina Šutalo, ministrica savjetnica pri Veleposlanstvu Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici, rektor crkve sv. Jeronima don Marko Đurin te predsjednica Hrvatsko-talijanske udruge u Rimu Svjetlana Lipanović, koja svojim dugogodišnjim djelovanjem uspješno razvija kulturnu suradnju između Hrvatske i Italije, posebno Rima i Dubrovnika. Izložba *Grad, miri i nebeski nemiri* donosi umjetničke fotografije Pavuše Babarovića i poetske tekstove Irje Jerković. Autorica Irja Jerković u svom je obraćanju objasnila kako je došlo do ideje i realizacije izložbe. Naglasila je da su na fotografijama fragmenti naših zidina, tvrđava, palača i ostalih znamenitosti našega grada, koje prepoznaju samo ljudi koji jako dobro poznaju Dubrovnik. Zato je ovo vrlo posebna promocija Dubrovnika, u kojoj je sljubljena slika i riječ, u kojoj uz dvije umjetnosti dvoje dubrovačkih autora pričaju posebnu priču o svom gradu.

Hrvatska matica iseljenika - podružnica Dubrovnik zahvalna je partnerima i pokroviteljima koji su omogućili realizaciju projekta: Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Talijanskoj Republici, Veleposlanstvu Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici, Hrvatsko-talijanskoj udruzi u Rimu, Gradu Dubrovniku, Dubrovačko-neretvanskoj županiji, Turističkoj zajednici Grada Dubrovnika i Društvu prijatelja dubrovačke starine. ▣

ENG Organized by the Croatian Heritage Foundation - Dubrovnik Branch, an exhibition by Pavuša Babarović and Irja Jerković titled *Grad, miri i nebeski nemiri* was opened in the Il Collezionista Gallery in Rome. The exhibition was opened by Nina Karković, cultural advisor at the Embassy of the Republic of Croatia in Rome and envoy of Ambassador Jasen Mesić, and also attended by Marina Šutalo, Minister Counselor at the Embassy of the Republic of Croatia to the Holy See, rector of the church of St. Jerome don Marko Đurin and President of the Croatian-Italian Association Rome Svjetlana Lipanović.

Dubrovčani u zajedništvu s Hrvatima u Rimu

Hrvatska crkva sv. Jeronima u Rimu bila je 21. lipnja ispunjena molitvom, pjesmom i zajedništvom tijekom misnog slavlja koje je okupilo Dubrovčane i hrvatske hodočasnike te hrvatsku zajednicu iz Rima

Maja Mozara, Marin Ninčević i s. Vianeja Kustura

Tekst i foto: **MAJA MOZARA**

Nakon mise održan je i koncert duhovne i domoljubne glazbe na kojem je nastupio kantautor Josip Čenić, podrijetlom iz dubrovačkog kraja, koji živi i radi u Beču. Svečano misno slavlje predvodio je dubrovački svećenik don Ivo Markić, član Zavoda sv. Jeronima u Rimu, u koncelebraciji s don Domagojem Babićem, don Marijem Karadakićem i vicerektorom Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu don Markom Škrabom.

Liturgijsko slavlje uveličale su časne sestre Hrvatice iz Rima, hodočasnici iz Solina te ataše Marin Ninčević iz Veleposlanstva Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici. Na završetku misnog slavlja okupljene je pozdravio i zahvalio svima na dolasku rektor Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima don Marko Đurin, koji je vjernicima uputio i završni blagoslov.

Tijekom boravka sudionici programa koji je organizirala Hrvatska matica iseljenika - podružnica Dubrovnik u Rimu posjetili su i Veleposlanstvo Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici, gdje su srdačno dočekani u iznimno toplom i prijateljskom ozračju. Okupljene je pozdravio ataše Marin Ninčević, a vedro raspoloženje ubrzo je obogatila zajednička pjesma.

Susretu je nazočila i s. Vianeja Kustura, vrhovna savjetnica Družbe kćeri Milosrđa TSR sv. Franje. Zahvaljujući Veleposlanstvu Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici, sudjelovali su i na općoj audijenciji pape Lava XIV. na Trgu sv. Petra. Radost susreta sa Svetim Ocem, uz Dubrovčane, podijelili su i hodočasnici koji su iz Solina do Vatikana preko Krašića hodočastili uz nakanu da blaženi Alojzije Stepinac bude proglašen svetim.

Cjelokupno ostvarenje programa dubrovačke podružnice Hrvatske matice iseljenika u Rimu ostavilo je snažan dojam na sve sudionike, potvrđujući kako susreti s hrvatskim institucijama, crkvenim ustanovama te hrvatskom zajednicom predstavljaju dragocjeno iskustvo koje učvršćuje vjeru, zajedništvo i snažniju povezanost iseljene i domovinske Hrvatske. ▣

Josip Čenić nastupio je u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu

ENG The Croatian Church of St. Jerome in Rome, on June 21, was filled with prayer, song and unity during the mass celebration that brought together Dubrovnik and Croatian pilgrims with the Croatian community in Rome. After the mass, a concert of spiritual and patriotic music was held, featuring singer-songwriter Josip Čenić, originally from the Dubrovnik region, who lives and works in Vienna. During their stay in Rome, participants in the program organized by the Croatian Heritage Foundation - Dubrovnik Branch also visited the Embassy of the Republic of Croatia to the Holy See, where they were warmly welcomed in a very warm and friendly atmosphere.

Dani Hrvata iz Mađarske u Splitsko-dalmatinskoj županiji

U Splitu, Kaštelima i Marini od 23. do 28. lipnja održana je manifestacija posvećena predstavljanju baštine, kulturnog identiteta i institucionalnog djelovanja Hrvata iz Mađarske, kao nastavak suradnje Splitsko-dalmatinske županije, Hrvatske državne samouprave i Hrvatske matice iseljenika

Hrvati iz Mađarske predstavili tradicijsku kulturu

Tekst: ANTE ČALET, HMI -
PODRUŽNICA SPLIT
Foto: CROATICA I IVANA TOPIĆ
(PORTAL GRADA KAŠTELA)

Ovim projektom ujedno su implementirane odrednice Sporazuma o suradnji između Splitsko-dalmatinske županije i Hrvatske državne samouprave (krovne organizacije mađarskih Hrvata), koji je potpisan 31. ožujka 2026. godine u Splitu, uz suglasnost i potporu

Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Split. Manifestacija je realizirana u suradnji Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Split, Saveza KUD-ova Splitsko-dalmatinske županije i Ogranka Matice hrvatske u Splitu, a uz partnerstvo i programsku potporu Folklornog ansambla "Jedinstvo" iz Splita, Kulturno-umjetničke udruge "Andrija Matijaš Pauk" iz Marine, Likovne udruge "Emanuel Vidović" i Župe sv. Josipa – Mertojak.

Višegodišnji projekt Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Split, s ciljem

predstavljanja hrvatske nacionalne manjine u dvanaest europskih zemalja, pa tako i u sklopu ovogodišnje manifestacije "Dani Hrvata iz Mađarske u Splitsko-dalmatinskoj županiji", osmišljen je da multikulturnom suradnjom, a ponajprije nacionalnom prepoznatljivošću, naši sunarodnjaci osjete "bilo" domovine u Dalmaciji - prostoru gdje "povijest nije šutjela". Mađarski Hrvati zaslužili su istinsko priznanje zbog činjenice što su očuvali pripadnost hrvatskom etnosu unatoč izazovima sociološke asimilacije, a program je pokrenut s namjerom boljeg upoznavanja, izgrađivanja mostova kulturnih suradnji "koji premošćuju" rijeku Dravu.

Manifestacija prepuna programske raznolikosti kao i lokacija gdje je realizirana: od splitske i kaštelske rive, Muzeja arheoloških spomenika, marinske Citadele i kule, crkve sv. Josipa na splitskome Mertojaku, dodatno je senzibilizirala goste, predstavljajući, ali i domaćine.

"Povijesna zbilja hrvatskoga čovjeka i dinamika njegovih migracija, kao i sposobnost da socijaliziranjem oplemeni prostor novog prebivališta, fascinira. Impresionira činjenica da identitet naroda obuhvaća različite aspekte života zajednice: ono što ga razlikuje od drugih, kao i ono što ga povezuje, međusobno se isprepliće i označava zajednicu s dubokim korijenima i bogatom baštinom. Taj identitet nemoguće je očuvati ako se prekida s prošlošću, ako se zatoma izvorište naroda, ako se zabore kako očuvati tradicijske vrijedno-

Na primanju kod splitsko-dalmatinskog župana Blaženka Bobana

Programska prezentacija identitetske baštine Hrvata Mađarske, u Matici hrvatskoj Split

sti prema kojima živi i prema kojima je prepoznatljiv. Identitet naroda i njegove specifičnosti u kontekstu očuvanja žive i povijesne baštine jamstvo su očuvanja prepoznatljivosti zajednice kojoj pripada kako u nacionalnome smislu, tako i u kontekstu europskoga civilizacijskog narativa", istaknuo je Ante Čaleta, voditelj splitske podružnice Hrvatske matice iseljenika.

Multidisciplinarnost programskih sadržaja jedinstveno su predstavili predstavnici hrvatskih institucija i asocijacija u Mađarskoj; uz krovni subjekt, Hrvatsku državnu samoupravu na čelu s pred-

sjednikom Silvestrom Balićem, bio je prisutan predstavnik hrvatske nacionalne manjine u Mađarskom parlamentu, zastupnik i glasnogovornik Ivan Gugan, ravnateljica neprofitnog poduzeća za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost "Croatica" Timea Šakan-Škrin iz Budimpešte, umjetnički voditelj Kulturno-umjetničkog društva "Tanac" Robert Takač iz Pečuha te Tamburaški orkestar "Planine" iz Mohača.

Interpretacija kulturno-identitetskih prezentacija svoju svrhovitost upotpunila je međusobnom sinergijom s domaćinima u manifestaciji "Šotobracu"

splitskoga FA "Jedinstvo" kada su gosti iz Pečuha i Mohača dio svojih koreografskih izvedbi prikazali splitskoj publici ispred HNK u Splitu i splitske katedrale sv. Dujma.

Općinom Marina, na blagdan sv. Ivana, odjekivali su zvuci hrvatskih narodnih plesova iz svih dijelova Mađarske, dok je domaće boje "branila" KUU "Andrija Matijaš-Pauk" iz Marine. O literarnom izričaju mađarskih Hrvata uz predstavljanje živopisne identitetske baštine Hrvata Mađarske, domaćini su mogli saznati na predavanju ravnateljice "Croaticae" te uz povijesni prikaz etnoloških specifičnosti koje je iznio predsjednik Hrvatske državne samouprave.

I sljedećeg dana održano je predavanje u prostorijama Ogranka Matice hrvatske u Splitu, kada je u interaktivnoj panel-raspravi došlo do konstruktivnih opažanja publike i sunarodnjaka iz Mađarske, a u sklopu te prezentacije svoju detaljnu ulogu opisao je i glasnogovornik u Mađarskome parlamentu, zastupnik Ivan Gugan. Ranije istoga dana, s ciljem predstavljanja povijesnih vrela Dalmacije, gosti su posjetili Arheološki muzej u Splitu, gdje ih je s izložbom "Delmati – Između mita i stvarnosti" i fundusom Muzeja upoznao ravnatelj Ante Jurčević.

Ovogodišnja županijska smotra folkloru u Kaštel Novome u organizaciji Saveza KUD-ova Splitsko-dalmatinske županije, u sklopu manifestacije TZ Kaštela "Nostalgija", upotpunila je identitetsku baštinu koreografijom crkvenog

Nastup KUD-a "Tanac" iz Pečuha i Tamburaškog orkestra "Planine"

S don Vjenceslavom Kujundžićem, župnikom župe sv. Josipa na Mertojaku

Razmjena darova - slike splitske "Pjace" i sv. Ivana Pavla II., autorice Julije Stapić

proštenja iz okolice Pečuha – "Kermes" koju su izveli KUD "Tanac" iz Pečuha i Tamburaški orkestar "Planine".

Nada Maršić, direktorica TZ Kašte-la, Marica Tadin, predsjednica Saveza KUD-ova SDŽ i Meri Maretić, zamjenica pročelnika Odjela za kulturu, sport i tehničku kulturu, u prigodnim obraćanjima istaknuli su uz sve izvođače i Hrvate iz Mađarske.

Župljani župe sv. Josipa na splitskome Mertojaku zajedno sa župnikom don Vjenceslavom Kujundžićem, nakon Hrvata iz Vojvodine i Rumunjske, nedjeljnu euharistiju slavili su s braćom i sestrama iz Mađarske. Susretište rasutoga hrvatskog bića i njegova bogatstva u različitost i posebnostima kulturnih identiteta oslikalo se u zajedničkoj molitvi i nedjeljnome čitanju u narodnim nošnjama Hrvata iz Pečuha.

U razmjeni prigodnih darova posebnu pažnju ostavile su slike splitske "Pjace" i sv. Ivana Pavla II., autorice Julije Stapić, koja je zajedno s članovima Likovne udruge "Emanuel Vidović" uručila svoje slike.

Uz Antu Čaletu, voditelja Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Split, i istaknute programske partnere koje je okupila tajnica Saveza KUD-ova SDŽ Marijana Botić Rogošić te predsjednika FA "Jedinstvo" Emina Sarajlića, predstav-nike mađarskih Hrvata primili su splitsko-dalmatinski župan Blaženko Boban zajedno sa zamjenikom Antom Šošićem i pročelnikom Upravnog odjela za kulturu, sport i tehničku kulturu Željkom Primorcem, kao i zamjenikom gradonačelnika Grada Splita Ivom Bilićem. Svi sugovornici istaknuli su "domaćinsku" atmosferu s obzirom na intenzitet

prošlogodišnjih i ovogodišnjih susreta, s konstruktivnim programima jačanja institucionalnih i projektnih suradnji.

Toplu dobrodošlicu gostima iz Mađarske priredio je i načelnik Općine Marina Ante Mamut sa suradnicima i direktoricom TZ Marina Ivom Dvornik te predsjednicom KUU "Andrija Matijaš Pauk" Dijanom Oštrić Rinčić i Darijem Kosorom.

"Povratak korijenima uvijek nosi posebnu snagu. Možemo izgubiti jezik, možemo živjeti daleko od mjesta iz kojeg potječemo, ali potreba da se vratimo svojim korijenima ostaje duboko u nama. Ona nas podsjeća na to tko smo, odakle dolazimo i što nas oblikuje", istaknuli su iz pečuskoga KUD-a "Tanac".

"Panoramski pogled s vrhova šumovitoga Tubesa (Mecsek) – brdovitoga lanca u južnoj Mađarskoj, uz jedinstvo hrvatskoga nacionalnog etnosa, dosegnoo je ovoga lipnja sve do udoline gdje se Jadro, Kozjak i Marjan sjedinjuju s plavim Jadranom, do kolijevke rođenja hrvatskoga identiteta", simbolično je rečeno o Danima Hrvata iz Mađarske u Splitsko-dalmatinskoj županiji. ▀

Nastup FA "Jedinstvo"

ENG *The Days of Croats in Hungary in the Split-Dalmatia County were held in Split, Kaštela and Marina from June 23 to 28, an event dedicated to the presentation of the heritage, cultural identity and institutional activity of the Croatian minority in Hungary. The program brought together representatives of the Croatian Self-Governing Body, Croatica, "Tanac" Ensemble from Pécs and the "Planine" tambura orchestra from Mohács, with the participation of domestic cultural organizations and institutions. Through performances, lectures, meetings, mass and the exchange of gifts, the importance of preserving Croatian identity and strengthening cultural and institutional ties between Dalmatia and Croats "on the other side of the Drava" was confirmed.*

Labirinti nogometnog i svakog zadovoljstva

Piše: **FRA ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ**
s_coric@bluewin.ch

Kad smo već na toj pre-kooceanskoj strani i na tamošnjim događajima i zadovoljstvima, dobro je zaviriti i u najnovije ocjene "US News & World Report", koji zemlje ocjenjuje kao najzadovoljnije prema kriterijima koji izravno utječu na svakodnevni život. U 100 zemalja ocjenjivali su političku stabilnost, sigurnost, kvalitetu zdravstvene skrbi, infrastrukturu, gospodarske pokazatelje i opću kvalitetu života. Rezultati pokazuju da europske zemlje i dalje snažno dominiraju među državama koje nude najbolju kombinaciju snažnoga gospodarstva, političke stabilnosti, sigurnosti i visoke kvalitete života. Na vrhu ljestvice ponovno se našla Švicarska, Danska, Švedska, Njemačka i Nizozemska.

Na drugoj strani, kad se stručno procuava zadovoljstvo, onda se odmah vidi da je to kompleksan fenomen koji obuhvaća fiziološke, emocionalne i kognitivne procese koji se svi trebaju zdravo i u ravnoteži odvijati. Jer osobno zadovoljstvo mnogo je više od trenutnog užitka i euforije te ono dugoročno izravno pridonosi zdravlju i energiji za postizanje blagostanja, općenito kvaliteti življenja. Više dugogodišnjih istraživanja, poput onih s *Harvard University* u Cambridgeu na području Bostona u državi Massachusetts i s *Columbia University* na Manhattanu u New Yorku, proučavaju ono čovjekovo osobno, unutarnje zadovoljstvo. Te studije pokazuju da dugoročno zadovoljstvo ne ovisi o materijalnim stvarima ili društvenom statusu,

već ponajprije o kvaliteti naših međuljudskih odnosa, međusobnom poštovanju, iskrenoj bliskosti i pripadnosti. Zdravi odnosi nastaju kada dvoje ljudi već ima određenu količinu unutarnje topline i mira i onda ih dijele brinući se jedno za drugo, a pri tome ne opterećuju i rijetko iscrpljuju jedno drugo. Pri tome je važno reći da istraživanja također pokazuju da ljudi obično očekuju i misle da će ih netko drugi usrećiti, bračni partner, djeca, roditelji, prijatelji, poslovni partneri. A u stvarnosti, koliko nam god drugi pomažu da budemo zadovoljni, oni ne mogu nositi svu tu odgovornost usrećivanja. Nadalje, sreća u odnosima nije stalno slaganje. To je spremnost da znamo saslušati i prihvatiti potrebe drugoga, da učimo jedno od drugog, da se stalno usavršavamo, znamo i oprostiti, jer nitko nema moć uvijek savršeno voljeti. Na taj način se najbolje raste i razvija svoje sposobnosti i potiče razvoj drugoga. Biološki i psihološki gledano, zadovoljstvo se oslanja i na tijelo koje funkcionira kao i na stabilne emocije. Ako smo iscrpljeni, preopterećeni ili pod kroničnim stresom, logično je da naš živčani sustav dolazi u krizu. Danas se s pravom na svim stranama sve više ponavlja da uz kvalitetne ljudske odnose, redovito kretanje, kvalitetan san, i zdrava prehrana značajno oblikuje ljudsko raspoloženje i povećavaju učinkovitost u djelovanju.

Uz sve to, "savršen život" postaje čovjekova moderna religija, ona koja ističe vanjski sjaj i trenutak, a skriva cjelovitu priču i istinu. U tome ni perfekcionizam ne pomaže. Naprotiv, sve više istraživanja pokazuju da on može donijeti anksioznost, depresiju i smanjeno za-

dovoljstvo životom. Čovjekov život po svom iskonu nikada nije bio zamišljen da bude savršen. Ni biološki ni evolucijski ni psihološki čovjek nije programiran za stalno zadovoljstvo. Naš mozak je stvoren da prepozna opasnost, analizira pogreške, sumnje, frustracije i traži rješenja. 'Mit o savršenom životu' davno je na opće dobro pokazao Isus iz Nazareta. Do kraja je isticao činjenicu da u ljudski život neizbježno spadaju sreće i nesreće, vrline te mane i ljudske ograničenosti. On je zasigurno najbolji model zdravog odnosa upravo prema tako krhkom i slabom čovjeku, ponajprije prema onome u jadu i nevolji. On koji je najbolje znao što je sve u čovjeku, u svojoj pažnji i brizi nije okrenuo leđa ni onima s najgorim ljudskim manama koje čovjek može imati. Pri tome nije toliko poučavao kako se osloboditi životnih teškoća i križeva, koliko kako se na najbolji način nositi s njima. Danas je suvremena psihologija također na tom tragu. Sve temeljitije stavlja u središte svojih proučavanja "Coping-strategije", to jest uspješno i sa što manje štete suočavanje sa stresom, krizama, opterećenjima i nesrećama. Stoga, koliko god s pravom uživali u tome, neusporedivo je više od trenutne euforije na nogometnim tribinama, kad steknemo stav da nam je živjeti "sada i danas", bez otuđivanja u budućnosti s "još samo da..." i bez opterećenja iz prošlosti, da mijenjamo što možemo na bolje i pri tom se hrabro nosimo s onim što ne možemo promijeniti. ▀

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Mjesto koje povezuje baštinu, istraživanje i zajednicu

Znanstvenim istraživanjima, prikupljanjem građe i brojnim stručnim aktivnostima ovaj muzej sustavno dokumentira i čuva kulturu hrvatske nacionalne manjine u Slovačkoj

Izložba "Povijest i kultura Hrvata u Devinskom Novom Seli"

Tekst: **ANDREJ SOLAR**

Foto: **USTUPLJENE FOTOGRAFIJE**

Priča o Slovačkome nacionalnome muzeju – Muzeju kulture Hrvata u Slovačkoj započela je 1996. godine u prostorijama Slovačkoga nacionalnog muzeja – Povijesnoga muzeja. Predstavnici hrvatske manjine, u nastojanju da ožive svijest o kulturi nacionalne manjine, došli su na ideju o osnivanju muzeja. Budući da nisu bili u mogućnosti osigurati profesionalno upravljanje ovakvom znanstvenoistraživačkom ustanovom, u sklopu SNM – Povijesnoga muzeja osnovan je Odjel za dokumentaciju hrvatske kulture u Slovačkoj. Odjel je vodio deset godina prof. Ján Botík, koji je objavljivao stručne publikacije o Hrvatima i stvarao veliku zbirku. Godine 2004. dobivena su sredstva za izgradnju zgrade budućeg muzeja u Devínskoj Novoj Vesi. Zahvaljujući financijskoj potpori mini-

starstava kulture Republike Hrvatske i Slovačke Republike, zgrada je izgrađena s ciljem da bude središte kulturnog života hrvatske nacionalne manjine u Slovačkoj i istodobno sjedište Hrvatskoga kulturnog saveza u Slovačkoj. U prosincu 2005. godine otvorena je stalna izložba "Povijest i kultura Hrvata u Slovačkoj" u prisutnosti premijera obiju zemalja. SNM – Muzej hrvatske kulture u Slovačkoj kao samostalna muzejska institucija osnovan je u lipnju 2006. godine i jedan je od najmlađih muzeja u Slovačkoj. Uloga i misija SNM – Muzeja hrvatske kulture u Slovačkoj je mapiranje kulture hrvatske nacionalne manjine u Slovačkoj uz provođenje znanstveno-istraživačkih, metodoloških i ostalih aktivnosti.

BLAGO FONDA ZBIRKE

Do 1996. godine SNM – MKCHS prikupio je niz vrijednih predmeta iz područja kulture odijevanja, dokumenata

i kućnog pribora. Zbirka je usmjerena na etnografske predmete. Muzej upravlja velikom zbirkom narodne odjeće i njezinih sastavnica iz nekoliko općina s hrvatskim naseljima – uglavnom iz Chorvátskog Groba, Devínske Nove Vesi, Jarovca (Hrvatskog Jandrofa), Čunova i Šenkvice, a pojedinačni dijelovi potječu i iz Záhorske Bystrice, Lamača i Mokrog Hája.

Vrlo su vrijedne zbirke dokumenata, na primjer zbirka dokumenata koju je sačuvao Jure Treuer iz Jarovaca, koji je sakupio mnoge pjesme i običaje iz ove općine. Značaj djela leži u očuvanju lokalnoga dijalekta u pisanome obliku. Muzej je 2013. godine uspio steći dio ostavštine oca Ferdinanda Takáča, istaknutoga člana hrvatske zajednice u Slovačkoj i bivšega političkog zatvorenika i disidenta. Ostavština uglavnom uključuje obiteljske albume i osobne predmete. Među najvažnijim zbirkama je karta koja prikazuje područje Hrvatske

Stalna izložba Povijest u kultura Hrvata u Slovačkoj

i Slovenije s početka 17. stoljeća, kao i važna publikacija GABRIEL KOLINOVICS SENQUICZIENSIS – CHRONICON MILITARIS ORDINIS EQUITUM TEMPLARIORUM iz 1789. godine, koju je uredio Martin Juraj Kovačič Šenkvički. Knjiga obuhvaća život istaknutog povjesničara, ugarskog plemića hrvatskog podrijetla Gabriela Kolinovića.

Muzejska zbirka ne spada među velike zbirke u sklopu SNM-a, ali muzej se trudi proširiti je.

MUZEJSKE STALNE IZLOŽBE

Od početka jedina i glavna stalna izložba muzeja bila je izložba "Povijest i kultura Hrvata u Slovačkoj". Izložba je uglavnom etnografski orijentirana, a sastoji se od osam vitrina, od kojih svaka predstavlja jednu temu. Izložba obuhvaća stare grafike, uglavnom religioznu literaturu. Već u 19. stoljeću i početkom 20. stoljeća u Slovačkoj su se još uvijek koristili gradističko-hrvatski molitvenici i himnari, u kojima se pod pritiskom mađarizacije koristio mađarski složeni pravopis. Takvi molitvenici koristili su se u nekim hrvatskim selima sve do 20. stoljeća. Uz religiozne tekstove, zastupljena je i narodna književnost. Najveća predstavljena komponenta je narodna odjeća i predmeti za svakodnevnu upotrebu.

Godine 2015. otvorena je nova stalna izložba "Povijest i kultura Hrvata u Devínskoj Novoj Vesi", koja je realizirana u suradnji s gradskom četvrti Bratislava - Devínska Nová Ves. Izložba se nalazi u starijoj zgradi u blizini glavne

Otvaranje izložbe "Značajni Hrvati u Slovačkoj"

zgrade muzeja i zamišljena je kao prezentacija povijesti i kulture sela - od najstarijeg naselja do hrvatske toponimije na području sela i hrvatskog dijalekta. U muzeju se čuva i odjeća koja prikazuje različite stilove odijevanja. Mnoge teme povezane su uz crkvu, koja je oblikovala život osobe od rođenja do smrti. Dio izložbe čini i prezentacija obrta, industrije i poljoprivrede u selu.

MUZEJSKE IZLOŽBE

Jedan od glavnih zadataka muzeja je predstavljanje zbirke putem izložbi. Među važnim aktivnostima muzeja je edukacija javnosti o problematici hrvatske dijaspe u Slovačkoj i srednjoj Europi. U tu svrhu osnovana je 2014. godine knjižnica koja sadrži publikacije iz područja beletristike, lingvistike, etnografije, povijesti, a ukupno se sastoji od više od 1500 knjiga. Muzej je u početku predstavljao prihvaćene izložbe. Prva vlastita izložba muzeja bila je izložba etnografa Antonína Václavíka (2011.), koja predstavlja život i djelo istaknutoga češkog etnologa koji je radio u Slovačkoj. Druga, najveća izložba bila je izložba "Tragovi Hrvata u Slovačkoj" (2016.). U suradnji s Hrvatskom kulturnom zajednicom u Slovačkoj nastale su sljedeće izložbe: Jarovce (2015.), Čunovo (2016.), Chorvátsky Grob (2017.) i Devínska Nová Ves (2018.). Uspjeh ovih izložbi rezultirao je izložbom "Osobnosti Hrvata u Slovačkoj" (2019.). Godine 2020. otvorena je izložba "Ferdinand Takáč – svećenik, pisac, politički zatvorenik", a posljednja tematska izložba otvorena je 2025., "Pjesmom i plesom sačuvano".

Važnost muzeja i njegov međunarodni ugled potvrđuju dugogodišnja i uspješna suradnja sa Slovačkim kulturnim centrom u Našicama, kao i članstvo u međunarodnim znanstveno-istraživačkim organizacijama (Hrvatsko-slovačka komisija za humanističke znanosti). Posljednjih godina muzej je uspostavio suradnju s nekoliko institucija, poput Saveza hrvatskih narodnosti u Češkoj ili Povijesnoga muzeja u Zagrebu. Međunarodnu važnost muzeja potvrđuju intenzivni posjeti važnih ličnosti i političara iz Hrvatske, poput bivše predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović i sadašnjega predsjednika Zorana Milanovića.

Kao institucija sjećanja i fonda, muzej prikuplja informacije ne samo o prošlosti hrvatske manjine u Slovačkoj, već bilježi i aktualne kulturne aktivnosti manjine. Stvara sveobuhvatan fond periodike - i slovačkih i gradišćanskih Hrvata. Tim koracima bilježi i dokumentira sve što bi se moglo izgubiti u današnjem digitalnom dobu, a buduće generacije time bi izgubile vrijedne informacije i prilike za učenje o ovoj manjini koja nestaje. ▣

ENG Slovak National Museum – The Museum of Croatian Culture in Slovakia was established in 2006 as a central institution for preserving the heritage of the Croatian minority. Its origins date back to 1996, when a department for the documentation of Croatian culture was established within the Historical Museum. The museum collects ethnographic material, folklore costumes, documents, books and personal legacies, among which the collections of Jura Treuer and Ferdinand Takáč stand out. Permanent and temporary exhibitions display the history, language, customs, religion, crafts and everyday life of Croats in Slovakia.

Blagdan hrvatske avangardne poezije

Zbirka *Pet puta pet. Ne po znate pjesme* potvrđuje Čenarovu ukorijenjenost u gradišćanskohrvatsku riječ i njegovo važno mjesto u suvremenoj hrvatskoj književnosti

Tekst: ĐURO VIDMAROVIĆ

S velikom radošću predstavljamo novu knjigu Jurice Čenara, *Pet puta pet. Ne po znate pjesme* u izdanju Hrvatskoga štamparskog društva, Eisenstadt/Željezo, 2025., jednog od najvećih pjesnika hrvatskog avangardizma. Čenar pripada gradišćanskohrvatskome ogranku hrvatskoga naroda, dok njegova poezija pripada cijelome hrvatskom narodu. Knjiga koju predstavljamo donosi autorove sabrane pjesme. O važnosti ovog djela govori i činjenica da je predgovor zbirci napisao akademik Nikola Benčić, najveći književni autoritet Hrvata u Gradišću. U svom predgovoru pod naslovom "Zreli snop životnoga književnoga djela" Benčić između ostaloga piše: "Ova zbirka pjesničke antologije ono ča su u našem nekadašnjem, danas već prošlom seljačkom društvu zvali 'visoko nakladjena' i čvrsto privezana kola, privezana žrtom da se ne rastrovašu i prehitu. Ar i u našem malom književnom i intelektualnom društvu imamo (po ljudskoj naravi) samoprovanih književnikov, pisateljev ki od jedne ili druge strani kanu vilami prehititi kladu ili kolci zaustaviti zadnje kolo da ne more dalje. Njim je lipše prehićeno, rastrovašeno, zničeno od skupnoga i vridnovanja vridnoga djela. Ili je danas u digitalnom društvu sve drugačije? Nerazumljivo? Si znamo slikovito, vizualno predstaviti takvu situ-

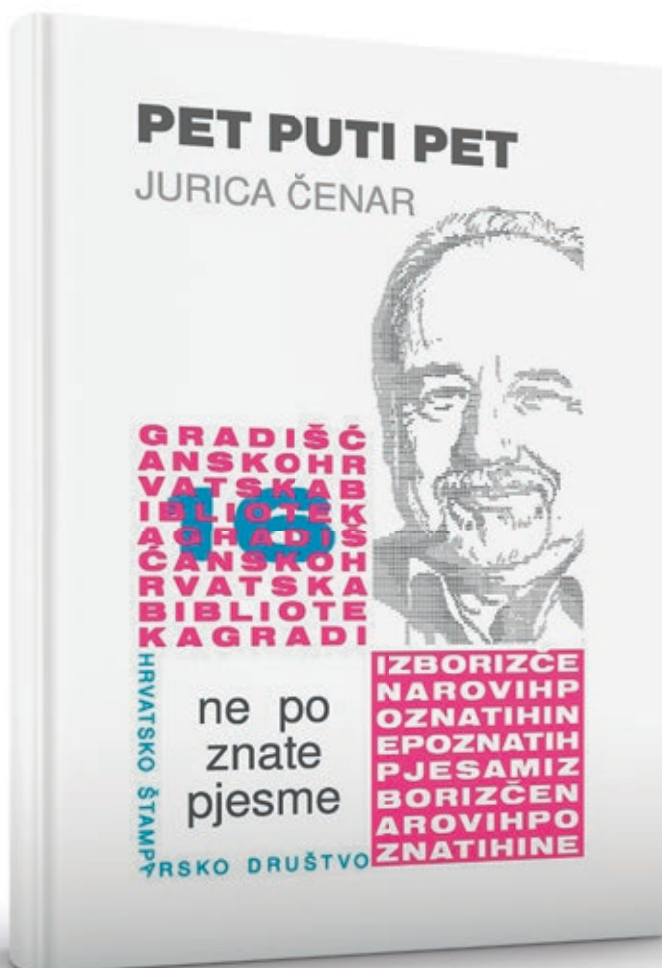
aciju? Ar vizualnu sposobnost tribamo pri čitanju ove knjige od Jurice Čenara." Namjerno sam citirao cijeli uvod kako bi naši čitatelji osjetili ljepotu gradišćanskohrvatskoga govora, odnosno ljepotu riječi koje su arhivirane u našem svakidašnjem, ali na žalost književnom jeziku.

U nastavku akademik Benčić govori o vizualnoj poeziji koju opisuju sljedećim lijepim domaćim riječima: "...5 x 5 takovih natuknic imamo, ke svaka za sebe zaokružuje, okolo i okolo zaokružuje jednu odredjenu konkretnu tematiku do diboke, tvrde košćice za razmišljanje do zdvojnosti naše sudbine, samorazmišljanja o sebi, o jeziku, o svojoj kulturi, o svojem narodu, o samome sebi, i pozivu u društvu i užoj intimnoj

sredini familije." Akademik Benčić dobro je opisao Čenarovu poetiku ali, neka mi je dopušteno, Jurica Čenar je pjesnik avangardist čija je poezija bila iznenađenje za njegove sunarodnjake u Gradišću, odgojene u duhu poezija Mate Meršića Miloradića, no bila je veliki prilog suvremenoj hrvatskoj poeziji u cjelini.

Akademik Bančić s pravom ističe Čenarovo razmišljanje o našoj riči "ča" i iznad svega diktat "misi kot početna zbirka pjesam iz 1973. I dalek i mučan je put do ove zadnje 'pet puta pet' 2025., zbirku koju moramo gledati za Juričinu životnu antologiju naše nove, moderne / postmoderne lirike. Ovo su pjesme kot kad bi stajali na ubrovi morja i hitali kamenčiće da odskaču na površini i načinaju kruge našeg duševnoga raspoloženja dokle ne prosidju na dno".

Akademik Benčić na moju veliku radost o ovoj knjizi starijih i novih Čenarovih pje-

Jurica Čenar i
Đuro Vidmarović
u Koprivnici 2011.

sama daje svoj maksimalan vrijednosni sud: "Važno za nas je da je pretežni dio novo, najnovije, nepublicirano pjesništvo, tipičnom dikcijom discipliniranom jezičnom i sadržajnom formulacijom kot svidok najnovijega, modernoga, suvremenoga izraza, daha vrimenta u gradišćanskohrvatskom jeziku, čim je ali i na čelu sveukupnoga hrvatskoga književnosadržajnoga izraza. Pitam se: je sve to pretirano? – predaleko od našega sadržajnoga i jezičnoga razumijevanja književnosti i kulturnoga fonda?"

U ovom trenutku prisiljen sam učiniti mali odmak od izrečene tvrdnje poznatog akademika. Naime, bez lažne skromnosti mislim kako sam u monografiji o Jurici Čenaru dokazao da poezija Jurice Čenara svojim avangardnim književnim izričajem pripada u hrvatsku avangardnu poeziju, i to u gornji dio njezine vrijednosne skale. To nimalo ne umanjuje Juričinu ukorijenjenost u domaću riječ i gradišćanskohrvatsku književnu povijest. Njegova poezija, ma koliko bila avangardna i često svedena na prajezik, izvire iz gradišćanskohrvatskoga jezika, kulturne baštine, etike i epike ovoga ogranka hrvatskoga naroda. Čak i kada piše zornu poeziju, ona se mora razumijevati u tom kontekstu. Stoga ne bez razloga Jurica Če-

nar kao prvu u ovoj svojoj zbirci stavlja pjesmu Hrvat napisanu u žanru zorne poezije. To znači da se može čitati kao paška čipka, kao barokni prozor, kao zidovi našega starog etničkog naselja, ali i kao melodija zvukova koji rominjaju i ponekad i udaraju o naša okna poput grudica leda. Osobno držim ovu pjesmu jednom od najljepših domoljubnih pjesama u našoj suvremenoj književnosti.

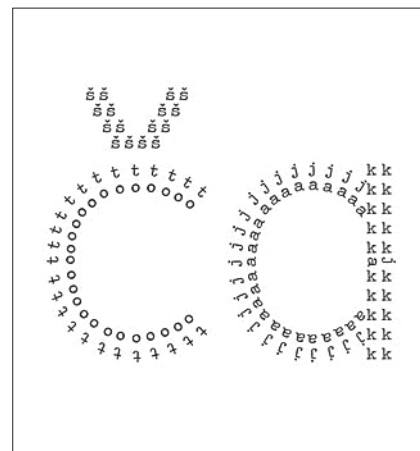
JURICA ČENAR: HRVATI

"Hrvati" su jedna od najboljih rodoljubnih pjesama u suvremenoj hrvatskoj književnosti, poglavito u žanru zorne poezije.

U novoobjavljenim pjesmama Čenar ostaje u svojoj staroj brazdi, u svome izgrađenom cvjetnjaku, što znači da iz tvog cvjetnjaka sigurnije i slobodnije promatra što se zbiva u njegovu narodu i domovini. Pri tome ponovno si daje slobodu aktualnoga pjesničkoga govora, iskazivanja dilema, egzistencijalnih tegoba, osobnih pitanja o smislu života itd.

JURICA ČENAR: ČA – KAJ – ŠTO

U cijelosti se slažem s akademikom Benčićem uz vlastiti dodatak. Jurica Čenar je u novijim i neobjavljenim zbirka-

ma ostao dosljedan svojoj poetici, ali je predmetno tematsku razinu svojih pjesama još više aktualizirao i pokazao kako njegovo gradišćanskohrvatsko korijenje živi i dalje, štoviše da i dalje daje visokovrijedne pjesničke plodove. Knjiga *Pet puti pet*, po mojem sudu spada u najbolja pjesnička ostvarenja koja su objavljena na hrvatskome jeziku posljednjih desetljeća.

Sveo bih tu brojku čak na tri knjige: Gataličinu zbirku *****, veliku zbirku Ivana Tolja "Slova moja" i zbirku Jurice Čenara koju smo upravo prikazali. Tolj je pokazao snagu tzv. recentne hrvatske poezije s kranjčevićevskim patosom i Ujevićevom dubinom, Gatalićevo majstorsko povezivanje egzaktne znanosti s poezijom te konačno Juričinu dokazivanje kako avangardni književni izraz može biti duboko ukorijenjen u nacionalnu tradiciju i snažno aktualiziran u svekoliku društvenu i političku stvarnost današnjice. Zbog toga je Čenarova knjiga blagdan hrvatske poezije na početku 2026. godine. ▀

ENG *The new book by Jurica Čenar Pet puti pet. Ne po znate pjesme brings not only the collected poem, but also new, previously unpublished pieces by one of the most important poets of Burgenland Croats and the Croatian avant-garde. In the foreword, Academician Nikola Benčić underscores the breadth of Čenar's life and literary work, its rootedness in the Burgenland-Croatian language and his particular visual and vivid poetry. The author of the text emphasizes that Čenar's poetry, although avant-garde and modern, springs from national tradition, local words and cultural heritage. The collection is assessed as one of the most valuable works of contemporary Croatian poetry.*

U znaku bunjevačke baštine i Dužijance

Tavankut je početkom srpnja ponovno postao mjesto susreta, učenja i življenja bunjevačke hrvatske baštine

Polaznici seminara na sceni su prikazali običaj Dužijance

Tekst i foto: **LUCIJA STARČEVIĆ**

U organizaciji Hrvatskoga kulturno-prosvjetnog društva "Matija Gubec" od 6. do 11. srpnja održan je jubilarni, XV. Seminar bunjevačkog stvaralaštva, koji je okupio pedesetak polaznika iz Hrvatske, Njemačke, Mađarske, Slovenije, Bosne i Hercegovine i Srbije. Ovogodišnja tema bila je Dužijanac, stoljetni žetveni običaj bunjevačkih Hrvata, pa je cjelokupan program bio snažno povezan s radom u polju, zahvalnošću za kruh i očuvanjem zajedničkoga kulturnog i vjerskog identiteta.

Seminar već petnaest godina prenosi znanja o bunjevačkim plesovima, pjesmama, glazbi, običajima, narodnom ruhu i svakodnevnom životu. Najbrojnija je bila folklorna radionica, na kojoj su polaznici učili bunjevačko, momačko i gajdaško kolo, s posebnim naglaskom na izvornu tehniku, dinamiku i stil izvođenja. Program je obuhvatio i tamburaške tradicijske melodije, rad na tradicijskim instrumentima poput gajdi, te radionice umjetničke obrade sla-

me, po kojoj je Tavankut prepoznatljiv i izvan granica Srbije. Polaznici nisu samo uvijek bavili izvedbe, nego su upoznavali običaje i povijesni kontekst, promatrali stare snimke plesača i učili o bunjevačkome tradicijskom odijevanju. Upravo je boravak u sredini u kojoj je ta baština nastala i u kojoj se još uvijek svakodnevno živi dao seminaru posebnu vrijednost.

Seminar je održan usporedno s 41. sazivom Prve kolonije naive u tehnici slame, na kojoj je sudjelovalo 27 slamački, među njima i gošće iz Hrvatske

Ovogodišnji bandaš i bandašica s krunom od slame

i Srijemske Mitrovice te polaznice seminara iz Slovenije. Završni program održan je 11. srpnja u Domu kulture u Donjem Tavankutu, zajedno sa zatvaranjem kolonije i Risarskom večeri, čime je na simboličan način otvoren put središnjoj tavankutoj proslavi Dužijance.

Dan poslije, 12. srpnja, u crkvi Presvetog Srca Isusova služena je svečana misa zahvalnica koju je predvodio mons. dr. Andrija Anišić, predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata "Dužijanac". Ovogodišnju proslavu predvodili su bandašica Milica Tikvicki i bandaš Nemanja Pokornić, uz malu bandašicu Mariju Žarić i malog bandaša Ivana Vojnića. Na oltar je prinesen kruh od novoga žita, a krunu od slame izradila je poznata tavankutska slamarka Jozefina Skenderović.

Nakon mise HKPD "Matija Gubec" priredio je kulturno-umjetnički program ispred crkve, a proslava je na večer nastavljena Bandašičinim kolom. Ovogodišnji srpanjski dani u Tavankutu još jednom su pokazali da se tradicija najbolje čuva kad se ne promatra samo kao uspomena, nego kad se prenosi znanjem, radom, pjesmom, plesom i zajedničkim slavljem. Seminar i Dužijanac tako su se spojili u jedinstvenu cjelinu – od učenja o baštini do njezina punog života pred zajednicom. ▣

ENG At the beginning of July, Tavankut once again became a place of meeting, learning and living the heritage of Bunjevac Croats. Organized by the "Matija Gubec" Croatian Cultural and Educational Society, the 15th jubilee Seminar of Bunjevac Creativity was held from July 6 to 11, gathering some fifty participants from Croatia, Germany, Hungary, Slovenia, Bosnia and Herzegovina, and Serbia. This year's topic was Dužijanac, a century-old harvest custom of Bunjevac Croats, so the entire program was strongly tied to field work, thanksgiving for bread and the preservation of a mutual cultural and religious identity.

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian. Learn when and where you want.

Sveučilište u
Zagrebu

@ srce

HIT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Jesenski semestar / Autumn semester

14. rujna – 6. prosinca 2026.

(prijave do 4. rujna 2026.)

September 14 – December 6, 2026

(application deadline is September 4, 2026)

Proljetni semestar / Spring semester

1. ožujka – 23. svibnja 2027.

(prijave do 19. veljače 2027.)

March 1 – May 23, 2027

(application deadline is February 19, 2027)

- **7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)**
- **150 nastavnih aktivnosti**
- **24 sata online nastave uživo**
- **iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik**
- **interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika**
- **mogućnost stipendije**

- *7 learning units in the Moodle-based e-learning system*
- *150 learning activities*
- *24 hours of real-time communication online*
- *experienced language instructors, specialists in Croatian as L2*
- *an interactive, communicative and individual approach to language learning*
- *the possibility of a scholarship*

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@unizg.hr

ČITAJMO MATIČIN LJETOPIŠ NOVE GENERACIJE!

Izišao je novi svezak Matičina ljetopisa Hrvatskog iseljeničkog zbornika za 2026. U šest tematskih cjelina, koje su naslovljene *Znaci vremena*, *Kroatistički obzori*, *Mostovi*, *Povjesnica*, *Znanost* i *Nove knjige*, donosi 29 raznorodnih bogato ilustriranih autorskih priloga iseljeničke tematike. Iako izrastao na tradiciji najčitanijih preporodnih kalendarskih knjiga, Matičin se ljetopis Hrvatski iseljenički zbornik s internet-skom epohom prometnuo u potpuno modernu medijsku formu o suvremenom hrvatskom kulturnom zajedništvu na globalnoj razini. Posrijedi je sintetsko znanstveno-popularno djelo u kojem je skupina odabranih kroatista, jezikoslov-

ca, etnologa te povjesničara umjetnosti, povjesničara i sociologa obradila stvaralaštvo Hrvata izvan RH kroz prošlost i sadašnjost, uključujući recentne interkulturalne manifestacije u kojima sudjeluju ljudi hrvatskih korijena.

Građa ovogodišnjeg Matičina ljetopisa, raspoređena na 404 stranice, govori o rezultatima znanstvenih istraživanja vanjskih migracija i kulturološkim postignućima raseljenih hrvatskih građana. Autori, njih ukupno 29, svjesno su odbacili stručni diskurs i "ispričali priču" o jednom stvarnom složenom migrantskom fenomenu, svima prihvatljivu i – zanimljivu!